

بنیاد شیرین عبادی
SHIRINEBADI
FOUNDATION

نہشتہ کار: موسا برزین

رجانکار: علی میرکازھی

کوڈکے

ہک و او بال

اسلامی راجمستریئے کانوان
کوڈکے ہک و او بالانی رھشون

ارزانین زبانا، ہکوک

www.ShirinEbadiFoundation.org

<https://T.me/ShirinEbadiOfficial>

info@ShirinEbadiFoundation.org

Scan Me

بنیاد شیرین عبادی
SHIRINEBADI
FOUNDATION

ارزائین زبانہ، ھکوک

کودکے ھک و اوبال

اسلامی راجمستریے کانونان کودکے
ھک و اوبالانی رهشون

نہشتہ کار:

موسا برزین

رجانکار:

علی میرکازھی

۱ ۴ ۰ ۴
2 0 2 6

شیرین عبادیئے بنیاد

Shirin Ebadi Foundation

کۆدکئے هک و اؤبال

The Children's Right

اؤلی پرناسگ

نۆکین رهبندانی ردا

کتابئے نام: کۆدکئے هک و اؤبال

کتابئے دومی نام: اسلامی راجمستریئے کانوان

کۆدکئے هک و اؤبالانی رهشؤن

نیشته کار: موسا برزین

رچانکار: علی میرکازهی

نیشتانک و پۆشئے گراییکی نکش:

شیرین عبادیئے بنیادئے شنکارئے استۆدیو

شنکار:

شیرین عبادیئے بنیادئے الکترونیکئی شنکار

www.shirinebadifoundation.org

شنگ کنگئے باریگ: اؤلی / الکترونیک / ۱۴۰۴

ح) سرجمئین هک شنکارئیک آنت .

© Shirin Ebadi Foundation 2024

لُر

اے کتابا وانت:

پرکاریے مکن کنگے اسل چنے؟ ۲۶

گؤن پیدائشا کؤدکئے هکّ و اوّبال و بت و ماتے زَمّه

و دُبّه ۲۷

کؤدکئے هرچ و درچ یا نپکه ۲۴

کؤدکئے سمبالگ ۳۶

کؤدکئے مال و مدّیے اداره کنگ ۴۱

وانگ و زانگے هکّ و اوّبال ۴۴

جانسلامتیے هکّ ۴۹

پئیسله کنگا بهرزوریے هکّ ۵۳

کافیئن میاری زندگیے هکّ ۵۶

کؤدکئے مدنی و سیاسی هکّ و اوّبال ۵۸

اینترنت و کامپیوتری لئیبان کؤدکئے هکّ و اوّبال ۶۰

کؤدکئے اهوتے هئبالداریے هکّ و اوّبال ۶۴

دادرسیان کؤدکئے هکّ و اوّبال، و مجرم یا جرمئے

آماچین کؤدکئے همایت ۶۶

کؤدکانی جرم ۷۳

کؤدکانی هلاپا جرم ۷۶

کؤدکئے پُرھترین جاورهال ۷۹

مازوریں کؤدکانی هکّ و اوّبال ۸۱

په چُکّیا زورگ ۸۳

ایرانے کؤدکانی لهتین اهمین چیلنج ۸۶

پیشگال ۶

سردانک ۸

کؤدکئے هکّ و اوّبال چنے؟ ۱۰

کؤدکئے هکّ و اوّبالانی تکسیمندیے تهر ۱۰

چیا درستین جهمنند باید انت کؤدکانی هکّ و

اوّبالان برانت؟ ۱۱

کجام مردم باید انت کؤدکئے هکّ و اوّبالانی

هئبالداریا بکننت؟ سرکارئے زَمّه و دُبّه چه

آنت؟ ۱۳

کؤدکئے هکّ و اوّبالانی سرا نزارتے زَمّه کئیا

گؤن انت؟ ۱۴

کؤدکئے هکّ و اوّبالانی بارنوا کانون و رهبند

چه آنت؟ ۲۱

کؤدک کئے انت؟ کؤدکیے بُنگیچ و آسر ۲۳

کؤدکئے مسلهت آلیهئے رهبند چه انت؟ ۲۵

پیشگال

شیرین عبادی

◆◆ کۆدک که چه ماتا پیدای بیت آریا هک و اؤباله هست و ایشانی هئیلداری په سجهئینان زلوری انت (سرکار بییت، پت و مات بییت یا جهمنند) بزبان «کۆدکته هک و اؤبال» انسانته هک و اؤبال انت. اسلا هبر ایش انت که کۆدکان انچین واکه نیست که وتی هگان بگرنه و ایشانی دیمپانیا کرت بکننت پمیشکا هما مردم که باید انت اے هگانی هئیلداریا بکننت ایشانی دائره شمول پراهرتر انت و ایشیئه اجرائه مانزمانی گیشتر.

کۆدکته هک و اؤبالانی پڑا اهمین دانک کۆدکیئه آسر بئیگته آمر انت. کۆدکته هک و اؤبالانی میان اُستمانی اهدا که اسلامی راجمستری سال ۱۳۷۲ آ گۆن لهتین شرتا ایشیا هئوار بوتگ کۆدکیئه آسر بئیگته آمر پڑین ۱۸ سال انت پمیشکا په هما مردمان که ۱۸ سالگیا پیسر جرمش کرتگ پاهۆئه حکمه دئیگ و ایشیئه اجرا بیها مکن انت. بله رند چه ۱۳۵۷ئه آشویا اسلامی راجمستریا لهتین کانون تسویب کرتگ که انچین سزایئه حکمه دئیگ و اجرا مَجازَ زانت. البت ایشیئه سرا میان اُستمانی مجمههان اتراز کرتگ، باز برا ایشیئه بابتا هلاپکاریئه دیماسر کارش تزگر داتگ و اے کارئه هلاپا رزُلوشن دئیگ بوتگ انت. چه درستان اهمترین گپ ایش انت که ایرانئه کانونان کۆدکیئه امرئه آسر په سجهئین راجمانی امور و کاران یک نه انت، چۆ که په پاسپۆته گرگا، چه

ملکا در کپگا، گچینکاریان بھر زورگا یا سور و آروس کنگا کؤدکئیے
آسر بیگا تپاوت هست. کؤدکئیے هکّ و اؤبالانی دگه اهمین
مسلهه اسانی کار کنگ انت و ایوکا هاسین جاورهالیآ بوت کنت
که کؤدکا کارا بدارنت.

برزا آتکگین هبر و گؤن کؤدکانی هکّ و اؤبالان آ دگه بندؤکین
مئوزو اے کتابا ارزاتین و گئیر سؤهئوین زباتیا بیان کنگ
بوتگانّت و همه شئور دئیگ بیت که پت و مات و آ دگه
مردم که گؤن کؤدکان رابتھش هست اے کتابا بواننت. په ایرانی
گرؤهانی دؤد و ربیدگی هکوکانی ازت دئیگا اے کتاب چؤ که
شیرین عبادیے بُنیادئے آ دگه کتابان بلؤچی، ترکی، کردی و اربی
زبانا شنگ کنگ بیت و هموتنانی دستا کپیت.

ایشیے تئواربند هم په هما مردمان که اے کتابئے نیشانکا
کارمرز کرت نکنت تئیار بیت و رندا شنگ بیت.

سردانک

◆◆ گون انسان بُنياتين هنيالانى پيدا بيگ و ردوم گرگا كودك هم انسانى هك و اوبالانى پت و پولئى پزا اهمين بُنياتيه تها بدل بوتگ. اے ليكها كودك ايوكا انچين مئوجودے زانگ نبيت كه په انسانئى نسلئى برجاه بيگا جوژ بوتگ؛ كودك هكواهندين مئوجودے. اے بابتا درستين ملكانى كوشست همے بوتگ كه گون لهتين گامگيجانى زورگا شرين و دور چه شدتين چاگرديا تتيار بكننت كه مان آيبا كودك رست و ردوم بكنت. چه دگه نيمگے گون كودكئى جسمانى و تبي جاورھائے درنزداشتا و پميشكا كه كودك په رست و ردوم گرگا دگرانى چو كه وتى پت و ماتئى چمدار انت انچين گامگيج زورگ بوتنت كه چه كودكا نارنواين پانديگ زورگ مبيت. ته گزا «كودكئى هك و اوبال» انسانى هگاني اهمين شاهيئى تها بدل بوت و اييد چه ملكانى ته ملكى كانونان ميان اُستمانى بازين كوشسته په كودكانى همابت كنگا بوت. بيھساب پرگنگى و ميان اُستمانى سند ئهينگ بوتنت و پميشكا كه سركارانى سلوكئى سرا نزارت كنگ ببيت لهتين كارپييم گيشينگ بوت. سركار زمھوار بوتنت كه كودكئى اموراتان راجمانئى دود و ريديگا سپرده مكنتت يا كه پت و ماتانى دستا مدئنت، وت هم په آيانى هك و اوبالانى پھازگا دزمانگيجى بكننت.

ايرانئى ملكا هم انچش انت: كودكئى هك و اوبالانى پزا لهتين كانون سازگ بوتگ و په كودكئى كمال و سالكين رست و ردوما لهتين كوشست بوتگ. انچش هم ايرانا كودكئى هك و اوبالانى

پڑا لہتین پُرارزشین پٹ و پُولی کار بوتگ.

بوت کنت کہ لس جہمند اے پٹ و پولان باز سرپد مہنت چیا کہ
اے پڑا انچین پٹ و پُول سۆھنویں کار آنت. پمیشکا اے کسائین کتابا
کۆشست بوتگ کہ کۆدک ہکوکى ہسابا چارگ بیت و کۆدکئے ہک و
اؤبال گۆن ارزانین و پھم بیگی زبانے تئوزیہ دئیگ بیت. اے کسائین
کتابا میان اُستمانی و تہملکی کانوانی نئمگا اشارہ کنگ بوتگ و ہما
چیلنجانی سرا چمشانک دئیگ بوتگ کہ ملکا کۆدکئے ہک و اؤبالانی
دیمہ ہست آنت.

۴. برزین

ایرانین زبانہ ہکوک
کۆدکئے
ہک و
اؤبال

کودکنے هک و اوبال چيے؟

لهٲين امل چو كه كوڊكانى جسمانى و تبي نروري، گوڻ بالگين مردمان اشانى شديدين بنووكى و انچس هم اشانى تيار كنڱے زلورت په اشيا كه بانڊاتا زمه و ڏبه بزورنت، ايجاب كننت كه كوڊك همايت كنگ بننت. پميشكا گوستگين دهكان انسانى هگانى ليكهان ردوم گپتگ و گوڻ اشيا ملكانى كانونانى تها و ميان اُستمانى اهدنامگان كوڊكنے نپ و پانڊگنې نيمگا دلگوش كنگ دوسرى بوتگ. ارزائين زبانا كوڊكنے هك و اوبال امتيازانى جمے كه كانونانى تها په كوڊكان گيشپنگ بوتگ تانكه اے، شرين و ميارى جاورهاليا زند بگوازيننت.

اے ردا په كوڊكنے هك و اوبالانى هنيالدارى كنڱے مانزمانيا همے كانونان سركار، كهول و آ دگه مردمانى كوڀگا لهٲين زمه و ڏبه اير كرتگ. بزبان چه يك نيمگا كانونان لهٲين امتياز په كوڊكان گيشپنتگ و چه دگه نيمگے په اے امتيازانى پيلو بئيجا په آ دگران لهٲين ڏبه گيشپنتگ. «ارزائين زبانا، كوڊكنے هك و اوبال» اے امتياز و ڏبهانى تئوزه انت. كوڊكنے هك و اوبالانى نمونه باز انت بله كوڊكنے اهمترين هك اش انت: هنياتن هك، وانگ و زانگن هك، سالمين وراكن هك، كهولن هك، هنياتن هك، چه اسراتا بهرمند بئيجن هك، هنيال و درشانن آزائين هك، سلامتى و رست و ردومن هك.

کودکنے هک و اوبالانى تكميمبنديے تهر

په كوڊكنے هك و اوبالان جتا جتاين تكميمبندى كرت كين. مسال هبرا يك تكميمبنديا كوڊكنے هك و اوبالا دو كيچ هست: مالى و گنير مالى. مالى چو كه نپكهن هك و گنير مالى چو كه وانگ و زانگن هك. يا كه دگه هد و ايپليا بوت كننت كه كوڊكنے هك و اوبالان دو كيچا بهر كين: مدنى و كنيبرى. مدنى چو كه نام يا جهمنديے واهند بئيجن

هڪَ، و کڻيڙي چوڻو ته کڻيڙي مهاڪمهان ڪوڏڪ بايد انت چه وڪيلئو
 هزما بهرمند بيت. ڪوڏڪاني هڪَ و اوڀالاني پڙا مئووجودين تڪسيمبدي
 ايوڪا پٽ و پوڻي انت بزان لهتين نيشته كار په وانشت و پٽ و پوڻي کاران
 اءِ پئيمين تڪسيمبديان ڪننت. املئو مئيدانا اءِ تڪسيمبدي ڪار ڪننت.

چيا درستين جهمنند بايد انت ڪوڏڪاني هڪ و اوڀالان بزانت؟

چنت دهڪا پيسر بازين مردميئو باور ايش آت كه ڪوڏڪئو پت و مات يا
 سرپرستا آبيئو سرا پورهين اهتبار هست و ڪوڏڪ و آبيئو سرپرستئو نياما
 رابته شڪسي و ذاتي چيزو و ڪس اشيئو تها دزمانگيجي ڪرت ڪننت
 پميشڪا اگن سرپرست يا پت يا ماتا گوڻ ڪوڏڪا شدت بڪرتين گيشترين
 وهدان ڪسا دزمانگيجي ڪرت و بلڪين اءِ آدين ڪارو هم بوتين. بزان
 چڱئو سزا دئيگ آدين چيزو زانگ بوت. چه دگه نيمگه بچارين
 بازين نمونه كه مروچان «ڪوڏڪاني سرا شدت» زانگ بوتگ انت گوستگين
 دنورا ادب ڪنگئو تهره زانگ بوتگ و بلڪين هم ارزشو بوتگ. انساني
 هگاني پڙا گوڻ نوڪين هئيال و ليڪهاني پيدائشا و انچش هم چه بازين
 پٽ و پوڻي کاران و رند اءِ هر پڪا بوت كه لهتين سلوك و رپتار چو
 كه ڪوڏڪئو لئ و گٽ يا كه گوڻ آيا زباني يا تبي بدسلوكيا نه تها
 مسبتين اسر نيست كه ڪوڏڪئو رست و ردوم و ڪمالا هترا دنور دنت.
 پميشڪا كهولئو تها گوڻ ڪوڏڪا بدسلوكي يا اشيئو سرا شدت دگه ذاتي
 و شڪسي مسلهه نه انت و وڙو نه وڙو درستين جهمنند ڪانونئو هڏ
 و ابيلا گوڻ اشيا ديم په ديم بنت و مسال هر ايشان اهتبار هست كه
 ڪوڏڪاني آزار دئيگئو هالا بندوڪين بجاهاان بدئينت.

ادا جهمنند بايد انت ائولا بزانت كه ڪوڏڪا ڪجام هڪ و اوڀال
 هست انت و ڪوڏڪئو سرا شدت يا آبيئو هڪ و اوڀالاني پادمال ڪنگئو
 نمونه ڪجام انت. چه دگه نيمگه جهمنند بايد انت بزانت كه اگن

بلوئنت گۆن کۆدکانی هەک و اوبالانی پادمال بئیگا دیم بکپنت ایشان په دیم کپیگ و ایشیە دیم اۆشتگا کجام ائوزار هست آنت. گیشترین ملکانی کانونان چۆ که ایرانئە، کۆدکانی سرا شدت جرم زانگ بوتگ. اے جرم «لس جرمانی» تها زانگ بوتگ آنت. بزان هر جهمنده توانت ایشیا بندوکین منسبداران هال بدنت. پمیشکا په جهمنده دُبُهئە پوره کنگا کۆدکئە هەک و اوبالانی بابتا سرپدیا هاسین اهمیتە هست. انچش هم کۆدکئە پت و مات یا آییئە سرپرست یا آ دگه مردمان بلکین انچین سرپدیه مبيت که بزانت کجام سلوک و رپتار په راستی کۆدکئە هەک و اوبالانی هلاپ انت و آ هما سلوک و رپتارا که کۆدکا تاوان دات کنت آدین چیزە بزانت و ایشیا دایما تکرار بکننت. مسال هیرا گوستگین سالان راجمانی رسانکدرانی تها کۆدکانی اکسئە شنگ کنگ جتا جتا پین مکسدانی هاترا چۆ که ززئە کئگئە هاترا رئواج گپتگ. برە برە کۆدک زورانسریا دوربینئە دیم رئوت و برە برە آییئە انچین تسویر شنگ بنت که بلکین باندانا چه ایشان شرمیگ ببيت. بلکین بازین جهمندیئە هیئال اے بیت که کۆدکانی تسویرانی شنگ کنگ هرابین چیزە نه انت بله گوستگین سالان ایلمی پت و پۆلان پیش داشتگ که اے کۆدکئە زهنا تاوان دات کنت. پمیشکا بازین ملکئیه تها لهتین کانون سازگ بوتگ تانکه راجمانی رسانکدران کۆدکانی همایت ببيت. اے رهبندانی بارئوا سرپدی توانت جهمندانی سلوک و رپتارا هما کۆدکانی بابتا که راجمانی رسانکدران هئوار آنت گۆن کۆدکئە نپ و مسلھتان همدپتر بکنت. دگه مسالە: بوت کنت کۆدکانی مپتین وانگ و زانگئە هکئە و په اے هکئە پیلئو بئیگا سرکارئە زمه و دُبُهئە نیمگا اشاره بکنین. کانوئە ردا سرکاری وانگجاه چه ایشیا که زر بلوئنت مکن بوتگ آنت. وهده جهمنده ایشیا سرپد ببت گز ا زاننت که وانگجاهانی اے کار کۆدکئە هەک و اوبالانی هلاپ انت و آ انراز کرت کنت. باید انت بزاتین که په زندئە جاورھائە

شرتر کنگا ائولی گام اِش اِنت کہ ہما رھبندانی بارئوا سرپد بیین کہ
پہ انچین جاورھالیا گیَشِیَنگ بوتگ اِنت.

کجام مردم باید اِنت کُودکے ہک و اؤبالانی ہئیلداریا بکننت؟ سرکارے زَمہ و دُبہ چے اِنت؟

گُوستگین دو بھرا ما گوشت کہ کانوانی ردا کُودکان لھتین ہک و اؤبال
ہست. ہر جاہ کہ ہکے ہبر بیت گڑا زَمہ و دُبہئے ہبر ہم بیت.
بزان یک نیمگیا ہکے واہند اِنت و آدگہ نیمگا ہما اِنت کہ باید
اِنت اے ہگانی ہئیلداریا یا مازمانی بکننت. کُلی نگاہیا اے گپ
گوشگ بوت کنت کہ درستین جھمندانی سرا اِنت کہ کُودکے ہک
و اؤبالانی اہترام و ہئیلداریا بکننت. (چو کہ کُودکے پت و مات و
آییے سرپرست) بلہ ہما کہ باید اِنت اے ہگانی مازمانیا بکننت و پہ
کُودکے ہک و اؤبالانی ہئیلداریا لھتین مکانیزم بگیَشِیَنگ سرکار اِنت.
مسال ہبرا اگن گُوشین کہ کُودکا پہ وانگ و زانگا ہک ہست گڑا سرکار
باید اِنت کُودکانی وانگ و زانگے پڑا تئیار بکننت. چو کہ پت و مانان
ہُج بکننت کہ کُودکانی ناما وانگجاہان درج بکننت یا کہ پہ کُودکان
انچین وانگجاہ اڈ بکننت کہ کافیین امکاناتش بییت. یا کہ مسال ہبرا
اگن گُوشین کہ کُودک نباید اِنت جنسی، دینی یا نجاتی پرکاریئے آماچ
بییت گڑا سرکار باید اِنت گون المیین کانون و رھبندانی سازگ و منگا
موجودین و اہتمالی پرکاریان دور بکننت. بزان اگن کُودکے ہکے پادمال
بوت گڑا سرکارے سرا اِنت کہ اِشیئے رندگیریا بکننت

و اگن جرمے بوتگ باید اِنت گون مجرما دیم بکپیت. بزان سرکارانی
سرا اِنت کہ چہ کانوانی سازگ و منگے راہا و گون لھتین مکانیزمانی
گیَشِیَنگ ہما چیزا مازمانی بکننت کہ کُودکے ہک و اؤبال گُوشگ بیت.

کودکے ہک و اوبالانی سرا نزارتے زمہ کئیا گون انت؟

ايرائے كانون و رهبندي ردا جتا جتاين اداره هست انت كه اشان كودكاني هك و اوبالانی بابتا زمه و دُبه هست. چو كه «ملكئے بهزيستئے ادارهئے» سرا انت كه بيسرپرست يا بديرپرستين كودكاني بارئوا لهتين گامگيچ بزوريت. يا كه پليسا كودكاني سرا شدتے بابتا لهتين دُبه سرا انت. انچش هم كارے اداره بايد انت كودكاني كارا دارگئے بابتا لهتين گامگيچ بزوريت. كانونداري واك (قوه قضايه) هم كلئ هسابا زمهوار انت كه هما جرمانی ديمگريا بكنت كه كودكاني هلاپا بنت و اگن اسانی سرا شدتے بوت رسيدگي بكنت و هما كودكاني بابتا همایتي گامگيچ بزوريت كه اسانی بابتا تاوانگنديے هتر هست. ديمئے بهران مؤردئے هسابا جتا جتاين ارگانانی زمه و دُبهانی بارئوا گيشتر هبر كنين بله اے بهرا گون كودكاني هك و اوبالان بندوكين اهمترين ادارهانی زمه و دُبهانی بارئوا گونڈ گپتگين وړيا هبر كنين.

۱. بهزيستئے اداره: كودكاني هك و اوبالانی پادمال بئيگئے ديمگري و انچش هم تاوان ديستگين كودكاني همایت كنگا بهزيستئے ادارها سگ اسرارين كردے هست. بزان ايرانا كودكئے هك و اوبالانی اسلي ترين زمهوار بهزيستي انت. جتا جتاين كانونان اے ادارهئے كوپگا لهتين زمه و دُبه لڈگ بوتگ و اگن اشان پوره بكنت راجمانا كودكاني بازين اژ و جنجالے هل بوت كنت. بله بژن انت كه اے اداره جتا جتاين پهناان گون اژ و جنجالان گلایش انت. اے ادارها هم جوؤشتئے هسابا، هم انسانی واكئے و هم بوچھئے هسابا بازين نزوري هست. پميشكا اشيا نتواتگ هما زمه و دُبهان پوره بكنت كه كانونا آيارا دانگ انت. به هر حال اے ادارهئے اهمترين زمه و دُبه ايش انت:

- بیسپرست و بدسپرستین کۆدکانی ھمایت چۆ کہ بهزیستیئە بۇجاھان
 اِشانى سمبالگ یا کہ په اِشان کھۆل در گِجِگ.
 - کۆدک و نۆک ورنایانی جرم آماجیئە بابتا دیمگرین گامگِجانی زورگ.
 - دگانی سرئە کۆدکانی بابتا ھمایتی گامگِجانی زورگ چۆ کہ اِشان وتی
 تِیمگا بکشیت و اسلاھش بکنت.
 - ھما پتُ و پۆلی کارانی سرجم کنگا بهر زوگ کہ کۆدکانی ھک و
 اۆبالانی بارئوا بنت.

۲. کانونداری واکا کۆدک و نۆک ورنایانی ھمایتی کارگس: کۆدک و
 نۆک ورنایانی پلہمرزیئە کانونئە ردا ھر اُستانیا و کانونداری واکتە
 کارمسترئە تشکیسئە سرا شھرائی تھای یک کارگلە دادگسترئە تھای برجھ
 کنگ بیت. اِشیئە نام «ھمایتئە کارگس» اِنت. مئوجودین ھالانی ردا
 تان اے وھدی لھتین استانان انچین کارگس جوژ بوتگ اِنت بله ھال
 رسگا اِنت کہ استانانی دادگستریان اِنوکا یک کۆئیە په اِشیا گیشیتنگ
 و املئە مئیدانا اے کارگل وتی ھما زمہ و دُبھان پورہ نکنت کہ اِشیا
 دئیگ بوتگ اِنت.

به هر حال ھمایتئە کارگسانی زمہ و دُبہ اِش اِنت:

- آماری و اتلاناتی پتُ و پۆلانی کنگ، انچش ھم کۆدکانی پلہمرزیئە
 کانونئە اجرائە سرا استانی و شھری کارگسانی کارانی چارگ و چگاسگ.
 - ھما کۆدک کہ شدید و نزیکین ھترئە تھای اِنت په اِشانى جرم آماجیئە
 دیمگریا فوریین کرابی دزمانگِجی یا کہ اِشانى گیشترین تاوانگدیئە دیمگری.
 - ھکوکى شئور و سلاھ و کمکتە دئیگ و په ھما کۆدک و نۆک ورنایان
 کہ ھترا اِنت یا کہ جرئمە آماج بوتگ اِنت شکسیتئە پروندھئە تھینگ.
 - ھما کۆدک و نۆک و رونا کہ ھترئە تھای اِنت یا کہ تاوانش دیستگ،

بہزستیا یا آدگہ ہمگرنچین ادارہان اِشانى مہرپی کنگ و چہ اے راہا
کھولانى تہا پہ اِشان شَرین جاورہائے جوڑینگ.

- گوں اے کانونا ہمگرنچین کؤدک و نوکورنائے جاورہائے سرا اھوائے
نبشتہ کنگ و پیش کنگ و چہ سالھین کزایی سرشونان لوٹگ کہ ہمایتی
گامگیج بزورنت.

- گوں کؤدک و نوکورنایان بندوکین حکم و شئورانی شَرین اجرائے سرا
نزارت و انچش ہم ہما حکم و شئورانی اجرا کہ چہ کزایی منسبدرائے
تیمگا دئیگ بوتگانٹ، و آبیئے جاورہائے بابتا زندگیری و نزارت رند
چہ حکمئے اجرا یا و گوں شئور و زرتگین گامگیجانی چکاسگا.

- گوں کؤدک و نوکورنایان ہمگرنچین منوردی یا دنورھی اھوالانى
نبشتہ کنگ و آماری و اٹلاناتی وانشت و پٹ و پؤلانى کنگ.

۳. پلیس: دادگستریئے آمین زابتئے حسابا اے ادارہا کؤدکانی ہلاپا جرمانی
کشف و دمبالگیریا اسردارین کردے هست. بندوکین کانوان آتکگ کہ
پلیس باید اِنٹ «کؤدک و نوکورنایانی ہاسین پلیسا» برجاہ بکنت.
ہاسین ماموران باید اِنٹ ہاسین تالیم برسیت و پہ اے زمہ و ڈُبھئے
سرجم کنگا اِشان زھنی و جسمانی تیاری بییت. کؤدکنے پلہمرزیئے
کانونے ردا کؤدکنے ہک و اوبالانى بابتا پلیسا اے زمہ و ڈُبہ سرا اِنٹ:
- ہما کؤدک و نوکورنایان شناسایی بکنت کہ پُرتین جاورہالیا اِنٹ;
پرک نکنت آوت پلیسئے کرا بیاننت، کسے اِشان پلیسئے کرا مہرپی
بکنت، پلیس وتی زھنانی پورہ کنگئے وھدا گوں اِشان ڈیک بوارت یا
کہ چہ اِشان پلیسئے کرا شکایت بییت، چہ اے راہان اِشان شناسایی
بکنت و منوردئے حسابا بہزستیئے ادارھے کرا یا کزایی سرشونانی کرا
اِشانى مہرپیئے ہاترا و اے کانون یا آدگہ بندوکین کانوانی ردا پہ اِشانى
الْمیین ہمایتا گامگیجان بزوریت.

- وھدے راجمانی مدتکار وتی ماموریت و اے کانوئے زمہانی پورہ کنگے وھدا کہ اِشانی سرا آنت ہپازت بلوٹنت پہ اِشانی ہپازتا و انچش اے ماموریتے مئوزوئے کوڈک و نوک ورنایانی ہپازتے ہاترا گامگیجان بزوریت۔
- پُرھترین جاورھائے و جرمنے آماچین کوڈک و نوک ورنایانی ہلاپا جرمانی اھوالا مئوردئے ہسابا زیسلاھین کرایہ سرشون و بھزیستیے ادارھا بدنت۔

۴. کُشورئے وزارت: کوڈکانی ھک و اوْبالانی بابتا اے وزارتھانھا ہم اھمین زمہ و ڈُبہ سرا آنت۔ چو کہ پہ بیسجلین کوڈکانی ساماندھی و ہما کوڈکانی شناسایا کہ چہ وانگ و زانگا زبھر بوتگ آنت اے وزارتھانہ اسلیگین زمہوار اِنت۔ کوڈکانی پلہمرزیئے کانونا اے زمہ و ڈُبہ کُشورئے وزارتتا داتگ آنت:

- اے وزارتھانہ باید اِنت گوْن بندوْکین ادارھانی ھمکاریا پہ ھما کوڈک و نوک ورنایانی شناسایا کہ اِشان سجل یا پُچارے کاگد نیست (اِیرانی و گئیر اِیرانی) و مئورئے ہسابا وانگ و زانگی، الاجی یا کرایہ ادارھانی کرا پہ اِشانی مہرپیا ھمایتی گامگیجان بزوریت۔

- چہ «سبب اھوائے» راھا و گوْن آ دگہ بندوْکین ادارھانی ھمکاریا و گوْن مردمانی لوْگانی ڈُس و نشان و اِشانی بدلیانی درنذاشتا ھر سال کماکم چہ نوکین وانگئے سالا سئے ماہ پیسر ھما اِیرانی و گئیر اِیرانی کوڈک و نوک ورنایانی نام و ڈُس و نشانان کہ وانگئے کانونی امرا سر بوتگ آنت گوْن ھند و دمگانی تفکیکا وانگ و زانگئے وزارتتا بدنت۔

۵. بھدائے وزارت: کوڈک و نوک ورنایانی پلہمرزیئے کانوئے ردا اے وزارتھانھے سرا اِنت کہ اے گامگیجان بزوریت:
- کارئے بھداشت و داکتری ھئیالداربئے کاردستورانی ٹھینگ تانکہ گوْن

المیئن میاران نوک ورنایانی کارئے شراثت ہمدپ ببت.

- درستین بھداستی و الاجی بُنجاہان تاوان دیستگین کؤدک و نوک ورنایانی فورین زورگ و الاج کنگ. اِشیا ابید بھزیستی و کزایی سرشؤنانی کرا ہما مئوردانی بابتا اھوالئے پِیش کنگ کہ اِشانی بارئوا آزارپُجاریئے شک ہست.
- پہ ہما کؤدک و نوک ورنایان کہ اِیرانا نندوک آنت کاملین سلامتئے بیمہ.

۶. وانگ و زانگئے وزارت: اے وزارتھانہ باید اِنٹ کؤدکئے ہک و اوبالانی پلہ مرزیئے بابتا اے گامگیجان بزوریت:

- ہما کؤدک و نوک ورنایان کہ اِشانی نام وانگجاہا درج نبوتگ یا کہ ہمے شک ہست کہ وانگش یلہ داتگ (تان متئوستھئے ہلاسیا) ملکئے بھزیستیئے ادارھئے کرا یا کہ کانونداری واک، کؤدک و نوک ورنایانی پلہ مرزیئے کارگسئے کرا مئوردئے ہسابا پہ المیئن گامگیجانی زورگا اِشانی نامئے پِیش کنگ.

- ہمایتی و کزایی ادارھان اے کانوئے مئوزوئے کؤدک و نوک ورنایانی شناسایی، رھشؤنی و مھرپی پہ ہمایتی گامگیجانی زورگا.
- باید اِنٹ درستین المیئن گامگیج زورگ ببت تانکہ اے کانوئے مئوزوئے کؤدک و نوک ورنایانی نام تان متئوستھئے دئورانئے ہلاسیا وانگجاہان درج کنگ بیبت و اے چہ سرجمین وانگا و زانگا بھرمد ببت.
- کؤدک و نوک ورنایانی بارئوا وانگ و زانگی و اداری منسبدار و کارکنانی سر و سوچ کنگ.

۷. مردم بُنیاتین ادارہ: بل ترے اے ادارہ گؤن سرکارا بندوک نہ آنت بلہ اِشان کؤدکئے ہک و اوبالانی دئیگئے

بابتا اھمیین کردے بوت کنت. مسال ہبرا اے گؤن وتی امکاناتانی کار بندگا نوانت ہما کؤدکان کہ تاوانئے آماچ آنت شناسایی بکننت

و بندوڪين سرشونان هال بدئيت. ڪئپري دادرسِيءَ ڪانون، مادّه ۶۶ آ
 گوڻگ بوتگ که مردم بُنياتين اداره که کُودڪئے هڪ و اؤبالاني بابتا کار
 کنت، تواننت هما جرمانی بابتا هال بدئيت که کُودڪانی هلاپا بنت و
 انچش هم دادرسيا بهر بزورنت. بژن انت که ايرانا اے ادارهانی کارئے
 ديما مزئين اژاند هست و اِشانی باسک آسانيا کار کرت نکنت.

۸. يونيسف: اے اداره سال ۱۳۲۵ آ گون تپاڪين راجانی گلئے لس ديوانئے
 هوئان اڏ کنگ بوت و کُودڪانی هڪ و اؤبالانی بابتا مسترين ميان اُستمانی
 اداره انت. تان اے وهدي يونيسفا اے امورانی سرا کار کرتگ:
 - ملکی و پرگنگی ستها نوک پيدا بوتگين نُک و کُودڪانی مرکئے کچئے
 کم کنگ.

- وراکئے وزيتئے گهودي و کُودک، لاپ پُرين جنين و شيردهين جنينانی
 بدوريئے کم کنگ

- هما نادراهیانی شنگ بئگئے دارگ که گون واکسنا اِشانی ديم گرگ
 بوت کنت و انچش هم هما نادراهیانی ديمئے گرگ که چه پشگئے راها
 شنگ بنت چو که دنگی و مالاريا.

- بهداشتی بنداتيئن هئالداریانی سيستمئے همايت هما هند و دمگان که
 اِشانی بهرمندی کم انت.

- گون الميين مهارتانی سوچ دئگا نزورين کُودک و نوک ورنایان توامند
 کنگ تانکه چه راجمانی تاوانان دور هماننت، اِشان سالمين زندے بيت و
 مناسبين کار و روژگارے په وت در گيتک بکننت.

- هما ملکی همگيرين استراتجیانی کاربرئے پله مرزی که اِشانی مول و مراد
 اِش انت که کُودک چه اِشیا که دگانی سرا زند بگوازئنت و کار بکننت برگنت.

- چه اِشیا دلجم بئگ که اے جاگهانی بدلا دگه جاگهان کُودک جاگه
 دئگ بنت و اِشانی هئالداری بیت، پله مرزی کئوڪين جاورپا زند

بگوازینت و اِشانی بؤدشت سرجما رست و ردؤم بگیپت۔

- په اِشیا که کؤدکانی هلاپا شدت زوت زانگ ببت و اِشانی بابتا پَسئو دئیگ بیت ملکتے توامندانی گیش کنگ۔

- چه اِشیا دلجم بئیگ که گؤن کانونا دیم په دیم بئیگے وهدا درستین جنین چُگ و مردین چُگان برابرین دزرسی بیت۔

- چه اِشیا دلجم بئیگ که درستین کؤدکان په الکاپین زندیا برابرین موه بیت، گؤن هما اژاندانی دور کنگا که چه نیزگاریا آنت۔ اے پروگراما نرؤرین کؤدک و اِشانی کهولانی (چؤ که باهوئین کؤدک) شناسایی و په اِشانی زندئے جاورھائے شتر کنگا اَلمیین کمک و مدت چؤ که نگدین زرئے کمک په اِشیا که راجمانی هزمتان اِشان گهترین دزرسی بیت هئوار آنت۔

- سرکارا کمک کنگ تانکه کؤدکانی نیزگاریا ملکی شوئداتان دیماتر بکت و په نیزگاریئے کمتر کنگا هوْشمند، پَسئو دئیوک و منتفین استراتجی بھینیت۔

- هند و دمگی بهران و پیشامدانی دیم تواناییئے گیش کنگ تانکه کؤدک و نرؤرین ئولی اے پیشامدانی دیم شتر اؤشتات بکننت۔

- سیاست و شوئداتانی ٹھینگے سرا سوھنوین راهکارانی دئیگے وسیلھا هما لیکھانی دلبدی که ازتراری جاورھالانی ریسکے کم کنگ و گر و دار کنگا کؤدکے سرا تھرکز کننت۔

- په شرترین هزمتے پیش کنگ و ازتراری جاورھالانی دیم تئیار بئیگ و پَسئو دئیگے گیشیا آپ و بهداشتئے زرفیتا گیش کنگ۔

- کؤدکانی زند، جانسلامتی و آراتے دیمپانی و اِشانی مْچانی سگشتے گیش کنگ چه راجمانی هزمت و آپ و هئوایی و چاگردی بدلیانی همدپ کنگے راھا۔

- په درستین کؤدکان (مازورین کؤدکان هم) وانگ و زانگے دزرسیئے گیش کنگ و مْچانی توامند کنگ په اِشیا که مازورین کؤدکان بے پرک و پیرا وتی لانکیان سرجمین دزرسی بیت۔

- وانگ و زانگے سیستمے پتانسیلانی گیش کنگ۔ اِشیا مئارین کؤدک

ہم ہنوار آنت.

- پہ الکاہین وانگ و زانگ و کؤدکانی بھر زوریئے دلبدیا وانگ و زانگئے
سیستمئے پتانسیلانی گیش کنگ.

کؤدکئے ہک و اؤبالانی بارئوا کانون و رہبند چے آنت؟

کؤدکانی ہک و اؤبالانی بارئوا بازین رہبندے ہست. چہ اشان لہتین
کانون آنت، لہتین آیین نامہ و لہتین کاردستور آنت. اسلا ہبر ایش انت
کہ اگن بلوئئے گؤن ہکوکى مسلہیا آژناگ بیئے پیسرا باید انت ہما
کانونان بزائے کہ آ پڑا ہست آنت. المی نہ انت کہ درستین جہمند اے
کانون و رہبندانی سچہین پھاناتان بزانت، بلہ کلى سړیدی اشانى بارئوا
پہ ہر جہمندیا پانڈگمند انت. چہ اے کانونان لہتین (چؤ کہ کؤدک و
نؤک ورنایانی پلہمرزیئے کانون) سرچما کؤدکانی بارئوا آنت، دگہ لہتین
ہم وتی لہتین مئوادان کؤدکئے لہتین ہک و اؤبالانی بارئوا اشارہ کننت.
ادا اے کانونانی اہمترپان کارین:

- کؤدک و نؤک ورنایانی پلہمرزیئے کانون

- کؤدکئے ہک و اؤبالانی [کانونشنئے] اہد. ائرانئے سرکار شرتئے سرا اے
اہدا ہنوار بوتگ؛ بزانت اے اہد کانونئے حسابا انت و باید انت ایشئے
سرا امل کنگ بیت. بلہ پمیشکا کہ ائرانئے ہنوار بیگ مشروت بوتگ
گڑا پہ ہما مفادانی سرا امل کنگا کہ گؤن تہملکی کانونان تزادش
ہست ہجئے نہ انت. البت کؤدکئے ہک و اؤبالانی گیشترپن مؤورد گؤن
شریت و ائرانئے کانونان ہمدپ آنت.

- مدنی کانون

- اسلامی سزائے کانون

- کئیبری دادرسیئے آیینئے کانون

- ہسبی امورانی کانون

- بیسپرست و بدسرپرستین کؤدکانی پلہمرزیئے کانون

- کھولئے پلہمرزیئے کانون

؟ کؤدک کئے انت؟ کؤدکیئے بُنگیج و آسر

اشیئے سرا کہ کؤدکیئے دئوران کجام امرا بُنگیج بیت و کجام امرا آسر بیت جتا جتاین لیکہ ہست بلہ اگن ہرا گونڈ بگرین گوشت کنین کہ کؤدکئے ہک و اوبالانی اهدئے ائولی مادھا ہما مردم کہ امرا ۱۸ سالا کمتر انت آ کؤدک زانگ بنت و چہ ہما امتیازان بھرمند بنت کہ کانونا پہ کؤدکان گیشیتنگ انت. بل ترے ایرائے لھتین کانونان چہ ۱۸ سالا کسترین مردم کؤدک و نوکورنا زانگ بنت بلہ دگہ لھتین کانونان کؤدکیئے امر ۱۸ سالا کمتر گیشیتنگ بوتگ. کؤدک و نوکورنابانی پلہمرزیئے کانون مادہ یگئے ردا کؤدک ہما انت کہ شری بلوگائے امرا سر نبوتگ و نوکورنا ہما انت کہ آبیئے امر ۱۸ سال شمسیا کمتر انت بلہ «شری بلوگاتا» سر بوتگ. مدنی کانون و اسلامی سزائے کانونا ہم بلوگائے امر پہ بچگان ۱۵ و پہ جنگان کمری ۹ سال گیشیتنگ بوتگ. (مدنی کانون، مادہ ۱۲۱۰ و اسلامی سزائے کانون، مادہ ۱۴۷) مدنی کانونے دگہ لھتین مئوردان دگہ بُنگپے دیما آتکگ. اشیئے نام انت «رست و ردؤمئے امر» و اشیئے مانا اش انت کہ کؤدک پہ مالی کارپے سرجم

کنگا زلور باید انت رشید بیت. بلہ کزایی رھبندئے ردا شکس ۱۸ سائے امرا رند رشید زانگ بیت مگن اش کہ اشیئے ہلاپ پگا بیت. انچش ہم بوت کنت کہ دادگاہ ۱۸ سائے امرا کمترین و بالگین شکسیا رشید بزانت. اگن کنییری زمھوارپے امرا بچارپن گندین کہ کانون شری بلوگاتا کنییری زمھوارپے امر زانت بلہ ہما مردمی کہ بلوگائے امرا سر بوتگ انت و آیانی امر ۱۸ کمتر انت لھتین ہاسپن رھبند و سزایانی تابدار کرتگ کہ

ایشان گوڻ بالگين مردمان پرڪ هست. ايرائے مدني قانون، مادّه ۱۰۴۱ء ردا جنڪ ۱۳ سائے امرا رند و بچڪ ۱۵ سائے امرا رند سور و آروس كرت كنت بله سرڪاري كارداريا چش ائت كه ۱۸ سائے امرا كستزين مردم كارا دارگ نبت بله كارے كانونا ۱۵ سالا كستزين مردمانی كار گرگ مكن ائت. انچش كه گندگ بيت هر مئوردیئے سرا كانونان جتاين امرے په كودكي و بالگيا گيشينتنگ. ايرائے كانونان په كودكيا هاسين امريئے گيشينتنگه سرا جتا جتاين و ناهمروائين كانون هست و اے سئوب بوتگ كه بازين تزادے جوړ بيت. مسال هبرا ۱۴ سالگين جنگے رسمي كارگسيًا شت نكت تانكه سنديا دزنام بجت بله همه جنك سور و آروس كرت كنت چيا كه په جنگان كماكمين سور و آروسے امر ۱۳ سال گيشينگ بوتگ! اجبين هبر ايش ائت كه اگن همه جنك سور و آروس بكت و وتي هكمهرا بلوئيت پميشكا كه بالگيے امرا سر نبوتگ وت اے كارا كرت نكت و بايد ائت آيينے سرپرست گامگيجان بزوريت. يا كه ۱۵ سالگين مردين چكيا اے هك نيست كه وانگجاها وتي ناما درج بكت بله اگن اے هوئے بكت يا دگه هر جرمے كه اشيئے سزا پاھو ائت گرا بالگين مردمانی پئما آيينے سزا مرڪ ائت!

دگه نكديئے هسابا جست كرت كنين كه چيا بلوگاتے امر و اشيئے پدا كئپري زمھواری په جنگان كمری ۹ سال و په بچگان كمری ۱۵ سال گيشينگ بوتگ؟ گوڻ اسلامي شريئتے رندگيريا كانونسازے باور ايش ائت كه جنك چه بچگان پيسر بلوگاتے امرا سر بنت. تننا اگن اشيا مئين هم، گرا بايد ائت جست گرگ بيت كه بلوگات جنسي مسله و اشيئے بندوكي گوڻ كئپري زمھواریا كه سرچما زھني بنگپے چه ائت؟ بزان چيا جين چگان بايد ائت چه مردين چگان ۶ سال پيسر كئپري زمھواری بيت؟ اسلا جنسيتے ردا مردمانی كوپگا كئپري زمھواریے لڏگ هچ پئما گوڻ املی رھبندان همدپ نه ائت.

كودكيئے بنگيچ بئيگے وهدے بارئوا هم كانونانی تها پگائين مادھے

نیست و ہمیشکا ہکوکی نبشته کارانی نیاما ناتپاکی جوڑ بوتگ. بلہ کلی
 ہسابا گون مدنی کانون، مادہ ۹۵۷ء دزنرداشتا گوشت کنین کہ ہما
 دمانا کہ ماتے لاپا تھم کپت کودکی بنگیج بیت. لاپی چگا سجھین
 مدنی ہک و اوبال ہست انت ہما شرتا کہ زندگا چہ ماتا پیدا بیت.
 مسال ہبرا لاپی چگے اگن زندگا چہ ماتا پیدا بیت میراس برت کنت.
 چو گندگ بیت کہ یگے چہ ہما مئوردان کہ الما باید انت اترانے
 کانونانی تھا چارگ و بدل کنگ بیت پہ کودک و نوک ورنایان امرے
 مٹارے بندوکین رہند انت. بلکین ۱۸ سالگی پہ کودکیے آس بیگا
 منگی ترین امرے مٹیار بیت.

کلی آس الپتے ہسابا گوشت کنین کہ کودکیے بنگیج ہما وهد انت کہ
 ماتے لاپا تھم کپت و کودکیے آس شمسی پڑین ۱۸ سالے امر انت.
 اترانے کانونان کودکانی بارٹوا کودکے امرے ردا جتا جتاین کانون سازگ
 بوتگ انت. دیئمے بہران اے بارٹوا گیشتر ہبر کنین.

ہکوکی نزام	کودکیے بنگیج	کودکیے آس	کنبری زمہواری	مدنی زمہواری	سور و آروس	کار
ایران	ماتے چکدانا تھمے کپکنے وهدا ہما شرتا کہ زندگا پیدا بیت	پہ جنگان ۹ سالے امرا و پہ بچگان ۱۵ سالے امرا	پہ جنگان ۹ سالے امرا و پہ بچگان ۱۵ سالے امرا	۱۸ سالے امرا (رستگین)	پہ جنگان ۱۳ سالے امرا و پہ بچگان ۱۵ سالے امرا	۱۵ سالے امرا
میان آستمانی	پندانش	۱۸ سالے امرا	پگا نبوتگ گیشتر ۱۸ سالے امرا	گیشتر ۱۸ سالے امرا	گیشتر ۱۸ سالے امرا	گیشتر ۱۸ سالے امرا

کودکے مسلہتِ آلیہے رهنده چه انت؟

کودکے هک و اوبالانی پڑا سگ اهنمین اسله هست که اشیا «کودکے مسلہتِ آلیه» گوشنت. کودکے هک و اوبالانی اهدا دومى مادها اے اسلئے نيمگا اشاره کنگ بوتگ. انچش هم کودک و نوک ورنایانی پله مرزیئے کانون مادہ ۴۵، مدنی کانون مادہ ۱۱۶۹ و ۱۱۸۴، اسلامی سزائے کانون مادہ ۸۸ آ و بیسپرست و بدسپرستین کودکانی پله مرزیئے کانون مادہ ۱۵ آ لهتین گالبنده چو که «مسلهت» و «کودکے گته» کارمرز بوتگ أنت. کلی هسابا کودکے مسلہتِ آلیهے هئیلادری کنگئے اسلئے مانا اش انت که وهده کودکے بارنوا شئور بُرگ بیت باید انت آیینے جسمانی و اگلی سلامت و کلی هسابا کودکے نپ و پانده دیماتر بیت. اے مسلهت مادى و گنیر مادى بوت کنت. مادى چو که کودکے نپکه و گنیر مادى چو که آیینے وانگ و زانگ. کودکے پچار، کودکے واهگ و لیکه، کودکے ایمنی، کودکے وانگ و زانگ، کودکے وراک، کودکے آسرات، کودکے لوگ و چاگرد، کودکے کهول، کودکے دارگ و سمبالگ، کودکے بهداشت و الاج، کودکے کاردبری، و دگه انچین مسله کودکے مسلهتئے هونه بوت کنت.

کلی هسابا هم سرکار و هم جهمنده باید انت کودکے درستین بندوکین اموراتان کودکے مسلهتان بچارنت. مسال هبرا اگن پارلمان لوئیت کانونه بسازیت گرا الما باید انت چارگ بیت که بارین اے کانونا گون کودکے مسلهتان تزاد هست یا نه. مسال هبرا: ایرانئے ملکا دیم په جمیتئے گیش کنگئے شؤنداتئے کاربُریا جوانی و جمیتئے گیش کنگئے کانون منگ بوت. اے کانونا لاپی چکئے سلامتئے بازین چگاس و آزمائشے مکن یا مهود کنگ بوتنت. اے کانونا وڑے نه وڑے وت گون کودکے هک و اوبالا تزاد هست، چیا که اے اهتمالا گیش کنت که نادرهین یا مازورین کودکے چه ماتا پندا بیت. همه پئما اگن سرکار بلوئیت هر پئمین

شئورے بڑیت باید انت کودکانی هک و اوبالان دیماتر بکنت. کودکنے پت و مات یا سرپرستانی بارئوا هم انچش انت. یا که اگن یک دادگاهے کیسیئے چارگ و رسیدگیا لگنگ که گون کودکا بندوک انت باید انت همینچک که بوت کنت کانونان کودکنے نپ و پاندگا تپسیر بکنت. مسال هبر: اسلامی سزائے کانون گوشیت که اگن کسے که آبیئے أمر ۱۵ و ۱۸ نیاما انت هونے کرتگی و پگا بییت که کودکا اگلی هسابا رست و ردوم نکرتگ و وتی کارئے ماهیتی زانانگ گڑا آ کساس نبیت. نون اگن ایشیئے سرا که کودکا اگلی رست و ردوم بوتگ یا که ایشیئے سرا شک بییت گڑا باید انت مئوزو کودکنے نپ و پاندگنے ردا تپسیر بییت.

پرکاریئے مکن کنگئے اسل چیئے؟

کلی هسابا چش انت که وهدهے ما یک هکئیئے بارئوا هبر کنین گڑا آ هکئے واهند باید انت ابید چه ایشیا که لهتین هسابا چه دگران جتا بییت چه آ هگا بهرمند بییت. بزان چه هگان بهرمند بیینگے سرا پرکاری مکن انت. پرکاریئے مانا ایش انت که مردم نجاد، پوسنتے رنگ، کئومی تئلک، ناتوانی، پیدائش یا آ دگه شکسی هالات، دین و مهزب یا هئیال، جنسیت و انچین مسائلائی سنوبا چه وتی لهتین هک و اوبالان زبهر بییت. اے «بیپرکاریئے اسل» گوشگ بیت. کودکانی بابتا هم انچش انت. هم کودکنے هک و اوبالانی اهدا (ماده ۲) و هم تهملکی کانونان اے اسلئے نیمگا اشاره کنگ بوتگ.

اگن ايرائے کانونان بچارین گندین که لهتین مئوردان چه وتی هگان بهرمندیئے سرا کودکانی هلاپا پرکاری هست. اے پرکاری لهتین مئوردان کانونی انت؛ چو که گئیر ايرانی کودکان (هاس ائوگانستانے مردمان) درستین وانگجاهان وانگئے موکل نیست و بازین وهدان وانگجاه آیانی ناما درج نکنت. انچش هم سررهبندا گوشگ بوتگ که ملکئے رسمی

دین اسلامِ انت و گئیر مسلمانانی تھا ایوکا ایسای، یہودی و زردشتیان
 هکّ هست که چه وتی دینا بهرمند ببت و آیانی احوالِ شکسیه آیانی
 جندئے دینئے رهبدانی ردا انت. اے هم وڑے نه وڑے گؤن اِشیا که
 کؤدک بے پرکاریا چه وتی هکّ و اؤبالان بهرمند ببت تزدائے تھا انت.
 اے پرکاریانی بُزّه کانون انت. لهتین مئوردان پرکاری کانونی نه انت و
 املئے تھا بنت؛ چو که سرکار الکاپین بُن اڈالانی تئاریا په هما کؤدکان
 که مازور انت مکنت.

گؤن پیدائشا کؤدکئے هکّ و اؤبال و پت و ماتئے زَمّه و دُبّه

انچو که گوستگین بهران گوشگ بوت، دمانا که ماتئے لاپا تهم کپیت
 اے لاپی چگا لهتین هکّ و اؤبال بیت.
 بله گیشتر اے هکّ هما وهدا بندات بنت که چکّ چه ماتا پيدا ببيت.
 چه اے هگان لهتین پیدائشئے وهدا و لهتین رندی سند و سالان بندات
 بوت کنت. دیمما هما هکّ و اؤبالانی بارئوا هبر کنین که گؤن پیدائشا
 بندوک انت.

۱. نامئے واهند بئگئے هکّ: پیدائشئے وهدا کؤدکا باید انت نامے
 ببيت. پت و مات باید انت په آييا نامے اير بکنت و سرکارئے سرا
 انت که اشيئے درج کنگئے تئاریا بکنت. بوت کنت هر ملکيا په نامئے
 اير کنگا لهتین رهبد بنت بله اے رهبدان باید انت راسبندے ببيت.
 مسالِ هبرا: ايرانا درملکی نام و نااژناگین نامانی اير کنگ مکن انت.
 سرکارا چه اشيئا نارئواين پائدگ زرتگ و نامانی لڑے جوڑ کرتگ و پت
 و مات گیشترين وهدان هجّ انت که چه همے لڑے نامان یگے گچین
 بکنت. بازين احوالان آنکگ که سبت احوال کئومی رمانی لهتین نامان

کبول نکنت. انچین وهدان پت و مات یا هج بنت کہ گچین کرتگین ناما بدل بکننت یا کہ اشیئے سرا به اؤشتنت و چنت سالی هکوکى راهئے تھا پادا ایر بکننت. برے برے گندگ بوتگ کہ کؤدک همت سائلے امرا سر بوتگ بله پمیشکا کہ سبت اهوالا پت و مائے پیش کرتگین نام مئنتگ کؤدک بے سجلا منتگ. انچین کار پرک و پیری کارے و اشیا راسبندے نیست.

۲. پیدائشے درج بیگنے هک: دمانا کہ کؤدک چه ماتا پيدا بيت آبیئے پت و مات باید انت بگوشنت کہ آ پيدا بوتگ و په آييا پچارئے مدرکان (چؤ کہ سجل یا کارت ملى) بگرت. سبت اهوالبے ادارھے سرا انت کہ همینچک زوت کہ بوت کنت په پيدا بوتگین چکا پچارئے کاگدان بدنت. سبت اهوالبے کانونا پیدائشے ایلان کنگے وڑ و پئیم و لازمین مدرکانی بارئوا شریئے سرا هبر کنگ بوتگ و ادا اشیئے بارئوا هبر کنگا بازین پاندگے نیبت. یک نگدیئے هسابا گوشت کنین کہ همے کانونا آتکگ کہ پیدائشے ایلانئے زمه پتا یا پتی پیرکا گوئن انت و اگن اے دوین ناساڑی بینت مات اے کارا کرت کنت. اے گیشینتگن هبر هم پُرپرک و پیر انت و هم اشیا راسبندے نیست. چیا کہ هما مات کہ لوئیت هر دلپئے سرا پیدائشے ایلانا بکنت ائولا آ باید انت اے هبرا پگا بکنت کہ آبیئے جؤد ناساڑی انت.

۳. جهمنندیئے واهند بیگنے هک: ایرانا جهمنندی لهتین رهبدانی تابدار انت کہ مدنی کانونا آتکگ انت. اسلا چش انت کہ هر کؤدکے کہ آ چه ایرانی پتا پيدا بيت ایرانی زانگ بیت و آييا ایرانئے جهمنندی هست. انچش هم هما چک کہ ایرانا چه درملکی پت و ماتیا پيدا بيت اگن چه آبیئے پت و ماتا یگے ایرانا پيدا بوتگ گڑا آ ایرانی زانگ بیت. مدنی کانونا چه مادّه ۹۷۶ آ رند دیمئے مادهان جهمنندیئے رهبند گوشگ بوتگ انت. ادا چه مزین اڑ و جنجالان یگے هما کؤدکانی جهمنندی انت کہ چه ایرانی ماتا و درملکی پتا پيدا بنت. مدنی کانونا اے کؤدک ایرانی

زانگہ بنت۔ «ہما چک کہ چہ ایرانی جنین و گئیر ایرانی مردپنانی سور و آروسا پیدابنت، آیانی جہمنندیئے سرا پئیسلسہ کنگئے کانون» سال ۱۳۸۵ آ مَنگ بوت بلہ ایشیا اڑ و جنجال دوسری کرتنت! سال ۱۳۹۰ آ ہم دگہ کانونے مَنگ بوت کہ ایشیئے مکسد ۱۳۸۵ ئے کانونئے اسلاہ آت و اے پہ جاورہالئے گھتر کنگا یک کدمے آت. ہما چک کہ چہ ایرانی جنین و گئیر ایرانی مردپنانی سور و آروسا پیدابنت، آیانی جہمنندیئے سرا پئیسلسہ کنگئے کانون نیٹ سال ۱۳۹۸ آ، مہر ماہا مَنگ بوت. اے کانونئے ردا ہما چک کہ چہ ایرانی جنین و درملکی مردپنانی سور و آروسا پیدابنت چہ ۱۸ سالئے امرای پسر وتی ایرانی ماتئے دزبندیئے سرا و ہما شرتا کہ اشان امنیتی اڑ و جنجالے مہیت ایرانیئے جہمنند بنت. اگن مات دزبندی مکت اے کوڈک ۱۸ سالئے امرارند وت تواننت ایرانیئے جہمنند بیگئے دزبندیا بکننت و امنیتی اڑ و جنجالئے بررسی و چارگا وزارت اٹلائات و سپاہئے اٹلائات کنتت. بل ترے تواین اے مسئوئہا دیمروئیئے گامے بزائین بلہ امائے میدانا مردمانی سلاہیئے تایید کنگئے واستا امنیتی ادارہ چہ ہذا گیش مردما رگیننت.

دومی اڑ و جنجال کہ ہاس بلوچستانئے ہند و دمگان گندگ بیت «پیسجلین کوڈک» آنت. بلوچستانا بازین کوڈکے بیسجل آنت. ہر چنت آ و آیانی پت و مات ایرانا چہ ماتا پیدابوتگا آنت بلہ اشان پچارئے و جہمنندیئے مدرک نیست آنت. پمیشکا چہ وتی بازین ہک و اوبالے زبہر بنت. (چو کہ وانگ و زانگئے ہگا) سرکارئے ہئیال ایش انت کہ اشان «جہمنندیئے سرا شک ہست». اے مردمانی جہمنندیئے دست آرگئے دزبندیئے سرا رسیدگیئے پروسہ باز پیچیدگ انت، گران انت و وھد باز لگیئت. گیشترین وھدان اے مردمانی دزبندی امنیتی نیمونانی سئوبا رد بنت.

بیشک جہمنندیئے و پچارئے مدرکانی نبیگ بازین اڑ و جنجالے پہ کوڈکان آد کنت. انچین اڑ و جنجال کہ اے کوڈکانی ہک و اوبالان مزین ہترئے آمآچ کنتت چو کہ وانگجاہا شت نکنتت یا کہ چہ الاجی ہزمتان بہرمند بنت.

۴. **نسبے ہک:** ایشیے مانا ایش انت کہ یک کودکئیے پت و مات باید انت زانگ بنت. پمیشکا کہ پت و ماتا کودکئیے بابتا زمہ و ڈُبہ سرا انت گڑا اشانی شناسایی المی انت تانکہ مالوم بییت کہ کجام مردم باید انت پتے و ماتے زمہ و ڈُبہان پورہ بکننت. مسال ہیرا ایرائے کانوانان چش انت کہ پت باید انت وتی چگئے نپکھا بدنت. نپکہ کودکئیے لوگ و جاگہ و وراک و بُنیاتی زلورت انت. باید انت ایشیے سرا توجہ بکنین کہ نپکہ سک اہمیں مسلھے و بوت کنت کہ کودکئیے بازیں ہک و اوبالیئے اہمیتا کم پیش بداریت. نون اگن زانگ مبییت کہ کودکئیے

پت کئیے انت گڑا الما اے کودک بازیں اڑ و جنجالیئے اماچ بییت. انچش ہم میراس برگ و دگہ بازیں ہکے کہ اشانی رسگ گیشتر گون پت و ماتے شناسایا بندوک انت. ماتے زانگے بابتا بازیں اڑ و جنجالے نیست بلہ گیشتر پتے مالوم نبیگ انت کہ اڑ و جنجال اڈ کنگا انت. ایرائے کانوانانی ردا اگن جنین و مردینیا رسمی ہسابا سور و آروس کرتگ گڑا ہما کودک کہ چہ ماتا پیدا بیت گون ہما مردینا پیوست انت مگن ایش کہ ایشیے ہلاپ پگا بییت. ایشیا گالبدئے ہسابا «کائدہ فراش» گوشنت. بلہ اگن وڑے نہ وڑے سور و آروس درج کنگ نبوتگ یا کہ ہدارکی نکاہے بوتگ و بوت مکنت کہ پگا کنگ بییت و پت ایشیا ممئیت کہ کودک ایشیے چک انت ادا مات یا ایشیے سرپرست باید انت پگا بکنت کہ کودکئیے پت کئیے انت. انچین وهدان گیشتر باید انت «نسبے پگا کنگے کیس» دیمہ بییت. نسبے پگا کنگے کیس بوت کنت کہ گون دی ان ایشیے چگاسا پہ آسرے سر بییت بلہ بڑن انت کہ ایرائے کانوانان پگاین رہبند نیست کہ اشانی ردا دی ان ایشیے چگاسا ایوکا پگا کنوکین دلیلے بییت. پمیشکا ادا تھر تھریں ہکم دینت و بوت کنت تان ہما وهدا کہ دادگاہ شئور بریت کودکئیے پت زانگ مبییت.

دگہ اہمیں مسلھے ہما کودکئیے ہکوکی جاورہال انت کہ ڈن چہ سور و آروسے رابھتھا پیدا بوتگ. ایرائے کانوانان تپلے ہکوکی جاورہال گون

آئیے مات و پتے رابتھے درزرداشتا بوت کنت دگر بییت. بژن انت کہ ہما کوڈک کہ دُنّ چہ سور و آروُسے رابتھا پیدّا بنت «نارٹواین تپل» زانگ بنت. اے کوڈک چہ وتی لہتین ہکّ و اوّبالن سرجمّا زہرَ بنت. چو کہ اِیرائے مدنی کانوئے ردا انچین کوڈک چہ وتی پت و ماتا میراس برت نکنت. بزان چہ آئیے پت و ماتا آییّا میراسے نرسیت و پت و مات ہم چہ اے کوڈکا میراس نرنت. انچش ہم

پہ لہتین کارزندان «تھارتِ مٹولد» یک ڈگے. تھارتِ مٹولدے مانا اِش انت کہ شکس باید انت چہ شری سور و آروسیّا پیدّا بییت. اے کانون پرک و پیری کانون انت و کوڈکے ہکّ و مسلہتِ آلیھے ہلاپ انت؛ چیا کہ چہ بُنگیچا کوڈکا گوّن ہمے لیلا کہ نارٹو انت راجمانا دیمی داتگ و دیما ہم آییّا چہ لہتین ہکّ و اوّبالن زہرَ کنت ہالانکہ کوڈکارا وتی پت و ماتے رابتھے سرا ہچّ کردے نبوتگ. پیسرا پہ انچین چگان سچلئے گرگ باز گران ات و برے برے سبتِ احوالا اے چگانی واستا پچارے کاگد و مدرک ندانت. رندترا سال ۱۳۷۶ آملکنے دیوانِ آلیّا وهدتِ رٹوہیے حکمیے ردا پہ اِشیا گیش و گیوارے کرت. پمیشکا کہ اے اہمین حکمے ادا اِشیا کارین و چارین:

«ملکنے دیوانِ آلی، لس ہئیتے وهدتِ رٹوہیے حکم، نمبر ۶۱۷-

۱۳۷۶/۴/۳»

سبتِ احوالے کانون، مادّہ یکّ، بند یکّ مسٹوب ۱۳۵۵ نے ردا چہ سبتِ احوالے زمّہ و ڈُبھان یگے پیدائشے درج و سچلئے دئیگ انت و کانوئے ہسابا اے بابتا رٹواین و نارٹواین رابتھے چگانی نیاما پرک و درکے نبوتگ و اے کانوئے مادّہ ۱۶ و ۱۷ نے تہسرها ہما مٹوردانی بارٹو کہ پت و ماتے سور و آروُس درج کنگ نبوتگ و پیدائشے ایلان و سچلئے دئیگا اتیاک مییت یا کہ تپلے مات یا پت زانگ مہنت شئور برتگ. بلہ اگن تپل زنائے بییت و زنا کنوک پہ سچلئے گرگا گامگیجان مزوریت گوّن اہوماتانی کارمرز کنگا و گوّن زکر بوتگین مادّہان و مسلہ ۳ و مسلہ ۴۷

کہ ہزرت امام ہمنینی رزوانُلاہ تالا الیہیے دیدانکے ردا کزایی رہبند
آنت زنا کنوک پیلے اُری پی پت زانگ بیت و پتے درستین زمہ و دُبہ چو
کہ سجلے گرگ آئیے کوپگا آنت و مدنی

کانون، مادہ ۸۴۸ے ردا ایوکا اِشانی نیاما میراس برگ بوت نکنت. تہ گڑا
ملکے دیوان آئیے سی اُمی شاہئے حکم کہ گون اے نزا ہمدپ انت
ملکے دیوان آئیے امومی ہئیے باسکانی گیشترینئے ہیالا موجہ و
گون شری و کانونی رہبندان ہمدپ زانگ بیت. کزایی و ہدت رتوبہئے
بندوکین کانونے یگین مادہ مسٹوب تیر ماہ ۱۳۲۸ے سرا استناد کنگا
گون، اے حکمے زندگی پے ملکے دیوان آئیے شاہان و دادگاہان
انچین مئوردانی سرا اُمی انت.»

* نسبتے اسبات یا رد کنگے داوائے بارنوا شکلی رہبند: نسبتے اسبات
یا رد کنگے داوا و ہدے بیت کہ یک مردمیے نسبتے سرا تپاکی میبت.
انچین و ہدان لازم انت کہ سیتیر گون دادہاستیے ٹہنگا وتی داوا یا پیش
بکنت. کھولے پلہ مرزیے کانون، مادہ ۴ مسٹوب ۱۳۹۲ے ردا کھولے
دادگاہ ہما سالہین دادگاہ انت کہ اے داوائے سرا رسیدگی کنت. نسبتے
اسبات یا رد کنگے وڑ و پئیے بارنوا چش انت کہ اڈیا کنوک باید انت
منگی دلیل پیش بکنت. داوائے اسباتے درستین دلیل کہ مدنی کانون،
مادہ ۱۲۵۸ آ زکر کنگ بوتگ آنت گون سبا بندوکین جیڑہانی سرا ہم
کار کنت. اے دلانی تھا «اکرار» پے اے وڑین داوائے اسباتا اہمترین
راہ و دلیل انت. اگن یک مردمیے ہلاپا نسبتے داوا دیمہ بیئیت و آ
مردم اے اڈیا بیئیت و نسبی رابتھا کبول بکنت گڑا دگہ دلیتے پیش
کنگے زورت نبیت. البت نسبتے سرا اکرارے منگ چہ دادگاہے نیمگا
بیرگین ہرے نہ انت و گون لہتین شرتان بندوک انت. مدنی کانون،
مادہ ۱۲۷۳ے ردا: «نسبتے سرا اکرار ہما شرتا منگی انت کہ ۱. آدت
و کانونے ردا نسبتے پگا بیگ ممکن بیبت. ۲. ہما مردم کہ آئیے
نسبتے سرا اکرار بوتگ نزدیک بکنت مگن کسائین چگے بارنوا کہ آئیے

پرزندیے سرا اکرار بوتگ هما شرتا کہ اے نیاما چبڑھے مبیٹ.» انچش ہم اے کانوئے مادہ ۱۱۶۱ ائے ردا: «پیسریگین مادہانی بارنوا چش انت کہ وهدے جوڈا پگا یا زمنی ہسابا اکرار کرتگ کہ چکئے پت انت گڑا اڈیا کرت نکنت کہ چک آئیے نہ انت.

ارزائین زبانا گوشت کین کہ ائولی مادھے مانا ایش انت کہ اگن یک مردے مہیت کہ یک کوڈکے آئیے چک انت هما شرتا اے منگ بیت کہ ۱. ایشا راسبندے بیٹ؛ مسال ہبرا اگن اے مرد چہ کوڈکے پیدا بیگا لہتین سالا پیسر چہ چکئے مانا سسنگ و آئیے و چکئے ماتے نیاما وپت و وابئے امکان بوتگ گڑا الما اے اکرارا راسبندے نیست. ۲. اگن چک بالگ بیٹ باید انت مہیت کہ آ مرد آئیے پت انت؛ مگن ایش کہ کوڈک نابالگ بیٹ. اگن کوڈک نابالگ بیت گڑا کوڈکے منگئے زلورت نہ انت. بلہ اگن پیسرا دگہ مردے کوڈکے پت زانگ بوتگ گڑا ایوکا آ مردئے اکرار منگ نبیت. مادہ ۱۱۶۱ ائے مانا ایش انت کہ اگن مردا متگ کہ کوڈک آئیے چک انت رندترا گوشت نکنت کہ ردی جنگ یا دروگے بستگ و نیٹ چہ دادگاھا لوٹت نکنت کہ آئیے پت نبیگئے سرا حکم بدنت.

دگہ ہمین دلیل کہ نسبے اسبات یا رد کنئے داوائے سرا کارا کاپنت داکتری چگاس انت چو کہ دی ان ائیے چگاس. ہر چنت ایزائے دادگاھانی نیاما دی ان ائیے چگاسے ہکوکی ارزئے سرا ناتپاکی ہست بلہ گوشت کین پمیشکا کہ ایزائے ہکوکی سیستما کزایی امارہ چہ کزایی دلیلان زانگ بیت گڑا دی ان ائیے چگاس امارہیے ہسابا منگی انت. ہکوکے تھا «امارہے» مانا انت نشانی. بزان لہتین دلیل چو کہ اکرار و شاہدی تچکا اڈیایا پگا کرت کننت. بلہ لہتین امور چو کہ دی ان ائیے چگاسے ریوٹ ایوکا نشانی زانگ بنت. اے چگاس سئوب بوتگ کہ کازیا ام بیٹ و پمیشکا کہ چگاسے ریوٹ الما نسبا پگا کنت داوائے اسباتے شرتین دلیل انت پہ ہما داویان کہ گوں نسبا بندوک

آنت. ایرانٹے کزایی املا نسبئے اسبات یا ردّ کنگئے سرا دی ان ائیئے
چگاس هما وهدا کہ اکرارے مبیئت لهتین شرت و دُگانی سرا منگی انت.
ادا گوشگی انت کہ اگن دادگاه په دی ان ائیئے چگاسا حکم بدنت گڑا اے
چگاس باید انت چه کانونی داکتریئے نیمگا بیئت.

کۆدکئے هرچ و درچ یا نپکه ؟

چه کۆدکئے هکّ و اؤبالان یگّے آبیئے نپکهئے هکّ انت. بزنان کۆدکئے
پت و مات یا سرپرست و لهتین مئوردان سرکار باید انت کۆدکئے زندگیئے
هرچ و درچان پُر بکننت. اے یک دُبهے و تتنا لهتین مئوردان اے دُبهے
پوره ننگ جرم زانگ بیئت. مدنی کانون، مادّه ۱۱۹۹ آ گوشگ بوتگ:
«اؤلادئے نپکه پئئے سرا انت، چه پئئے مرکا رند یا که اگن آ په نپکهئے
دئیگا ناتوان ات پتی پیرک یا بنپیرکئے سرا انت گوّن زبیکترین سیادیئے
چارگا. اگن پت، پتی پیرک یا بُنپیرک منبت یا که اشان واک و توانے
میئت گڑا نپکه ماتئے سرا انت.» انچو که چه اے مادها مالوم انت
انولی گاما پئئے سرا انت که کۆدکئے هرچ و درچان پُر بکننت. اگن وژے
نه وژے پت اشان دات مکننت گڑا پیرکئے باریگ و آ دگه سیاد و وارس
و ماتئے باریگ بیئت. چه نپکها مکسد زندگیئے زلورت انت چو که لوگ
و جاگه، گُد و پچ، وراک، تان متوستهئے دئورانا وانگئے هرچ و درچ و
دگه انچین چیز. باید انت زانگ بیئت که نپکهئے دئیگ یک زمه و
دُبهے و اشیئے ندئیگ جرم زانگ بوتگ. کهولئے بله مرزیئے کانون، مادّه
۵۳ ردا: «اگن کسیا مالی جتوازه بیئت بله وتی جنئے نپکها مدننت
و جن هم تمکین بکننت یا که آ دگه کسانن نپکها مدننت که آیانی
نپکهئے دئیگ واجب انت گڑا ششمی درجهئے تازیری هبسئے حکم په
آییا بُرگ بیئت. کئیپری دمالگیری گوّن هسوسی شکایت کنوکئے شکایتا
بندوک انت و اگن آ چه وتی شکایتا هر وهدیئے تها دست بکشیت گڑا

جزایى دىمالگىرى يا سزائے كاربرى دارگ بيت.»

اے پڑا اهمين اڑ و جنجال جن و جوڈئے سئونان و پد كوڈكئے هرچ و درچانى پُر نكنگ انت. بزان لهتین مؤوردان گندگ بيت كه هما كوڈكئے پت كه آبيئے هزانت ماتا گوڻ انت آبيئے نپكها نذنت. اے مؤوردان په نپكھئے گرگا لهتین راه هست. مات يا دگه هر مردمے كه كوڈكئے هزانت آييا گوڻ انت بايد انت هما دادگاها كه هكمارا داتگی برئوت و بلوئيت كه اجراييهئے هكم دئيگ بيت. په اے كارا دادهاستئے ئهينگئے زلورت نه انت بله اگن دادگاها نپكھئے بارئوا شئور نبرتگ گڑا بايد انت دادهاست ئهينگ بيت و كوڈكئے نپكه لوئگ بيت. به هر هال هكمانى كاربريئے شاه گوڻ اجراييهئے ابلاگا چه چكئے پتا لوئيت كه نپكها بدنت. اگن نپكه دئيگ نبوت گڑا هكمانى كاربريئے شاه اجراييهئے ردا چه پتئے مال و هستيا (بوت كنت چه بانك اكنوتئے ززان بيت، چه آبيئے گئير لڏگى مال و مڏيا بيت يا چه دگه هر چيزے كه بوت كنت) چكئے نپكها بزوريت. انچش هم مات يا كوڈكئے سرپرست توانت چه چكئے پتا يا دگه هر مردميا كه نپكه آبيئے سرا انت كئپبرى شكابت بكنت. بله نپكھئے بارئوا چش انت كه اجراييهئے هكم يك رندے دئيگ بيت و چه اشيا و رند زلورت نه انت كه اجراييه پدا دئيگ بيت و دادرسيئے گامانى زلورت نه انت. بله بوت كنت كه گوڻ هما اجراييهها په نپكھئے گرگا گامگيچ زورگ بينت.

كهوئئے پله مرزيئے كانون، مادّه ۴۷ ئے تبسره گوشيت: «اے مادّه و آ دگه مادّهانى بارئوا كه دادگاھئے هكمئے ردا بايد انت دائما لهتین زر چه مهكوم بوتگين مردما گرگ بيت چش انت كه په اجراييهئے دئيگا يك رندے دزبندى بس انت و اجرايى كار ديما رئونت مگن اش كه دادگاه دگه هكمے بدنت.»

چہ کودکے اہمترپن ہک و اوپالان یگے آیینے سمبالگے ہک انت۔ ایشیے مانا ایش انت کہ پت یا مات یا دگہ ہر مردمے کہ کودکے سرپرستی ای گون انت آیینے سرا انت کہ کودکا بسمبالت۔ ایرائے ہکوکا سمبالگا «ہزانت» گوشنت۔

مدنی کانون، مادہ ۱۱۶۸ اے ردا: «کودکانی سمبالگ پت و ماتے ہک انت و ایشانی زمہ و ڈبہ انت ہم.» اگن کودکے پت و مات یا ایشیے سرپرست وتی زمہ و ڈبہان پورہ مکننت گون کانونے گیشیتنگین اجرای زمانتان دیم پہ دیم بنت۔ چیا کہ باز گندگ بوتگ کہ پت و مات یا چہ اشان یگیا اے اہمین کارے سرجم کنگ ڈالچار کرتگ یا کہ پہ کودکے ہزانتا نالائک بوتگ انت۔ جتا جتاین دلیل بوت کنت کہ پت و مات پہ وتی چگانی دارگا نالائک ببنت۔ چہ اے دلیلان لہتین کانونان آتکگ انت و لہتین ہم نثیاتکگ انت۔ مسال ہبرا: لہتین ملکانی تھا نشہنے مئواد یا الکلی مشروباتانی ہیلداری، چہ کودکا نارٹوائن پانڈگ زورگ و آیینے استسمار و انچش ہم گون آیا گئیر متہارپین بدسلوکی ہما دلیلانی تھا انت کہ ایشانی ردا پہ کودکے سمبالگا مردم نالائک زانگ بیت۔ ایرائے ہکوکا لہتین فونہانی بارٹوا ہبر بوتگ کہ ایشانی ردا ہزانتے ہگے واہند نالائک زانگ بیت۔ انچین وهدان کانونسازا لہتین توجیل گیشیتنگ۔ اے ہبر باید انت گوشگ ببیت کہ اگن ہما مردم کہ کودکے ہزانت آیا گون انت پہ ہزانتا نالائک ببیت گڑا چہ ادا و رند آ نتوانت کودکا بسمبالت چیا کہ کودکے مسلہتے لوٹ ایش انت۔ بزان ہر چنت کودکے ہزانت پت و ماتے ہگے بلہ بیرگین ہگے نہ انت و بوت کنت کہ پت و مات چہ اے ہگا زبھر کنگ ببنت۔ نیٹ ادا یک لس رہبندے دیم کئیت و ایش انت کہ ہزانتے ہک ہما وهدا کہ آیینے واہند نالائک ببیت ہلاس بیت۔ بلہ مسلہ ادا ہلاس نبیت چیا کہ

اگن پہ کۆدکئے مسلھتا ہزانتے ہکّ ہلاس کنگ بوتگ گڑا الّمی انت کہ کۆدکا دگہ ہیکئی یا ہکوکی شکسیا سپردہ بکننت کہ پہ ہزانتا لائک انت۔ پمیشکا کانونسازان اے بارنوا توجیلے گیشیتنگ۔ ایشیے سرا کہ اگن پت و مات نالائک بمنت کجام مردم پہ چگئے ہزانتا لائک انت جتا جتاین و تان ہدے پیچدگین رہبند ہست انت۔ ایرائے کانوانی ردا مشترکین زندگیے دئورانا کۆدکئے ہزانت گۆن پتا و مانا انت و اگن چہ ایشان یگے ہریت گڑا ہزانت گۆن زندگیں مردما بیت۔ اگن پت و مات چہ یکدومیا بسندنت کۆدکئے ہزانت تان ہپت سالگیا گۆن ماتا انت و چہ ایشیا و رند گۆن پتا انت مگن ہما وھدا کہ چڑھے دیما بیئت کہ ایشیے تشکیس گۆن دادگاھا انت۔ انچش ہم اگن ہما مردم کہ کۆدکئے ہزانت آہیا گۆن انت دگہ آہیا لازمین شرائت ممنت گڑا دادگاھئے حکمئے سرا کۆدکئے ہزانت ہما پت یا ماتا دئیگ بیت کہ اے بارنوا لائک انت۔ (چہ مادّہ ۱۱۶۹ آ بگر تانکہ ۱۱۷۳ آ) بلہ دگہ اھمین مئورد ہست انت بزبان پت و مات دوینان ہزانتے شرائت و سلاھیت نیست انت و ایشیا بلّ پتی پیرک یا آ دگہ نژیکن سیاد و وارسان ہم انچین واکے نیست کہ کۆدکئے ہزانتا بزورنت۔ ادا کۆدکئے بابتا چہ کنگی انت؟ مسال ہبرا: ایرانا پت و ماتانی نشھئے ہیلداری باز گندگ بیت یا کہ گندگ بوتگ کہ پت و مات دراجین مدّے باید انت جیل و بند بمنت۔ گڑا الّما انچین وھدان کۆدکئے و راجمانے مسلھتے لوٹ ایش انت کہ کۆدکئے ہزانت دگہ مردمان دئیگ بییت۔ پہ ہما وھدا کہ پت و مات پہ ہزانتا لائک نہ انت کانونا لھتین مکانیزم گیشیتنگ۔ پہ اے مکانیزمانی تلپچ کنگا بنگپا جتا جتاین فرزانی تھا چارین۔

انولی فرز: اگن کۆدکئے پت و مات ہور بمنت یا کہ چہ یکدومیا سستگ انت بلہ دوین لھتین دلیلانی سئوبا پہ وتی چگئے ہزانتا لائک ممنت گڑا کۆدکئے ہزانت پتی پیرکا گۆن بیت۔ چیا کہ پتی پیرک کھری ولی زانگ بیت و اگن آ ہست انت و لائک انت ہم گڑا چگئے ولایت

و ہزانت چہ آئیئے زَمہ و ڈُبھان اِنْت. اِیرانٹے کزایی رھبندا چش اِنْت
کہ اگن پت و مات پہ وتی چگئے ہزانتا لائک مینت گڑا چگئے ہزانت
پتی پیرکا ڈیگ بیت.

دومی فرز: اگن پت و مات لھتین دلیلانی سئوبا پہ وتی چگئے ہزانتا
لائک مینت و پتی پیرک ہم اے دنیا مینت یا کہ لھتین دلیلانی سئوبا
آییا پہ ہزانتا سلاھیت مینت گڑا دادگاہ کؤدکے ہزانتے بارئوا پئیسلہ
کنت. اے پئیسلہ کہ کؤدکے مسلھتے سرا بیت ایشیئے تھا لھتین گامگیچ
زورگ بیت چؤ کہ کؤدکا دگہ مردمئے سپردہ کنگ، پہ آییا سرپرستیئے
تئین کنگ یا کہ کؤدکے سمبالگئے سرا کسئیئے نزارت. بہ ہر ہال راہ و
رھبندے گیشینگ چہ دادگاہے اھتیاران اِنْت. اگن پت و ماتا واکے و
توانے مینت کہ چگا بسمالنت اے حکم ادا ہم رئوان اِنْت؛ مسال ہبرا
پت و مات ناساڑی بینت یا کہ بندیجاہا بینت. مدنی کانون، مادہ ۱۱۷۳ آ
ہما چگانی بارئوا کہ آیانی پت و ماتان ہزانتے سلاھیت نیست اھکامے
کلیات بیان کرنگ اِنْت. اے مادہ گوْشیت: «وھدے نگھداشتے نبئیگے
سئوبا یا ہما پت یا ماتے اکلاکی زئوالے سئوبا کہ کؤدکے ہزانتی
گؤن اِنْت کؤدکے جانسلامتی یا اکلاکی ردؤم ہترے آماچ ببیت گڑا
دادگاہ توانت کؤدکے نژیکن سیاد و وارسانی یا آئیئے ہزمئے یا کزایی
کارمسترے لؤٹے سرا ہر پئیسلھے کہ پہ کؤدکے ہزانتا شر بزانت بکنت.»
ایشیئے گوْشگ المی اِنْت کہ دادگاہ باید اِنْت کؤدکے مسلھتا بچاریت
و پئیسلہ بکنت. انچش ہم گوْشگی اِنْت کہ دادگاہا انچین ہجے سرا
نہ اِنْت کہ کؤدکا آئیئے نژیکن سیاد و وارسانی سپردہ بکنت چؤ کہ
ناکؤ یا ترو. بلہ اگن کؤدکے نژیکن سیاد و وارس بلؤٹنت کہ کؤدکے
ہزانتا بزورنت انچین وھدان اِیرانٹے دادگاہ گیشتر کؤدکان اِشانی سپردہ
کنتت. بلہ کؤدکا آئیئے نژیکن مردمان سپردہ کنگئے سرا دادگاہے ہج
نبیگ ایوکا ہزانتے بابتا اِنْت بزانت اگن کؤدکے سرپرست زانگ ببیت
و آییا سرپرستیئے سلاھیت ببیت و ایوکا ہما مردمان سلاھیت مینت کہ

آیان ہزانتے ہک ہست گڑا دادگاہ وتی شئورے سرا کؤدکئے ہزانتا آ دگہ مردما دنت. بلہ اگن سرپرستا ہم سلاہیت مہیت گڑا دگہ کارے بیت کہ ایشیئے بارئوا دہمئے فرزانی تھا ہبر کنین.

دگہ مسلہے کہ باید انت اے مہسا آییئے بارئوا ہبر بکنین ہما مئورد انت کہ پت و ماتئے ہزانتے ہگا ہلاس کننت. مدنی کانون، مادہ ۱۱۷۳ ئے گوستگین بھرے ردا: «دہمئے آیوکین مئورد نگہ نداشت یا پت یا ماتئے اکلای زئوالئے نمونہ انت:

۱. الکل، نشہئے متواد و شرت جنیئے تاوان دئیوکین ہیلداری

۲. اکلای سلکاری و بینگی نامکپت بیگ

۳. زہنی نادراہیان دچار بیگ: ایشیئے تشکیس گون کانونی داکتريا انت

۴. چہ کؤدکا نارئواین پاندگ زورگ یا کہ آہیا ہج کنگ کہ ہما کاران گلایش بیت کہ اکلایئے ہلاپا انت چؤ کہ سلکاری و بینگی، پندگ و شپک

۵. متہارپین ہذا گیش لٹ و گئے تکرار.»

باید انت ادا تتوجہ بکنین کہ اے مئورد تمسیلی انت و نمونہئے ہسابا آرگ بوتگ انت.

گڑا دگہ مئورد ہم ہست انت کہ کؤدکئے ہزانتے سرا پت و ماتئے نالانکیئے نمونہ زانگ بوت کننت چؤ کہ پت و مات دراجین مدتیا جیل و بند بنت.

کھولئے پلہ مرزیئے کانون، مادہ ۴ ئے ردا سالہین سرشون کہ ہزانتے ہگئے سرا رسیدگی کننت، ایشیا ہلاس کرت و دگریا دات کننت کھولئے دادگاہ انت. پہ ہزانتے ہلاس کنگ و دگریا دئیگئے ہاترا باید انت دادہاست ٹہینگ ببیت و دادگاہا شکایت کنوک بوت کننت کہ پت یا مات، کزایی کارمستر و لہتین و ہدان ہزم یا دادستان ببیت.

سیمی فرز: اگن پت و مات یا پتی پیرک یا ایشانی منسوب کرتگین وسی یا ہزم پہ سرپرستیا لہک مہیت گڑا اے جیڑہ بیسرپرست و بدسرپرستین

کودکانی پلہ مرزیے کانونا شامل بیت۔ اے کانون سال ۱۳۹۲ آ منگ بوت۔ ایشیا ہما مئوردانی بابتا تتوجیل گیشینتنگ کہ کودکا سرپرست مبیٹ یا کہ سرپرستا پہ کودکنے سرپرستیا المیین لائکی مبیٹ۔ باید انت ادا تتوجہ بکنین کہ سرپرستے زمہ و ڈبہ ہم ہزانت انت، ہم ہزم بیگ و ہم ولایت انت۔ ایشیے مانا ایش انت کہ سرپرستا ہم ہزانت و ہم ہزم بیگ و ہم ولایتے ہک ہست انت۔ ارزانترین زبانا ایش کہ سرپرستے ہک و زمہ و ڈبہ چو پت و ماتئیگا انت۔ اے کانونے رھبندانی ردا وھدے پت یا مات یا پتی پیرک یا ہزم یا کھری ولینے منسوب کرتگین و سیا پہ کودکنے سرپرستیا سلاھیت مبیٹ گڑا دادگاہ آییے سرپرستیا دگہ کسیا دنت۔ بیسرپرست و بدسرپرستین کودکانی پلہ مرزیے کانون، مادہ ۸ بند دال و انچس ہم اے کانونے مادہ ۱۰ ایشیے بارنوا تتوجیل گیشینتنگ۔ اے فرزا نامگپتگین کانونا اے بارنوا کہ دادگاہ باید انت کجام مردما سرپرستی بدنٹ ہم بیسلہ کرتگ۔ نامگپتگین کانون، مادہ ۸، تہسره ۲ گوشت: «اگن دومی درجھے نژیکن سیاد و وارس بیٹ و اگن چہ اشان یگے پہ سرپرستیا دزبندی بکنت و لائک بیٹ گڑا سرپرستی آیاا دئیگ بیت و اگن دزبندی چہ یگا گیش بینت و درستین مردمانی لائکی یک ہسابا بیٹ گڑا کرہ کشیے سرا سرپرست گچین کنگ بیت۔ اگن دومی درجھے نژیکن سیاد و وارس مبیٹ گڑا سئیمی درجھے سیاد و وارسانی نیاما ہمے پئیمہ کنگ بیت.»

اے کانونا دیما سرپرستے تئین کنگے شکلی مسانلانی بارنوا ہر کرتگ۔ اھمین ہر ایش انت کہ بیسرپرست و بدسرپرستین کودکانی سرپرستیے امورانی زمہ ملکے بھزیستیے ادارھا گون انت بلہ سرپرستے تئین کنگ و ہکمئے دئیگئے سرشون کھولے دادگاہ انت۔ بزان سرپرستیے دزبندی باید انت بھزیستیے کرا بیٹ و اے ادارہ اگن ہما مردمئے لائکیا ہنیت کہ لوڈیت سرپرست بیٹ گڑا پہ ہکمئے گرگا فایل کھولے دادگاہا راہ دئیگ بیت۔

ادا اے گپتے گوَشگ اَلْمی اِنْت کہ ہزانتے زَمہوارِیانی بابتا ہلاپ ورزی
اِیرائے کانوئے ردا جرم اِنْت.

کھوٹے پلہمرزیے کانون، مادہ ۵۴ مسٹوب ۱۳۹۱ گوَشیت: «اگن ہما کہ
ہزانت آبیئے سرا اِنْت وتی زَمہ و ڈبہان پورہ مکنْت یا کہ مئیلیت کہ
کوڈک گوَن ہما مردمان گند و نند بکنْت کہ ہکدار اِنْت ائولی رندا
ہشتمی درجہئے نگدی سزا و اگن پدا اے کاری کرت گیشاگیشین نام
گپتگین سزایا مہکوم بیت.»

کوڈکے مال و مدیئے ادارہ کنگ

پمیشکا کہ چگان کافین زہنی واک نیتست کہ بتوانت وتی مال و مدیان
ادارہ بکننت ملکانی کانونان دگہ مردمیارا اے زَمہ دانگ. اے مردم گیشتر
پت و مات اِنْت. اِیرائے ہکوکے ردا پت و پتی پیرک کوڈکے کھری ولی
زانگ بنت و اگن آہست ببنْت دگہ کسے کوڈکے مال و مدیان ادارہ
کرت نکنت. بلہ اگن کھری ولی مزن سندی، ناتوانی یا دگہ ہر دلیئے
سٹوبا پہ کوڈکے مال و مدیئے ادارہ کنگ لائک مبیْت گڑا دادگاہ دگہ
مردمیَا «امینئے» ہسابا تئینَ کنت تانکہ آ گوَن کھری ولیا کوڈکے مال
و مدیا ادارہ بکننت. اگن کھری ولی مبیْت گڑا دادگاہ «ہزمے» تئینَ کنت.
ہزمتے سرا اِنْت کہ کوڈکے مال و مدیا ادارہ بکننت. اے ہبرئے سرا توجہ
دنیگی اِنْت کہ کوڈکے مال و مدیئے ادارہ کنگے سرا ولی یا ہزما کلین
و بیزارتین اہتیارے نہ اِنْت. بزان اے باید اِنْت کوڈکے مسلہتا بچارنت
و انچش ہم دادستانے نزارتے چیرا کوڈکے مال و مدیئے بابتا پیسلہ
بکننت. کھری ولی یا ہزم و اِشانی اہتیارانی ہڈے بارٹوا باید اِنْت اے
مئوردانی نئمگا دلگوَش گوَر کنگ بییت:

پت یا پتی پیرکے کھری ولایت چہ پیدائشا بگر تانکہ چکئے بالگیا اِنْت
مگن اِش کہ کوڈک مدنی کانوئے زبانا «مجنون» بییت و اگن چش بییت

گڑا بالگیا رند ہم پت یا پتی پیرکنے ولایت برجہ انت۔

پت و پتی پیرک دوین کھری ولی زانگ بنت بلہ املی ہسابا پتے ولایت چہ پتی پیرکنے ولایتا دیما تر انت۔ راجمانے دؤدا ہم انچش انت و اگن پت مبیٹ یا کہ نالائک بیٹ یا کہ ناتوان یا کہ اشی و آیی گڑا پتی پیرکنے باریگ بیت۔ راجمانے دؤد و کزایی رہبندا ابید، کھولے پلہ مرزیے کانون، مادہ ۱۵ مسئوب ۱۳۵۳ پتا چہ پتی پیرکا دیما تر زانت۔ مدنی کانون، مادہ ۱۱۸۳ اے ردا درستین مالی و مالی ہکوکے امورانی تھا کھری ولی کودکے کانونی جھگیر و مُائندہ انت بل ترے کودکے ہزانت گون ماتا بیٹ۔ بزان اگن جن و جودے چہ یکدومیا سستگ انت و کودکے ہزانت ماتا دئیگ بوتگ انگت ہم کودکے مال و مدبے ادارہ کنگے زمہ کھری ولیے سرا انت و ماتے سرا نہ انت۔

کھری ولی باید انت جسمی و روہی ہسابا پہ کودکے مال و مدبے ادارہ کنگا تواغند بیٹ و انچش ہم نارٹواین پائنگ مزوریت و چکے مسلہت و نپے ہئیالداریا بکنت۔

اگن چہ پت یا پتی پیرکا یگے زندگ مبیٹ یا کہ ناتوانی، نارٹواین پائنگ زورگ، ڈالچاری و اشی و آییے سئوبا آییال مین لائکی مبیٹ گڑا ولایت آدگرا دئیگ بیت۔

اگن پت یا پتی پیرک مبنٹ یا کہ کھری ولی مہجور بیٹ گڑا پہ کودکا ہزمے تین کنگ بیت۔ (مدنی کانون، مادہ ۱۱۹۵) مہجورے مانا اش انت کہ پہ کودکے مال و مدبانی ادارہ کنگا آییے زہنی واک ہلاس بیٹ۔ اگن چہ چکے نڑیکین سیاد و وارسان یا کزایی کارمستر پگا بکنت کہ پت یا پتی پیرک سئوب بوتگ کہ کودکے مال و مدی زئوال ببنٹ و کودکے مسلہتے ہئیالداریا نکنت گڑا کھری ولی یک کر کنگ بیت و اشیے جاہا دگہ ہزمے تین کنگ بیت۔ (مدنی کانون، مادہ ۱۱۸۴)

اگن پیری، جسمی کمزوری، نادراہی و اشی و آییے سئوبا کھری ولیا

لازمین واک و توان مبیث که په شری کۆدکته مال و مڈیا اداره بکنت گژا دادگاه «زَمَ امین» کنت بزان امانتدارین مردمیا کهری ولیا گۆن کنت و دوپنایی دزنام په چکته مال و مڈیئه اداره کنگا اسردار بیت.

اگن کهری ولی ناساژی بیگ، جیل و بند یا دگه هر دلیئته سئوبا متوانت چکته مالی اموراتان گلایش بیث و وتی جاها دگه کسیا تئین مکت گژا دادگاه امانتدارین مردمیا تئین کنت که هدارکی هسابا کۆدکته مال و مڈیانی اداره کنگه زَمَها بزوریت. (مدنی کانون، ماده ۱۱۸۷)

پت و پتی پیرگ توانت یک کسیا تئین بکنت که آیانی مرکا رند آیانی وسی بیث. (ماده ۱۱۹۲) وسیئه اهتیارانی هَد و کساسا کهری ولی وت گیشینت کنت. اگن چۆ مکت گژا مال و مڈیانی سرا وسیئه اهتیار گۆن کهری ولیئه اهتیاران برابر آنت. (مدنی کانون، ماده ۱۱۹۰) اگن هما وسی که کهری ولیا تئین کرتگ مال و مڈیان اداره مکت یا که لهتین دلیلانی سئوبا چۆ که پیری یا مازوریه سئوبا آییا لازمین واک و توان مبیث یا که هئیانث بکنت گژا آ وتاوت یک کر کنگ بیت. (مدنی کانون، ماده ۱۱۹۱)

هزمئه بابتا هم ایرائته مدنی کانونا لهتین رهبند گیشینتگ تانکه کۆدکته مالی هکوک پادمال مینت و آییه مال و مڈی شریئه سرا اداره کنگ بینت. چه مدنی کانونته ماده ۱۲۱۸ آ بگر تانکه ۱۲۵۶ آ که هزم و آییه زَمَ و اهتیارانی بارئوا آنت، هزمئه مسترین زَمَ و اهتیار اے وژا بیان کنگ بوتگ آنت:

مال و مڈیئه اداره کنگ: هزم باید انت کۆدکته نپ و سیئا بچاریت و باید انت شرترین وژیا آییه مال و مڈیا اداره بکنت. انچش هم هزم گۆن دادستانه منگا توانت کۆدکته گئیر لڈگی مال و مڈیان بها بکنت یا رهن بدنت. مهجورئه لڈگی مالی و مڈیانی بارئوا چش انت که هزما اهتیار هست که اشان بها بکنت و گۆن اسانی زرا دگه چیرئ په بها

بگپت یا کہ ہما کارا بکنت کہ مہجورئے ہئیر و سلاہا انت۔
کودکے زئوال بئیگی مالانی بھا کنگ: ہزمَ تِوانت مہجورئے زئوال بئیگی
مالان بھا بکنت و گون اِشانی زرا دگہ چیرے پہ بھا بگپت یا کہ اے
ززان مہجورئے ہئیر و سلاہے ردا ہرچ بکنت۔

کودکے تربیت و جاورہائے اسلاہ: ہسبی امورئے کانون، مادہ ۷۹ء ردا
چہ ہزمئے زمہ و اگدہان و آیئے اہتیارانی ہد و کساسا یگے اِش انت کہ
پہ کودکے تربیت و ہئیر و سلاہے ہئیلداریا وتی سچھین کوشستا بکنت۔
کارا یا پشہپا گلابش بئیگئے موکل پہ کودکا: اگن ہزم شر بزانت تِوانت
مہجورا موکل بدنت کہ کارزندیا گلابش بیبت۔ بلہ پمیشکا کہ ۱۸
سالا کستین مردمانی کار کنگ مکن انت ہزم تِوانت ہما کودکا کہ
آیئے سرپرستیئے چیرا انت کارئے موکل بدنت۔ بلہ ۱۵ تان ۱۸ سالگین
نوکورنایانی کار کنگ لہتین شرائتے ردا آرات انت پمیشکا ہزم تِوانت
انچین جاہان کارئے موکل بدنت۔

کودکے سور و آروس و سئون: اگن داکترے سلاہ بیبت و دادستان موکل
بدنت ہزم تِوانت مہجورئے نکاھا بکنائیت یا کہ زلورتے ہسابا و گون
دادستانے موکل آیئے سئون و تلاکے کاران دیمہ ببارت۔

وانگ و زانگے ہگ و اوبال ؟

چہ اہمترین ہگان کہ پہ کودکا گیشینگ بوتگ انت یگے وانگ و زانگے
ہگ انت۔ اِشیئے مانا اِش انت کہ ہر کودکیا ہگ ہست کہ وانگجاہان
بوانت۔ اے ہگا نباید انت ہچ پئیمین بندشے نجاد، دین، مہرب، باور و
جنسیتے ہسابا بیبت۔ انچش ہم چہ اے ہگا بہرمند بئیگ مپتکا انت۔
پمیشکا سرکارانی سرا انت کہ المی امکانات و آساتان پہ کودکانی وانگا
تیار بکنت۔ اے شرتے پورہ بئیگ ایوکا گون سرکاری وانگجاہانی اد کنگا

بوٽَ نڪنت. سرڪارانی سرا انت کہ وتی کانوسازیان انچین کار بکننت کہ درستین کؤدکان ڀکین هسابا وانگی و زانگی امکاناتان دزسی بیت. انچش هم اش کہ وانگ و زانگ باید انت دیم په کؤدکے کمال و پگری رست و ردؤما بیت. بزان وانگی و زانگی امکاناتان دزسی په درستین کؤدکان آسان بیت و وانگ میارئے ردا بیت.

«کؤدکے هک و اؤبالانی اهدا» ۳ مادھئے تها کؤدکے وانگ و زانگے هکے سرا هبر کرتگ. پمیشکا کہ اے مادھ اهم آنت، پگا آنت و ایرائے سرکار هم اے اهدا هئوار بوتگ گڑا اے سئے مادھئے نبشتانکا هما ڈئولا کہ هست کارین:

مادھ ۲۸

اے اهدئے باسکین ملک کؤدکے وانگ و زانگے هگا منتت و په اے هکے تدریجی دزسیا و برابرین موهانی تیار کنگے ردا اے گامگیجان زورنت:

(پ) په سجهینان بنگیجی وانگ و زانگے زؤرانسری بیگ و میت بیگ.

(ب) منتوستهئے تهر تهرین شکلائی دیمروئیے ترکیب (چؤ که کاردربری و کلی تالیم)، په سجهین کؤدکان اے وڑین وانگ و زانگے تیاری و الیمین گامگیجانی زورگ چؤ که میتین وانگ و زانگ و زورنتے ردا مالی کمک.

(ج) مزندربراهی وانگ په سجهین مردمان تواناییانی ردا و چه هر پیمین مناسین راهان.

(د) په سجهین کؤدکان وانگی و زانگی و کاردربری سریدی و رهشؤنیانی دزسی.

(ه) انچین گامگیجانی زورگ که کؤدکان ترکیب بکننت که وانگجهان داها ساڑی بنت و آیانی ناساڑی بیگ کم بنت.

۲. اهدئے باسکین ملک درستین لازمین گامگیجان زورنت تانکه وانگجهان

نزم و انزبات کؤدکانی انسانی شان و مڑاه و اے اهدئے ردا ببیت و اشيئے
مانزمانی ببیت.

۳. اهدئے باسکین ملک وانگ و زانگئے پڑا هاس سرجمین دنيايا جهل
و ناواندهيئے دور کنگئے هئوالها، و تکنیکی و المی سرپدی و وانگ و
زانگئے نؤکین راهانی رسگئے آسراتئے هاترا میان اُستمانی همکاریان
دلبدئی دئینت و گیش کننت. اے بابتا هما ملکانی زلورتانی نیمگا هاسین
تتوجّه بیت که دیمړئوی کنگا آنت.

ماده ۲۹

اهدئے باسکین ملک اے گپئے سرا تپاک آنت که کؤدکانی وانگ و زانگئے
تھا اے مئورد هئوار کنگ ببنت:

(پ) کؤدکانی شکسیت، بؤدشت و زهنی و جسمانی تواناییانی سرجمین
دیمړئوی

(ب) انسانی هک، بُنیاتی آزاتی و هما اسولانی اهترامئے گیش کنگ که
تپاکین راجانی گلئے منشورا آتکگ آنت.

(ج) کؤدکنے پت و مات، آییئے دؤد و ربیدگی پچار، آییئے زبان و ارزشت و
هما ملکئے ارزشت که آؤدا نندؤک انت، آییئے اسلی ملک و چه آییئے
جندئے همدنا جتاین همدنانی اهترامئے گیش کنگ.

(د) آزاتین راجمانیا که آییسا سهل و ایمنیئے تفاهم، اؤپار، جنین و مردبانی
نیاما برابرې، و درستین مردم، کئومی و مهزی و راجی رمب و آدگه شکسانی
نیاما دؤستییئے روه ببیت کؤدکا په زهوارین زندیئے گوازینگا تیار کنگ.
(ه) ابرمی چاگردئے اژت و اهترامئے گیش کنگ.

ماده ۳۰

هما ملکان که کئومی و مهزی اکلّیت یا هندی مردم زند گوازینگا آنت

باید انت ہما کُودک کہ اے اکلِیتانینگِ انتِ وتی رمبئے آ دگہ شکسانی
 ہمرایا چہ وتی دُود و ربیدگ، مہزبی تالیم و املان یا کہ چہ وتی زبانا
 بہر مند بییت.

اِیرانئے توکی کانوان ہم کُودکانی وانگ و زانگئے ہکئے نیمگا توجَّہ
 بوتگ. سر رہبندئے سی اُمی اسلا آنکگ کہ: «سرکارئے سرا انت کہ مپتین
 وانگ و زانگئے وسائلان پہ سرجمین راجا تان متئوستھئے سرجم کنگا
 تیار بکت و مزندربرجاهی وانگئے وسائلان تان ملکئے وت آسراتیئے ہڈا
 مپتین ہسابا گسترش بدنت.»

«اِیرانی کُودک و ورنایانی وانگئے وسائل و آسراتانی تیار کنگئے کانوئے»
 ردا پت و ماتانی سرا انت کہ وتی کُودکانی ناما وانگجہان درج بکت.
 انچش ہم اے کانون و آ دگہ بندوکیں رہبندانی ردا سرکار باید انت
 وانگئے لازمین امکاناتان پہ کُودکان تیار بکت و بدنتش. کُودک و
 نُوک ورنایانی پلہ مرزیئے کانون، مادہ ہپتئے ردا چش انت کہ اگن پت
 و مات چگئے ناما درج مکننت جرمش کرتگ. اے مادہئے ردا: «کُودک
 یا نُوک ورنائے پت یا مات، ولی یا سرپرست، و سچہین ہما مردم کہ
 کُودکئے سمالگ، ہئیالداری یا پرورش آیانی سرا انت چہ اشان ہر یگے
 اِیرانی کُودک و ورنایانی وانگئے وسائل و آسراتانی تیار کنگئے کانون
 مسئوب ۱۳۵۳/۴/۳۰ ئے رہبندانی ہلاپا چہ باسلاہیتین کُودکئے نامئے درج
 کنگ و آیینئے وانگئے موجداتانی تیار یا تان متئوستھئے دئورانئے ہلاسیا
 پھرینز بکت یا کہ ہر پئیمآ آیینئے وانگئے دئیمآ بداریت گڑا آ اسلامی
 سزائے کانوئے ردا نامگپتگین کارانی کنگ و ہپتمی درجہئے نگدی
 جرمانئے دئیمآ مہکوم بنت.»

اِیرانئے ہکوکا بازین کانون و رہبندے وانگ و زانگئے بابتا ہست. بلہ
 انگت اِیرانا لہتین اڑ و جنجال ہست کہ سئوب بنت کُودکانی وانگ و
 زانگئے ہک تان بازین ہڈ و کساسیا پادمال بییت.

۱. احوال گُوشنت کہ ملکئے لہتین ہند و دمگان چو کہ سیستان و

بلوچستانے اُستانا بازین کُودکینا پہ وانگجاہا دزرسی نیست. مئوجو دین وانگجاہ ہم بلدینگئے ہسابا و ہم وانگ و زانگئے امکانات و آسرائانی ہسابا نرؤر آنت. گڑا الما گُوشَت نکین کہ اے ہند و دمگان کُودکانی وانگئے ہک دئیگ بوتگ. سرکار نباید انت وانگ و زانگئے امکانات و آسرائان پہ لہتین ہند و دمگان تیار بکنت و پہ لہتین دگرا مکت. بزان سرکار باید انت وانگ و زانگئے امکانات و آسرائانی تیارا برابرین ہسابا ملکتے درستین ہند و دمگان بکنت. اے تتنا یک شہریئے وانگجاہان ہم گندگ بیت. مسال ہرا گندگ بیت کہ لہتین وانگجاہان شین امکانات و آسرائ ہست و لہتینا تتنا بُنیاتی امکانات و آسرائ نیست آنت. انچہ ہم لہتین سرکاری وانگجاہ ہست کہ وانگجاہئے کمک و مدت کنگئے کالبا چہ پت ماتان زر گرت. ہالانکہ اسولی ہسابا ملکتے درستین وانگجاہ باید انت یکن رہبندئے سرا ببت.

۲. وانگ و زانگئے کانون و رہبندان چو کہ «وانگجاہانی اجرایی آیین نامہا» وانگ و زانگئے مول و مراد جدی ہسابا دیم پہ دینی مسلہان برتگ آنت. بزان ایرانا وانگ و زانگ آیدیو لُجیکین و دینی رہبندی تابدار بوتگ. چہ بُنگیجا جین چک چہ مردین چگان جتا کنگ بنت. وائینوکانی زورنگے وهدا کُوشست ہمیش انت کہ گیشتر ہما مردمان کارا بدارنت کہ اسلامئے اسولانی سرا باورمند ببت، وانگی مئواد چہ دینی- اگیدی مسلہان پُر آنت و وانگجاہانی پلان ایش انت کہ ہکومتئے لیکہ و ہئیالان نؤدبرانی سرا زور بکنت. وانگئے بابتا اے نگاہ الما گون کُودکانی وانگ و زانگئے ہگا تزا دئے تھا انت.

۳. بل ترے ایرانئے ملکا بازین کُودکینے زبان گئیر پارسی انت بلہ اے کُودک ہم هُج آنت کہ پارسی زبانا بواننت. ایرانئے سر رہبند، اسل ۱۵ آ گُوشگ بوتگ کہ ملکتے رسمی زبان پارسی انت بلہ کئومی رمبانی لبرانگئے وائینگ وانگجاہانی تھا آرات انت. ایشئے باوجودا کہ اے اسلئے بابتا بہس ہست بلہ تان اے وهدی اے اسل اجرا نبوتگ و گئیر پارس

زبانین کۆدک هُجّ آنت که دگه زبانیّا بواننت و در برنت بے اِشیا که اِشان هکّ بییت که کم چه کم گۆن وتی ماتی زبان و لبرانکا آژانگا بِنِت. کۆدکئے هکّ و اؤبالانی اهد، مادّه ۳۳ پگا گۆشگ بوتگ: هما کۆدک که کئومی رمبئینگ اِنت باید اِنت آییّا هکّ بییت که چه وتی دۆد و ربیدگ، مهزبی تالیم و املان، و چه وتی زبانا بهرمند بییت. اے هگا اینچگ اهمیت بوتگ که کۆدکئے هکّ و اؤبالانی اهدا اِشیئے بارئوا یک مادّهے آرگ بوتگ. زبانا ابئد گئیر پارس و گئیر شیھئین کۆدک نتواننت وتی دۆد و ربیدگئے چارچؤبا تالیم بگرننت. اے پگا گۆن کۆدکئے وانگ و زانگئے هگا ترادئے تھا اِنت.

۴. چه اژ و جنجالان دگه یگّے وائینۆکانی پیشھی مسله آنت که ایرانا کۆدکانی وانگ و زانگئے هکی گۆن اژاندان دچار پریئتگ. ایرانا چش اِنت که گیشتر وائینۆکان کافیئن مُز نرسیت. انچش هم وانگ و زانگئے ادارهان یا گئیر سرکاری وانگجاهان اِشانی کارا دارگ گیشتر هدارکی اِنت و پمیشکا اِشان کارزندى امنیت نئست. چه دگه نئمگے لازمین پلان په وائینۆکانی واکمند کنگا نئست اِنت. اے اژ و جنجال سئوب بِنِت که وانگئے سته جهل بیئیت و وژے نه وژے کۆدکئے وانگ و زانگئے هکّ پادمال بییت.

جانسلامتیئے هکّ ؟

جانسلامتیئے هکّ و اؤبال چه هما هگان یگّے که په سجهین انسانان مَنگ بوتگ. اے نیاما کۆدکانی نژورین جسمانی جاور و گۆن دگران اِشانی وابستگی سئوب بیت که اے هگا گیشترین اهمیتے بییت. اِشیئے بابتا که جانسلامتی چپّے و اِشیا کجام مئورد هئوار اِنت یگین لیکه و نزرے گندگ نئیت چپّا که اے هکّ گۆن «آسرات و آسودگیئے هگا» هئوار بوتگ. بله انگت جانسلامتیئے هکّ ائوکا الاج و بهداشتئے هکّ

نہ انت، جسمی و زہنی پادارین جاورہالے۔ «گزرانکی، راجمانی و دود و ریڈگی ہک و اوبالانی اهدئے» مادہ ۱۲ آ کہ ایرانے سرکار ہم اشیا ہنوار بوتگ و اشیا کودک ہم شامل آنت گوشگ بوتگ:

۱. اے اهدئے باسکین سرکار ہرکسے اے ہگا منتت کہ آ ہمینچک کہ بوت کنت چہ جسمی و روہی سلامتے شرتین وزیتا بہرمند بیت۔
۲. ہما گامگیچ کہ اے اهدئے باسکین سرکار بہ اشیا زورنت کہ کودک چہ اے ہگا سرجمیا بہرمند بنت، اشانی تھا لازمین کار پہ دیمے مئوردانی پیلو کنگا ہنوار آنت:

الپ) مرتگین ہالتا پیدا بوتگین چگانی کچ و کسائے کمتر کنگ، کودکانی مرتکے کچ و کسائے کمتر کنگ و اشانی سالمین رست و ردومے تاملین۔

ب) ہر ہسابا چاگردے بہداشت و سنتی بہداشتے شرت کنگ۔

ج) ہمک گیر، ہندی، ہرپہ ای و آ دگہ نادراہیانی دیمگری و الاج۔ انچش ہم اے نادراہیانی ہلاپا جنگ۔

د) اگن لس مہلوکے مردم بیمار بنت پہ داکتری مرچہ و داکتری کمگانی تاملینا مناسبتین جاورہالے تیاری۔

انچش ہم اے اهدئے کمیتئے نزرہہ نمبر ۱۴ اے ردا سلامتے ہگا ورگی ساپین آپ، ساپ و کافیین وراک، لوگ و جاگہ، سالمین چاگردا کار کنگ، گون جنسیتی سلامت و برابریا بندوکین تالمیم و سریدی دئیگ ہنوار آنت۔
کودکے ہک و اوبالانی اهد، مادہ ۲۴ آ ہم کودکانی جانسلامتیے سرا زور دئیگ بوتگ۔ اے مادھا آتکگ:

۱. اے اهدئے باسکین ملک کودکے اے ہگا منتت کہ آ چہ بہداشتے شرتین مئارا و پہ نادراہیے الاج و توانکشیا چہ لازمین آراتان بہرمند بیت۔ آ پہ اشیے مانزمانیا کوشست کنگا آنت کہ ہچ کودکے چہ اے ہگے رسگ و بہداشتی ہزمتانی دزسیا زبہر مبیٹ۔

۲. اے اهدئے باسکین ملک تان ہما وهدا کہ اے ہک سرجمیا دئیگ بیت

اے ھگٹے سرا پابند بنت و ھاس اے زمینھان لازمین گامگیجان زورنت:

(پ) نوک پیدا بوتگین و کوڈکانی مرکٹے کچ و کسائے کم کنگ.

(ب) سرجمین کوڈکانی واستا داکتری شئور و سلاھ و لازمین بھداشتی ھئیالداریئے تامینئے مانزمانی و ایشیئے سرا زور دئیگ کہ بُنیاتیین بھداشتی ھئیالداری گیش کنگ بئنت.

(ج) گوَن نادرھی و بدوریا جنگ، چو کہ بُنیاتیین بھداشتی ھئیالداریانی ھد و ایلا ھما تکنوُلجیانی کار بندگانہ کہ دزسا آنت، تاکت دئیوکتین وراک و ساین ورگی آپئے تیار کنگ، و چاگردئے لیگاریئے ھترانی چارگ.

(د) ماتانی چلگیا پیسر و چلگیا رند ھئیالداریانی مانزمانی.

(ه) اے ھیرئے مانزمانی کہ راجمانئے سرجمین مردمان ھاس پت و مات و کوڈکان ورگ، ماتئے شیر، شکسی بھداشت و چاگردئے بھداشت و پیشامدانی دیمگریئے بارئوا سریدی برسیت. اشان وانگ و زانگا دزسی بییت، و کوڈکئے بھداشت و ورگئے بُنیاتی سرپدانی کار بندگانہ ھمایت کنگ بئنت.

(و) دیمگریین بھداشتی ھئیالداریانی گیش کنگ، پت و ماتان لازمین رھشوئی دئیگ، کھولتے تنزیم و ھزمت.

۳. اھدئے باسکین ملک سرجمین لازم و مناسیین گامگیجان زورنت تانکہ کوڈکانی بھداشتئے بارئوا سچھین ستنی و ھراپی الاجانی راھ و رھبند دور کنگ بئنت.»

بل ترے کوڈکئے ھک و اوْبالانی اھد ملکتے کانونا گوَن برابر انت بله تهملکی کانوان کوڈکانی جانسلامتیئے ھکئے نیمگا ھاسین ھسابا دلگوش گور کنگ نبوتگ. بله انگت کوڈک و نوک ورنایانی پلہمرزیئے کانونا لھتین مئورد گیشینگ بوتگ کہ کوڈک و نوک ورنایانی جانسلامتیئے ھکئے پلہمرزیا کننت. مسال ھبرا گوشگ بوتگ کہ سرجمین کوڈک و نوک ورنایا باید انت بیمه سلامت بئنت. انچش ھم اے کانونا «ھما

جاورہال پہ کودکا نژیکین ہترے حساب آرگ بیت کہ ایشیے تھا کودک و نوک ورنائے زند، و آبیئے جسمی و زہنی سلامت سک ہترا بکپیت و تاوانے آماچ بییت و وڑے نہ وڑے پہ ایشیا فورین دنمانگیجی و راہ و دریئے در گیجگ پکار بییت». انچین جاورہالیا لہتین ارگان (چو کہ بھزیستی) پہ گامگیجانی زورگا زمہوار بنت تانکہ ہتر چہ کودکے سرا بگلیت. دیمروئیے برنامہئے کانونان ہم لہتین مئورد پہ کودکانی سلامتیا گیشینگ بوتگ. انچش ہم لہتین کانونا چو کہ «گون ماتے شیرا کودکے تگریہئے کانونا» لہتین مئورد پہ کودکانی سلامتیا گیشینگت. وانگجہانی اجرای آیین نامہا بھداشتی و ایمینیئے جاورہالئے جوڑینگے سرا چہ وانگجہانے چاگردئے سلامتئے تاملین کنگے راہا، و سالمین آپ و وراکے تیار کنگ و نوڈربرانی سلامتئے دئورہی کئروٹے سرا زور دینگ بوتگ. نوڈربرانی جسمی، زہنی و راجمانی سلامتئے برجہ کنگ، برجہ دارگ و شرتر کنگے اجرای آیین نامہا سرکار زمہوار بوتگ کہ نوڈربران سلامت و بھداشتئے سوچ دینگے ہزمتانی تئاریا بکنت. ایشیا ایڈ سلامتئے مروچین وانگجہانی برنامہا ہم سرکار زمہوار بوتگ کہ نوڈربران بھداشتی سوچ و سرپدی بدنت.

مدنی کانونا، و انچش ہم کودک و نوک ورنایانی پلہمرزینے کانونا کودکانی جانسلامتیئے ڈالچار کنگے سرا لہتین اجرای زمانت گیشینگت. مسال ہرا مدنی کانون، مادہ ۱۱۷۳ آ گوشگ بوتگ کہ اگن ڈالچار کنگ و کودکے ہئالداری نکنگے سئوبا آبیئے جسمانی سلامت ہترا بکپیت گڑا دادگاہ پہ کودکا مناسبین پیلسھے کنت. اگن اے ہتر سک مزن بییت دادگاہ تئتا تانت کودکے سرپرستا پہ سرپرستیا نالاک بزانت و کودکا بھزیستیئے سپردہ بکنت.

ایران «بھداشتئے میان اُستمانی ادارہ» و «تپاکین راجانی کودکے سندوکے» باسکے و گوون اے دوین ادارہانی ہمراہیا پہ ایرانی کودکانی سلامتئے شرتریا مشترکین پلانی اجرا کرتگ. بلہ انگت نوک ورنایانی سلامتئے

نیمگا کافیئن کساسا دلگوش گور کنگ نبوتگ. ایرانی نوک ورنایانی نیاما
 بھداستی پُرھترین کار گیش بئیان آنت چو کہ نامناسیئن ورگ، سگریٹ و
 نشہ کنوکیئن مٹوادانی کارمرز کنگ، حرکت نکنت و جنسی پُرھترین رپتار
 و انچس ہم وتکشی، زھنی نادراھی، مازور بئیگ و تسادپانی مرک. لس
 ہسابا کھولانی آسراتے ستہ و اِسانی سرپدیا کُودکانی سلامتے سرا تچکپین
 اسر ہست. اے وہ پگائین ہبرے کہ جمیتے گیش کنگے سیاست و چُک
 و بر کنگے ترکیب ابید چہ اِشیا کہ کھولانی کُت مناسب بیبت کُودکانی
 جانسلامتیے ہگا سک پادمال کنت.

پنیسلہ کنگا بھرزوریے ہک

گوند گپتگین ہسابا اِشیے مانا اِش اِنت کہ کُودکان مَوکَل دئیگ بیبت
 تانکہ گون امرے درنرذاشتا وتی اموراتانی بابتا آیانی ہبر اشکنگ بننت
 و وڑے نہ وڑے بھر بزورنت. اے ہک چہ کُودکے بُنیاتی ہگان یگے و
 اِشیا اے سُنٹی لیکہ بدل کرتگ کہ کُودک سرجما بالگین مردمانی چمدار
 آنت. کُودکے ہک و اوبالانی اهد، مادہ ۱۲ آوازہ گوشگ بوتگ: «اهدئے
 باسکین ملک اِشیے مانزمانیا کننت کہ آ کُودک کہ وتی باور و لیکھان
 دروشمینت کنت باید اِنت بتوانت وتی باور و لیکھان سچھین ہما
 مئوزوانی بارئوا کہ گون آییا بندوک آنت آزاتیا درشان بکنت و کُودکے
 ہیبال آییے امر و پُھتگیے ردا ارزشت دئیگ بننت.»

اے ہگے تھا جتا جتاین پڑ ہوار آنت چو کہ کھول، وانگ و زانگ،
 کزایی سیستم، رسانکدر و اِشی و آیی. میان اُستمانی سندان اے ہگے
 کار بندگے بابتا ہاسپن مہودیتیتے ہبر نبوتگ و پمیشکا بوت کنت
 گوشگ بیبت کہ ہر مئوردیے سرا کہ گون کُودکا بندوک اِنت باید اِنت
 آییے ہیبال اشکنگ بیبت. پگائین ہبر اِش اِنت کہ چہ اے ہگا مکسد
 اِش نہ اِنت کہ کُودکے سرجمین ہبر زورگ بننت. بلہ کُودکے بارئوا

پئیسلہ ایبڈ چہ آئیئے لوٹ و واہگئے درنرذاشتا سچھپن مئوردانی تھا ہم منگی نہانت۔ مسال ہرا اگن یک نوک ورنائے دبیرستانے امرا سر بوتگ و لوٹیت وتی سبجتکا گچین بکنت گڑا زلور باید انت آئیئے اے ہئیال اڑت دئیگ بییت۔ ادا پت و مات نتواننت کوڈکا آئیئے لوٹئے ہلاپا ہج بکننت کہ ہما سبجتکا بوانیت کہ آئیئے دلکش نہانت۔ یا کہ اگن پت و مات چہ یکدومیا بسندنت و کوڈک انچین امریا سر بوتگ کہ وتی اہساس و مارستان درشان کرت بکنت گڑا دادگاہ باید انت پہ آئیئے ہزانتے زمہوارے تئین کنگا، یا تچکیا آئیئے ہئیالا جست بگیپت یا کہ تیزانتے وسیلہا اے کارا بکنت و پئیسلہ کنگئے و ہدا ایشیا بچاریت۔ اے ہگئے دگہ مسالے وانگ و زانگئے سرا بوت کنت۔ چو کہ باید انت نوڈربر موکل دئیگ بننت کہ وانگ و زانگئے اموران، و وانگجائے ادارہ کنگا تان ہد و کساسیا بھر بزورنت۔ اے چہ نوڈربرانی رمانی جوڈینگئے راہا بوت کنت۔ اے ہگئے دگہ نمونہے کنییری جیڑہانی تھا انت۔ اگن یک کوڈکے اینچک مزن بوتگ کہ تشکیس دات بکنت و اے جرمئے آماچ بییت یا کہ وت جرم بکنت گڑا باید انت رسیدگیئے پرؤسہا اسرارین وڑیا ساڑی بییت و کزایی سرشون آئیئے ہران بہ اشکننت۔ اے کمک کنت کہ دادرسی پُرانساپت بییت۔ البت انچو کہ پیسرا گوشگ بوت اے ہگئے اہمال کنگئے کیفیت گون کوڈکئے امرا و آئیئے زانت و پھما بندوک انت۔ لہتین ملکان ۱۲ سالے امر ہما امرئے ہسابا منگ بوتگ کہ آ و ہدا کوڈک نتوانت اے ہگا سرجمیا کارمرز بکنت۔ کوڈکے ہک و اوبالانی کمئیتی کہ کوڈکے ہک و اوبالانی اہدئے تفسیرئے سرشون و ایشیئے اجرائے نازر انت، ایشیا پمیشکا کہ اشکنگ بیئگئے بابتا و پئیسلہانی تھا بھر زورگئے بابتا کوڈکے ہک گیشتر پگا بییت چہ مادہ ۱۱۲ جتا جتاین تفسیر پیش کرتگ۔

چو کہ بل ترے کوڈک نباید انت سرجما گون وتی پت و ماتان وابستہ بننت بلہ نیٹ اشان بیرگین ہسابا وتی وتارادھیئے سرا ہک نیست۔

کمٹییا دگہ یک تفسیرئیے تھا گۆشتگ که پت و مات گۆن اے نیمؤنا که وتی چگانی هئیر و شریا لؤئت وتی چگانی هک و اؤبالان ڈالچار کرت نکنت. انچش هم اے کمٹی گۆشیت که باسکین ملک باید انت وتی کانونان اے هگا رسمیت بدئینت و په ایشیے اجرابا لازمین زمینهان تئیار بکننت.

ایرانئے تهملکی کانون و رهبدان چؤ که کؤدک و نؤکورنایانی پلهمرزیے کانون مادّه ۶ئے اجرایی آیین نامهئے دومی مادّه بند ۸ آ اے هک ایوکا هما کؤدکانی بابتا رسمیت دئیگ بوتگ که گۆن هترا دیم په دیم انت یا که جرمے آمچ بوتگ انت. و گوشگ بوتگ که منسبدار باید انت ایشیے سرا تتوجه بکننت که کؤدک و نؤکورنا وتی امرانی تھا بهر بزورنت و اشانی لیکهانی نئمگا دلگوش گور کنگ بیت. انچش هم کؤدک و نؤکورنایانی پلهمرزیے کانونئے لهتین مئوردان اے هگئے لهتین مونه رسمیت دئیگ بوتگ انت. چؤ که ۱۸ سالا کسترین مردمانی لوٹ کانونی لهازا په کئپیری دمبالگیریے بنداتا بس انت. بزان اگن چه ۱۸ سالا کسترین مردمے هال بدنت که آییے هلاپا جرمے بوتگ و رسیدگی بلوئیت گڑا دادستان باید انت آییے لوٹا مئیت و جرم کنؤکئے هلاپا فایله اڈ کنگئے هاترا گامگیجان بزوریت. دادستان نتوانت په کئپیری دمبالگیریے بنداتا همے شرتا ایر بکننت که ۱۸ سالا کسترین مردم دلیل پیش بکننت. ایشیے باوجودا کؤدکئے اشگنگ و بهرزوریے هلاپا اژاند و مهدودیت گندگ بنت. چؤ که ایرانئے مدنی کانونا گوشگ بوتگ که کؤدکئے هزانت تان ۷ سائے امرا گۆن ماتا انت و چه ۷ سالارند اگن جڑھے بوت گڑا دادگاه پئیسله کنت و گیشتر چش انت که کؤدکئے هزانت پتا دئیگ بیت. بل ترے دادگاه توانت په هزانتئے زمهورین مردمئے تئین کنگا کؤدکئے هئیالا جست بگییت بله ایرانا دگه بازین ملکئیے هکوکئے پئیمانہ انت و ایرانا کازیارا انچین زمهے نیست. گیشترین جیڑهانی بابتا چش انت که کهولئے کازی هزانتئے بارنوا ایوکا

پت و ماتے ہبرانَ چارنت و اِشانی جاورھائے سرا پتْ و پوَل کننت و پئیسلہ کننت. انچش ہم اِیرائے مدنی کانونا گوشگ بوتگ کہ کھولتے سرؤکی چہ جوڈے ہاسیتان اِنت. تتنا پت و ماتان ہکْ دئیگ بوتگ کہ تان مہدودین کسایا چکا بدنی سزا بدئینت. اگن سرؤکیا گون پت و پتی پیرگتے ولایتا ہئوار بکنین گرا زانین کہ اِیرائے ہکوکا کودکنے بابتا پئیسلہ کنگارا گیشتر پتے سرا یلہ داتگ. اے وتاوت سئوب بیت کہ کھولتے ہدْ و ایلا کودکنے باور و ہئیال اشکنگ مہنت.

کافیئن میاری زندگیئے ہکْ ؟

بازین انسانیتے ہئیلا کھول چہ راجمانتے اسلیگین بُنیاتان یگے. لس وڑا کودکانی پرورش و رست و ردومے بابتا کھولا ہاسین اہمیتے ہست. پمیشکا میان اُستمانی سندانے تھا و انچش ہم تہملکی کانونان چہ کھولا ہاسین پلہمرزی بوتگ. اے پلہمرزیانی اسلیترین دلیل اِش اِنت کہ کودکا کھولتے چاگردے زلورت اِنت. (انسانے ہکْ و اوبالانی جہانی جارنامگ مادہ ۱۶، مدنی و سیاسی ہکْ و اوبالانی میان اُستمانی اہد مادہ ۲۳، و گزرانکی، راجمانی و دود و ریڈگی ہکْ و اوبالانی میان اُستمانی اہد مادہ ۱۰) کودکنے ہکْ و اوبالانی اہدا ہم کھول پھ کودکانی رست و ردوم و آساتا تہی ای چاگردے زانگ بوتگ و سرکارانی سرا اِنت کہ پلہمرزی گامگیجان پھ کھولا بزورنت. اے اہدا چہ کھولا بہرمند بئیگ، پت و ماتے پچار و آیانی سرپرستیئے چیرا بئیگ، چہ پت و ماتا جتا نبئیگ، شکسی رابتنہانی برجہ دارگ و انچش ہم گون آیان داہما رابتہ و رھوتے تھا بنئیگتے سرا زور دئیگ بوتگ.

اے اہدے پنجمی مادھا گوشگ بوتگ کہ کودکنے بابتا سرکارانی بنداتی زمہ اِش اِنت کہ کھولتے کردا اَزت بدئینت. اہدے مادہ بیستا ہم آتکگ کہ «کودک نباید اِنت ہدارکی یا مُجتی ہسابا چہ کھولتے چاگرد و چہ

وتی نپ و سیتان زبهر بیت و باید انت سرکار آییئے ہنیالدارى و مدتا بکنت.» اهدئے مادہ ۹۱ آ ہم آتکگ کہ «۱. اهدئے باسکین ملک اے ہرئے مانزمانیا کنت کہ کؤدک وتی لوٹئے ہلایا چہ وتی پت و ماتان جتا کنگ منبت ایئد چہ ہما جاوران کہ سلاہیتدارین منسبدار کانون و رہبندانی، و کزایی چار و تپاسانی ردا پئیسلہ بکنت کہ اے جتایی کؤدئے نیا انت. اے وؤین پئیسلہ ہسوسی مئوردان المی بوت کنت چؤ کہ چہ چگان نارٹوائین پائندگ زورگ، پت و ماتئے بیروایی یا کہ پت و ماتئے سندگئے وهدا. اگن چؤ بیت گڑا باید انت کؤدکئے ندنگئے جاہئے بابتا پئیسلہ کنگ بیت. لس وڑا چش انت کہ کؤدک ہم جسمانی و ہم زہنی لہازا دگرانی چمدار انت، پمیشکا ملکانی کانون و رہبندان سکین زابتہ پہ کؤدکانی رست و ردؤما مان کھؤلئے چاگردا گیشپنتگ انت. چہ یک نیمگے اے زابتہ پلہمرزی کنوک انت و چہ دگہ نیمگے دیمگر. بل ترے ملکئے کانونان کؤشست ہمے بوتگ کہ کھؤلانی پلہمرزی بیت بلہ چہ دگہ نیمگے اگن کؤدکئے جاور کھؤلئے تھا ہترا بکپیت کانونا پہ کؤدکئے پت و مات و سرپرستا مدنی و کئییری اجرائی زمانت گیشپنتگ انت. مسال ہبرا اگن کھؤل کؤدکئے مسلہتئے ہلایا امل بکنت و آییئے جانسلامتیا ہترا دئور بدنت گڑا دادگاہ توانت پت و ماتا نالائک بزانت و کؤدکا بہزیستیئے سپردہ بکنت. یا کہ اگن کھؤل کؤدکا آزار بدنت پہ آزاردئیوکین مردما لہتین سزا گیشپنتگی. اے نیاما بوت کنت کہ یک کؤدکے لہتین دلیلانی سئوبا چہ کھؤلا دور بیت. ادا ہم کانونا کؤشست کرتگ کہ کؤدکا انچین چاگردیا دیم بدنت کہ کھؤلئے پیما انت. بل ترے کؤدکئے پرورش و رست و ردؤمئے سرا کھؤلان اسردارین کردے ہست بلہ ایشیئے مانا اے نہ انت کہ کھؤل گؤن کؤدکا ہر پیمین سلوکے کرت بکنت. بلہ انگت گندگ بیت کہ مئے ملکا بازین کؤدکے چہ ایشیا کہ سالمین کھؤلئے تھا ببت زبهر انت و سلاہیتدارین سرشؤن ہم پہ ایشانی ساماندہیا ہچ اسردارین گامگیجے نزورنت (مسال

ہبرا دگانی سرئے کۆدک) اے سرھائے تھا پیش بوتگین مسلھانی بارئوا
دیمئے بہران گیشتر گپّ جنین.

؟ کۆدکئے مدنی و سیاسی ھک و اؤبال

بالگین مردمانی پئیمما کۆدکان (البت وتی امرئے ردا) ہم لھتین مدنی
و سیاسی ھک ھست. مسالِ ہبرا ہر کۆدکیا ھک ھست کہ وتی
باور و ھیلا درشان بکنت. یا ایش کہ کۆدکان رمندیئے ھک ھست.
اینفرمیشن و سرپیدان آزاتین دزسی کۆدکانی دگہ ھکے. اما آ بالگین
مردمانی کساسا اے ھگان کار بست نکنت. ایرائے کانوان اے ھک
سرھبنڈے تھا پہ سرجمین جھمنندان منگ بوتگ آنت بلہ کۆدکانی بارئوا
ھاس کانونسازی نبوتگ. البت کۆدکئے ھک و اؤبالانی اھدا کہ ایرائے
سرکارا ہم آ منتگ اے ھک ھاسپن وڑا پہ کۆدکان منگ بوتگ آنت.

پہ درور اھدئے مادّہ ۱۲ آتکگ: « اھدئے باسکین ملک ایشیئے مانزمانیا
کنت کہ آ کۆدک کہ وتی باور و لیکھان درؤشمینت کنت باید انت
بتوانت وتی باور و لیکھان سچھین ہما مؤزوانی بارئوا کہ گون آییآ
بندوک آنت آزاتیا درشان بکنت و کۆدکئے ھیال آییئے امر و پھتگیئے ردا
ارزشت دئیگ بننت.» مسالِ ہبرا اگن کۆدکئیے پت و مات چہ یکدومیا
سستگ آنت و کۆدک انچین امریا سر بوتگ کہ بتوانت کم و گیش شرا چہ
ھرابا بگیشینیت گڑا دادگاہ باید انت ایشیئے سرا کہ کۆدک بلوٹیت گون
وتی پتا یا ماتا زند بگوازینیت آییئے پگر و ھیالا جست بکنت و اگلی
رھبندانی ھد و ایلا ایشیا ارزشت بدننت.

یا ایش کہ اھدئے مادّہ ۱۳ آ باورئے درشائے ھکئے سرا گوشگ بوتگ کہ:
«کۆدکا ھک ھست کہ وتی باورا آزاتیا درشان بکنت. اے ھکا شوھاز
کنگ، ہر پئیمین سرپیدی و باورانی ھاسل کنگ و رسینگ، بے سیمسرانی
چارگا، کتبی یا زبانی یا چاپ بوتگین وڑا، ازمی کارانی درؤشما یا چہ

دگہ ہر رسانکدریئے راہا کؤدکئے جنڈئے گچینئے سرا ہٹوار آنت.

تبی ای انت کہ اے ہگئے سرا ہدبندی بوت کنت بلہ ہدبندیا باید انت
راسبندے بیت و اے ہدبندی کانوانی تھا وازہین ہسابا بنت. مہزبئے
آزاتیئے بارٹوا ہم مادہ ۱۴ آگوشنگ کہ سرکار باید انت کؤدکانی مہزبئے
آزاتیئے ارتا بکننت و استسنا باید انت مہدود بنت و اشان راسبندے
بیت. انچش ہم کؤدکانی رمبندیئے آزاتیئے بارٹوا چش انت کہ مادہ
۱۵ اشیارا رسمیت داتگ و گوشنگ کہ: «ایڈ چہ ہما ہدبندیان کہ
کانونا آنکگ آنت یا کہ پہ راجی امنیت، امومی امنیت، امومی نزم،
امومی جانسلامتی یا اکلاکیات یا دگرانی آزاتیانی نپ و پائدگانی برجہ
دارگا المی آنت پہ اے ہگانی ائمال کنگا دگہ ہچ ہدبندیے نیست.»

اگن ایرائے جاورہالا بچارین گندیں کہ بل ترے اے ہک پہ سرجمین
جہمندان منگ بوتگ آنت بلہ املئے منیدانا اسانی بارٹوا سک جڈیین
ہدبندی ائمال بیگا آنت. مسال ہبرا ایرانا ہر پٹیمین رمبندی سرکوب
بنت. وھدے ایرانی نوک ورنایین جنگان وانگجہانی تھا زورانسریں
ہجابئے بابتا رمبندی کرت گون اسانی پت و ماتان گئیر کانونی ہسابا
پیش آگ بوت؛ چؤ کہ تاھدئے گرگ یا امنیتی ادارہان اسانی لوٹانینگ.

سرپدی و اینفرمیشنئے دزرسئے ہگئے بابتا ہم کؤدکئے ہک و اؤبالانی
اھدا سرکار زمھوار کرتگ آنت کہ پہ کؤدکان ہما اینفرمیشن و متوادانی
دزرسئے زمینہان تیار بکننت کہ چہ راجی و میان اُستمانی گواجنان
گرگ بوتگ آنت ہاس ہما سرپدی و اینفرمیشن کہ گون کؤدکئے
راجمانی آسرات، مانوی و اکلاکی کمال و آییئے جسمی و روھی سلامت
بندوک آنت. اے اینفرمیشن و سرپدی بوت کنت کہ جتا جتاین و سلپہان
چؤ کہ چہ لس رسانکدر یا کتابئے راہا کؤدکان دئیگ بنت. البت انچؤ
کہ گوستگین بہران گوشگ بوت. کؤدکان اینفرمیشن و سرپدیئے دزرس
ہاس اینترنتے سرا سرجما بے کٹروپین دزرسے نہ انت بلہ کٹرولان باید

انت راسبندے بییت و ایوکا پہ ہمے مکسدا بینت کہ تاوان دئیوکیں
مئوادانی دیمہ کودکے دیمپانی بییت. بلہ بژن انت کہ ایرانا اینترنتے
مئوادانی سرا دزرسی سک مہدود بوتگ. اے ہدبندی سیستماتیک انت
و گیشتر سیاسی مول و مرادانی ردا بیت. چہ دگہ تیمگے ایرانا اینترنتے
کمین سرت سئوب بوتگ کہ کودک ہم لازمین مئوادانی دزرسیے سرا
گون او و جنجالان دچار بکپنت. اگن ایرانے سرکاری تی وی و ریڈوئے
کاران بچارین گندیں کہ گیشترین نشانگ کنوکیں پروگرام پہ کودکان انت
پمیشکا گوشت کنین کہ ایرانا اینفرمیشن و سرپدیے سرا آراتین دزرسی
سک مہدود و پادمال بوتگ.

اینترنت و کامپیوتری لئیان کودکے ہک و اوبال

کودکے ہک و اوبالانی پڑا چہ انوکیں مسائلان یگے اینترنتے سرا
کودکانی جاورہال انت. گوستگین سالان گون راجمانی رسانکدرانی
دیمرووی و اشیے سئوبا کہ لس مہلوک اینترنتا کارمرز کننت کودک
ہم اے تندانی کارمرز کنگا لگتگ انت. اینترنتا کودکے گلایش بیگ
امرے کسرتین سالان گیشتر گون پت و ماتے دلبدی و رھشونیا بیت
و نوکورنابیئے سالان گیشتر چہ کودکے جندے تیمگا بیت. گیشترین
و ہدان راجمانی رسانکدران کودکانی گلایش بیگ زرے کنگے ہاترا و
برے برے دلگوشی یا وانگ و زانگ و اینفرمیشنے گرگے ہاترا انت.
بلکین بنداتا مردمانی گیشترین بھر چہ کودکانی اینترنتے بازین کارمرز
کنگے تاوانان بیہال ات بلہ رندترا لھتین پۆلکاری بوت و اشان پگا کرت
کہ اینترنتا کودکانی لھتین رپتار اسانی جانسلامتی و ہک و ہکوکان ہترا
دور دینت. بلکین اینترنتے تھا چہ کودکا تھر تھرین نارٹوائین پانڈگ زورگ
بیت. مسال ہبرا دیم پہ شدتا کشگ بییت یا کہ جنسی تھر تھرین
نارٹوائین ہسابا کارمرز کنگ بیت. ہمے سرپدیے ردا ملکان شئور کرت

تانکہ لہتین رھبند بگیشینت کہ اینترنا کؤدکانی گلایش بیگتے تاوان کماکمی ببت۔ کامپیوتری لئیانی بارٹوا ہم انچش انت چیا کہ گوستگین سالان کؤدک و نوک ورنایانی گیشترین دلگوشی کامپیوتری لئیب بوتگ آنت۔

اگن کؤدکے هک و اؤبالانی اهد و ایشیے دو پروٹکلا بچارین سرید بین کہ اے سند اینترنتے سرا کؤدکے هگانی بارٹوا تچک اشارہ نکنت۔ ایوکا چہ لس مئوادانی راھا (چؤ کہ جانسلامتیے سرا کؤدکے هک و اؤبال یا اھوتے سرا کؤدکے هک و اؤبال) بوت کنت بگوشین کہ کؤدکے پت و مات و سرپرست و انچش ہم سرکار باید انت لہتین گامگیج بزورنت کہ اینترنتا تاوانانی دیم کؤدکے دیمپانی بیت۔ مسال ہرا کؤدکے هک و اؤبالانی اهد، مادہ ۱۹ آ گوشگ بوتگ کہ: «باسکین ملک درستین المیین کانونی، اجری، راجمانی و وانگ و زانگی گامگیجان زورنت تانکہ جسمی یا زھنی شدتے درستین تھر، تاوان یا آزار، بیتتوچھی یا لاپرواین رپتار، بدین رپتار یا بھرہکشی چؤ کہ جنسی نارٹواین پانڈگ زورگتے دیم کؤدکے دیمپانیا بکننت ہما درگتا کہ والد (پت و مات)، کانونی سرپرست (چہ یک سرپرست گیش) یا دگہ ہرکسے کؤدکے هئالدارئے بابتا زھوار انت.»

سرکار چہ اے راھان کؤشست کنت تانکہ کؤدکا چہ اینترنتے تاوانان دور بکننت و اے مہیتے تھا تان ہد و کساسیا کؤدکانی هک و اؤبالان بھرینت:

- پت و مات و کؤدکانی سوچ و سریدی

- تاوان دئیوک و گنیر کانونی مئوادانی کنٹرؤل

- مناسپن فیلترانی جوڑینگ

- اینترنت و آنلاین لئیانی پروایدرانی سرا نزارت

ائرانتے کانونان ہم انچین واہ، پگا و تچکین رھبند نیست کہ اینترنتا کؤدکانی هک و اؤبالانی بابتا ببت۔ مئووجودین کانون یا کلی آنت یا

اَنوگین لَوَّانِي پَسَنو داَتَ نكننت. مسالِ هِرا كُودَك و نوكورنایانی
پَلَه مرزیئے كانونا بدین رپتار و گزرانکی بهره كشیئے كالبه كُودكانی هلاپی
لهتین رپتار تاوان دئیوكین رپتار زانگ بوتگ آنت. اے كانونئے اولی
مادَّها بدین رپتار چش تارپ دئیگ بوتگ: «هر پئیمین په زانتین كار
یا كارپئے یله كنگ كه كُودك یا نوكورنائه جسمی، زهنی، اكلاکی یا
راجمانی سلامتا هتر و تاوانئے اماچ بكنت چو كه لُ و گُ، بند كنگ،
جنسی نارئواین پائدگ زورگ، بد و رد گوشگ یا كه كُودك یا نوكورنایا
انچین پاتراپ دئیگ كه اشیئے مكسد ادب كنگ نه انت یا كه آییآ
گرانین و گئیر متھارپین جاوریآ دنور دئیگ یا كه چه آییئے كمك و
مدت كنگا پھریز كنگ.»

انچش هم گزرانکی بهره كشی اے پئیمانا كنگ بوتگ: «كُودك یا
نوكورنایا گئیر كانونی هسابا كار گرگ گون

آییئے هج كنگا یا انچین كار یا هزمنئے سرا دارگا كه جسمی، اكلاکی یا
راجمانی لهازا گون كُودك یا نوكورنائه جاورهائے دنرزداشتا په آییآ
تاوان دئیوك یا هترناك بییت.» هرچنت گون همے دوین تارپیا گوشت
كین كه اینترتا كُودكانی بیگر و دارین كار شر نه انت و برے برے اینترتا
پت و ماتانی رپتار گون كُودكان شدتے بله پمیشكا كه اینترتا كُودكے
تاوانگندیئے نمونه وازه نبوتگ آنت و انچش هم په اشیآ كه اینترتئے تھا
كُودكئے هك و اؤبال پادمال مبنت گامگنج زورگ نبوتگ آنت اے پئیمین
رهبند کافی و لازمین هسابا كارآمد نه آنت. كامپیوتری جرمانی كانونا و
هما مردمانی سزائے وژ و پئیمئے كانونا كه تتواربندی و تلمربندی اموران
نارئواین كار كنت هم، اینترتئے سرا لهتین رپتار جرم زانگ بوتگ آنت
بله اے مؤورد هم په كُودكان آنت و هم په بالگین مردمان. بله انگت
كُودك و نوكورنایانی پَلَه مرزیئے كانونا گون اینترتا بندوكین جرم
كُودكانی بابتا هم جرم زانگ بوتگ آنت. اے مادَّهئے لهتین بهرانی ردا
اے كار جرم آنت:

- چہ کۆدک و نۆکورنایا هر پئیمین جنسی بهره کشی، چه پیش کنگ، گر و دارا کنگ، هُج کنگ یا کارا دارگئے راها په بیننگین اکس و تاملرندانی اڈ کنگ و هر پئیمین جنسی نارثواین پائدگ زورگا مکن انت و جرم زانگ بیت.

- بیننگین و مبتزلین مئواد کۆدک یا نۆکورنائے دزسا کنگ یا آییئے کرآ پیش کنگ.

- په بیننگین یا مبتزلین تتواربند و تاملرندانی اڈ کنگ، تکسیر، شنگ کنگ، پیش دارگ، بها کنگ و دارگا کۆدک و نۆکورنایان کار گرگ.

-هما بیننگین و مبتزلین مئواد یا آسار که په اِشانی اڈ کنگا کۆدک و نۆکورنا کار گرگ بوتگانْت، اِشانی واردات، سادات، تکسیر، شنگ کنگ، پیش کنگ، سئودا جنگ، سرگیج یا بر و آر و دارگ.

- په هر پئیمین جنسی آزار یا نارثواین جنسی رابته، اینترتا، گۆن کۆدک و نۆکورنایا رابته و رهوت.

الکترئونیکی یا آنالین لئیانی بارثوا چش انت که لسّ هسابا «لئیب کنگ» چه کۆدکئے هکّ و اؤبالان یگئے زانگ بیت. کۆدکئے هکّ و اؤبالانی اهد، مادّه ۳۱ دلگۆشی، آزاتین وهد و دۆد و رییدگی و ازمی کاران کۆدکئے بهر زورگا هگئئے هسابا په کۆدکا مئتگ و رسمیت داتگ. همه بابتا کۆدکئے هکّ و اؤبالانی کمئیتیئے امومی تفسیر نمبر ۱۷ آ گۆشگ بوتگ که اینترتا الکترئونیکی لئیب کۆدکانی زندئے هکیکتے. تپاکین راجانی گلا هم وتی کاردستورانی تها سرکار زمهوار زانتگ که گامگینجان بزورنت و اینترتا تاوانگندیئے دیمّا کۆدکانی دیمپانیا بکننت. ایرانئے هکوکا لهتین لسّ رهبند که برزا گۆشگ بوتنت کامپیوتری لئیانی بابتا هم کارمرز بنت. اِشان و ایید لهتین هاسین رهبند هست چۆ که «تسویری و کامپیوتری لئیانی پیش کنگ و کارمرز کنگئے بُنجاهانی برجاه کنگئے جئواز و اِشانی سرا نزارتئے آیین نامه.» کامپیوتری جرمانی کانونا و هما مردمانی سزائے وژ و

پیٹمے کانونا کہ تتواربندی و تامر بندی اوران نارٹوائن کار کننت ہم لہتین مئوردان در گیتک کینن کہ ایشانی تھا کوشست ہمے بوتگ کہ بیننگین و مبتزلین کامپیوتری لیبانی دپما کودکنے پلہمرزی بیت، بلہ انگت اے لس کانون ہچ پیٹما راجمانے انوگین جاورہائے پستوا دات نکنت.

المی انت کہ کانونساز کودک و نوک ورنایانی پلہمرزیے کانونا لہتین مادہ پہ کودکانی ہک و اوبالانی پہازگا اینترنتے سرا و انچش ہم پہ تتواربندی و تامر بندی اوران گیش بکننت.

البت باید انت تتوجہ کنگ بیت کہ سچھین گیشپنتگین ہد و رھبند باید انت گون کودکنے پلہمرزیا بندوک بننت و چو مبیٹ کہ سچھین مئواد فیلتر بننت و لہتین ہاسین مئواد کودکنے دزرسا بیت، مسال ہبرا ما زائین کہ لہتین لیب گون لہتین سرکاری ادارہانی ہمایتا چو کہ بسیجئے ہمایتا اد کنگ بوتگ انت و کودکا زور کننت کہ ہاسین آیدیوئجی یا سیاسی ہاسین لیکھئے پلئوا بدارنت یا کہ ایشان شدت پسندین مئواد مان انت، بلکین انچین لیبانی بیننگین مئواد مان مبیٹ بلہ اے زلور چگا زھنی ہسابا تاوان دینت، گڈی ہبر اش انت کہ ہم سرکار و ہم کودکنے سرپرست و پت و مات باید انت لہتین گامگیچ بزورنت کہ کودکا اینترنتے سرا ایمنی بیت، بزان ہم ہیکی دنیا یا و ہم اینترنتے سرا کودکنے دیمپانی چہ کودکنے ہگان یگے، و سرکار و پت و ماتے زمھے.

کودکنے اھوتے ہئالدارئے ہک و اوبال

اھوت مردمانی شکسی زندئے ہدے و شرتر اش انت کہ چہ آدگہ مردمان چپراندر بیت، اھوت بوت کنت کہ گون جسم، شکسی اینفرمیشن، ہسوسی رابتہ، لوگ، ہلوت و دگہ انچین چیزان بندوک بیت، مسال ہبرا یک مردمئے جانسلامتی و جسمی جاورہائے اینفرمیشن، پجارئے اینفرمیشن چو کہ ائولی نام و بٹام یا ملی کد یا نندگے جاگہ، وانگ و کارزندئے رکاد آئیے اھوتے بھر انت، اے ہک پہ درستین انسانان منگ

بوتگ و کۆدکانی بارئوا ایشیئە هئیدالاریا گیشترین اهمیتە بوت کنت. بوت کنت کۆدکانی هسوسی اینفرمیشنئە پدّر کنگ سئوب بیت که کۆدک دلپروۆش بئنت یا که تاوان بگندنت. پمیشکا هم میان اُستمانی و هم تەملکی سندان کۆدکئە اهوئتە هگئە سرا زۆر دئیگ بوتگ. مسالِ هبرا نۆک ورنایانی هاسپین دادرسیئە بندۆکین رهبندانی جمانکا کۆدکانی اهوئتە هک مَنگ بوتگ. چه آزاتیا زبهرین نۆک ورنایانی پلّه مرزیئە بابتا تپاکین راجانی گلا هم اە هبرئە سرا زۆر داتگ که کۆدکانی پچار و رکاد پدّر مئنت. انچش هم کۆدکئە هک و اوبالانی اهد، مادّه ۱۶ آ گوشگ بوتگ که: «۱. هچ کۆدکئە هسوسی، کھۆلی و کاگد و کراچی اموران نایب دلکشئە سرا یا که گئیر کانونی هسابا دزمانگجی بیت و نایب انت اِشانی یەزتی بیت. ۲. اە پئیمین دزمانگجی و بەزتیانی هلاپا کانون کۆدکئە پلّه مرزیا کنت.» اِرانئە تەملکی کانونان لهتین لس مادّه هست انت که اهوئتە مونهان بئیان کنت و اِشانی پدّر کنگ گۆن اجرایی زمانتان دچار کپیت. اە مئواد هم بالگین مردمانی بابتا انت و هم کۆدکانی. چۆ که اسلامی سزائە کانونا مردمانی هسوسی اسرارئە پدّر کنگ جرم زانگ بوتگ. (مادّه ۶۴۸) یا که کامپیوتری جرمانی کانونا گوشگ بوتگ که مردمانی هسوسی تسویرانی شنگ کنگ ایید چه اِشانی رزایا مکن انت. (مادّه ۱۷) کۆدکانی بارئوا هاسپین رنگا گۆن لهتین مادّهان دیم کپین که اِشانی موّل و مراد کۆدکانی اهوئتە دپمپانی انت. مسالِ هبرا کنیپیری دادرسیئە آیینئە کانون، مادّه ۴۱۳ آ گوشگ بوتگ که: «کۆدک و نۆک ورنایانی دادگاها پت و مات، کۆدک و نۆک ورنائە ولی یا سرپرست، دپمپانی کنۆکین وکیل، شکایت کنۆک، هما مردم که آیانی هئیل بنداتی پت و پۆلان جست گرگ بوتگ، گئوا، مئله و بهزیستیئە راجمانی مدتکار ساژی بنت. رسیدگیئە دیوانا دگه مردمانی ساژی بئگ گۆن دادگاهئە مگا بوت کنت.» یا که کۆدک و نۆک ورنایانی پلّه مرزیئە کانون، مادّه ۱۹ آ آتکگ که: «هرکس هما کۆدک یا نۆک ورنائە پچار،

اینفرمیشن یا اسراران پدّر بکنت کہ جرمنے آماج بوتگ یا کہ پُرہترین جاورہالیا انت یا ہما جرمنے جُزیاتان کہ کؤدک یا نؤکورنایا کرتگ یا کہ آبیئے ہلاپا آنت چہ لسّ رسانکدرانی راہا یا گؤن اکس یا تامربندئے بھر کنگ، نکسیر یا شنگ کنگ و دگہ انچین کاران تلپج بکنت انچین وڈیا کہ دگران جریت بدنت، جرما رنواج بدنت، جرمنے راہا سوچ بدنت یا کہ کؤدک، نؤکورنا یا آبیئے کھؤلا تاوان بدنت گڑا آ اسلامی سزائے کانون، جیل و بندئے ششمی درجہئے سزایا مہکوم بیت.»

گندین کہ برزئے مادہان نہ چہ اہوتا شربن تارپے داتگ و نہ ایشئے نمونہ پگا و واہہ آنت، اہوتے پڑا ہاس کؤدکے اہوتا بازین کانونی اڑ و جنجالے ہست. مسالِ ہبرا ایرائے ہکوکا مالوم نیت کہ پت و ماتا گؤن کؤدکے اہوتا چؤنن رابتھے ہست یا کہ کؤدکے اہوتے پادمال کنگے واستا اجرائے زمانت چے انت؟ مسالِ ہبرا توانین جست بگرین کہ بارین پت و ماتا ہک ہست کہ گؤن وتی کؤدکانی اکسے شنگ کنگا مان راجمانی رسانکدران آبیئے پچار، اکلاکی ہاسیت، لوگ و وانگجاہئے ڈس و نشان و اشی و آبییا پدّر بکننت؟ الما اے مئورد اہوتے بھر آنت و بالگین مردمے اشان شنگ کرت کنت بلہ بارین ادا کؤدکے جندئے رزایا اسرے بیت؟ بڑن انت کہ ایرائے کانونان اے جستانی پستو گندگ نبت. پہ انچین کمانی پورہ کنگا اہوتے بلہ مرزیئے لایہہ ٹہینگ بوتگ بلہ تان اے وھدی منگ نبوتگ.

دادرسیان کؤدکے ہک و اوبال، و مجرم یا جرمنے آماجین کؤدکے ہمایت

بالگین مردمیئے پیما بوت کنت ہر کؤدکے تاوانگندیئے آماج بیت. بزان کؤدکے ہلاپا یک مردمے جرمنے بکنت. انچش ہم بوت کنت کہ کؤدک ہم جرم بکننت. تہ گڑا گؤن کؤدکے جسمی و زہنی جاورہال و چہ

جرم یا سزایا آئیئے گیشترین تاوانگندیئے درنرداشتا کانوان پھ اشیا کہ کؤدکا دادرسیان ہئوار بکننت رسیدگیئے جتاین مکانیزم (بالگین مردمانی بہ نسبتا) گیشیتنگ آنت. اے مکانیزم ہما کؤدکانی پلہ مرزیئے بابتا آنت کہ جرمنے آماچ آنت. کؤدکانی دادرسیئے آیینئے اہمترین مسلہ اش آنت:

- کؤدکانی ہاسین دادرسیا، و کؤدک و نؤکورنایانی دادگاھا رسیدگی: کئیپری دادرسیئے آیینئے کانونا گیشیتنگ کہ ۱۵ آ بگر تان ۱۸ سائے امرئے مردمانی جرمانی بنداتی پٹ و پؤل کؤدکانی دادگاھا بنت. چہ ۱۵ سالا کسترین مردمانی بابتا پٹ و پؤل تچکیا کؤدک و نؤکورنایانی دادگاھا بنت. (مادہ ۲۸۵) انچش ہم پلیسا ہک تیسست کہ ۱۸ سالا کسترین دزگیر بوتگین مردمانی بابتا بنداتی پٹ و پؤلان بکننت و باید انت دمانا مسلھا کؤدکانی دادرسیا یا دادگاھا ہال بدنت. «بنداتی پٹ و پؤلانی درگنا کزایی سرشؤن مؤردئے ردا اے کانونئے مؤزوئے کؤدک و نؤکورنایان پت و مات، ولی یا کانونی سرپرستے سپردہ کنت بلہ اگن اے مینت، دزرسا مینت یا کہ مزورنت گڑا دگہ ہر ہکیکی یا ہکوکی شکسیا کہ وت شر بزانت سپردہ کنت. ہروہد کؤدک یا نؤکورنائے ساڑی بئیگ آلمی بیبت نامگپتگین شکسانی سرا انت کہ آییآ کزایی سرشؤنئے کرا پئش بکننت. ۱۵ آ بگر تان ۱۸ سائے امرئے مردمانی سرا انت کہ وت ونا دادگاھا پئش بکننت.» (مادہ ۲۸۷) چہ ۱۸ سالا کسترین مردمانی جرمانی بابتا کؤدک و نؤکورنایانی دادگاھا رسیدگی بیت. کؤدک و نؤکورنایانی دادگاھا گؤن یک کازی و یک سلاہکارئے بئیگا برجم دارگ بیت. (مادہ ۲۹۸) ایشیئے باوچودا اگن چہ ۱۸ سالا کسترین مردمنے جرم ہما جرمانی تھا بیبت کہ دادگاھا انکلاب و کئیپری یگئے سلاہیتا بیبت کہ اؤدا چہ یک کازیا گیش جرمنے بابتا رسیدگی کنت گڑا آیینئے جرمنے بابتا کؤدک و نؤکورنایانی ہاسین دادگاھا کئیپری یگا رسیدگی بیت و بھتامیگ چہ سچھین ہما امتیازان بہرمند بیت کہ کؤدک و نؤکورنایانی دادگاھا امال بنت. (مادہ ۳۱۵) کؤدکانی دادگاھے کازیان باید انت کماکم ۵ سال کزایی تجربہ و

المیئن لائکی بییت. (مادہ ۴۰۹) کؤدکانی دادگاہئے سلاہکار ہم باید
 انت چه ہما سؤھٹوین مردمانی تھا گچین کنگ بینت کہ اشان ہاسین
 جاورہالے ہست. (مادہ ۴۱۰) برے برے بلکین کؤکئے مسلھتے لوٹ
 ایش بییت کہ آوت دادگاہا ساڑی مبییت. گڑا کازی توانت بے کؤدکے
 ساڑی بئیگا دیوانا برجم بداریت. (مادہ ۴۱۴) کانونا ہما کؤدکانی بارٹوا
 کہ جرمتے اماچ آنت چؤ گیشینتنگ کہ ہمینچک کہ بوت کنت ۱۸ سالا
 کسترتین مردمانی فیل ہما دادرسا و دادگاہان چارگ بینت کہ پہ ایشیا
 گیشینتنگ بوتگ آنت. (کودک و نوک ورنایانی پلہمرزیے قانون، مادہ ۲۸)

- بنداتی پٹ و پؤل و دادرسیا رازداری: کئییری دادرسیان چه کؤدکانی
 ہک و اوبالان یگے ایش انت کہ بنداتی پٹ و پؤل و اشان دادرسی
 دادگاہانی تھا گون رازداریا بییت. دادگاہ پہ ایشیا کہ جرمتے اماچین
 کؤدک یا مجرمین کؤدک بانداتا زھنی تاوان مگندیت لس وڑا ہم بنداتی
 پٹ و پؤل و ہم کؤدکانی کئییری فایلانی سرا دادرسیارا رازداریئے حسابا
 ایلانی کرتگ. لس وڑا اسل ایش انت کہ سچھین جرمانی بابتا بنداتی پٹ
 و پؤلے گام و مرھلہ رازداریئے سرا بینت و کؤدکانی بارٹوا ہم انچش انت.
 بلہ دادگاہئے وھدا اسل ایش انت کہ دادرسی باید انت پڈر بینت و اٹوکا
 کؤدکانی بارٹوا براکس انت. بزان دادگاہا کؤدکانی فایلانی سرا رسیدگی
 باید انت تان ہد و کساسیا رازداریئے سرا بییت. کھؤلے پلہمرزیے
 کانونا گوشگ بوتگ کہ ۱۸ سالے امرا کسترتین جرمتے اماچین کؤدکانی
 پچارے اینفرمیشن یا فیلے جزیاتے پڈر کنگ مکن انت. (مادہ ۱۹)

چه وکیلا بھرمندیئے ہک: اگن کؤدکے لھتین ہاسین جرم بکنت الما
 باید انت پہ آبیئے دیمپانیا دادگستریئے وکیلے دارگ بییت. اگن پت و
 مات یا کؤدکے سرپرست پہ آیا وکیلے بدارنت شر انت، بلہ اگن چؤ
 مبییت گڑا دادرسا یا دادگاہئے سرا انت کہ پہ کؤدکا وکیلے بداریت. اے
 جرم ہما جرم آنت کہ اشان بابتا رسیدگی دادگاہ کئییری یگے سلاھیتا
 انت. یا ہما جرم کہ اشان سزا دیہ یا آرش انت کہ ایشیئے کساس چه

سرجمین دیہئے پنج یگا گیشتر انت، و تازیری جرمان ششمی درجہ و چہ
اشیا برزتر. (مادہ ۴۱۵)

- کؤدکانی ہاسین پلیس: کٹیپری دادرسیئے آیینئے کانونا اے گپ
گیشینگ بوتگ کہ ۱۸ سالا کسترین مردمانی بابتا پہ زابتانی زمہ و دُبہانی
سرجم کنگا باید انت پلیسئے ادارہا کؤدکانی ہاسین پلیس جوڑ کنگ
بیئت. (مادہ ۳۱) اے شئور باز شر و پائڈگمند انت چتا کہ ہما پلیس کہ
نشہئے مئواد و دُزئے جرمانی سرا کار کنت بلکین آیا المین روہیات و
تالیم پہ پیش ایگا گؤن کؤدکان مبیئت. گؤن کؤدک و نؤکورنایانی اموران
بندؤکین پلیسئے سؤھئوین مردم الما شرتر گؤن مجرمین کؤدکا دیم پہ دیم
بنت و تتنا ہکیکت و راستیئے در گیجگا شرتر امل کنت. اے کانونا چؤ
گیشینگ بوتگ کہ پہ ہاسین پلیسئے ہد و اختیاران چہ کانونداری واکتے
کارمسترئے نیمگا لایہئے ٹھینگ بیئت و پارلمان راہ دئیگ بیئت. کانونداری
واکا لہتین سالا و رند سال ۱۴۰۰ آ اے لایہہ ٹھینت و پارلمانا راہ دات. پارلمانا
ہم تان اے وهدی اے لایہہ نچارتگ و ممتگ. پمیشکا املی ہسابا تان
اے وهدی کؤدک و نؤکورنایانی ہاسین پلیس جوڑ کنگ نبوتگ.

- کؤدک و نؤکورنایانی بابتا تامینئے کرار: وهدے کسے جرمنے کنت
دادگاہ یا دادرسا اشیا گیشینیت کہ تان پگائین حکمئے دئیگئے وهدا
بہتامیگین مردم ہدارکی ہسابا بازداشگاہا دارگ بیئت یا کہ گؤن
زمانتیئے ابر کنگا آزات بیئت. اے پیسلہا «کزایی تامینئے کرار» گوشنت
چؤ کہ ہدارکی دارگئے کرار، زمانتے کرار یا کپالتے کرار. پمیشکا کہ
جسمی و زہنی ہسابا کؤدکانی جاور نؤر انت و تاوان دیست کنت
کانونسازا ایلان کرتگ کہ چہ ۱۸ سالا کسترین مردمئے کزایی تامینئے کرار
چہ بالگین مردمانیگا جتا انت. بزان پہ کؤدکانی زمانتا شرت، چہ بالگین
مردمانیگا نرمت انت. (مادہ ۲۸۷) چؤ کہ ۱. چہ ۱۸ سالا کسترین بہتامیگ
ہدارکی ہسابا «اسلاہ و تربیتئے بُنجاہا» دارگ بنت نہ بندیجاہا. ۲.
زمانت یا کپالتے کرار ایوکا پہ ہما نؤکورنایان انت کہ ۱۵ آ بگر تان

۱۸ سالے امرا آنت. ۳. ہمیشکا کہ ۱۸ سالا کسٹرین مردمانی جرمانی سزا لس وڑا چہ بالگین مردمانی ہما جرمانی سزایان کمتر انت گڑا ۱۸ سالا کسٹرین مردمانی دزگیری یا ہدارکی دارگ وتاوت کمتر بیت. بلہ انگت ہدارکی دارگے کرارا بالگین مردمانی نسبتا پہ کودکان ہاسٹرین شرائے گیشینگ نبوتگ. شتر آت کہ کودکانی امرے وزیتے ردا شرائے گیشینگ بنت. مسال ہبرا اش کہ اگن بازپرس بلوٹیت ہدارکی دارگے کرارا بدنت باید انت کودکانی تیزانتے ہیالا جست بگیت.

مردمُنبیاتین ادارہانی دزمانگیجی: چہ ہمایتی گامگیجان کہ کانونا پہ آماچین کودکان زرتگ یگے اش انت کہ مردمُنبیاتین ادارہ توانت ہما جرمانی بابتا ہال بدئنت کہ کودکانی ہلاپا بنت و انچش ہم دادرسیانی تھا بھر بزورنت. دادگسٹریے زاپت و کزایی منسبدارانی سرا انت کہ جرمنے آماچین کودکان یا اشانی ولی و سرپرستان بندوکین مردمُنبیاتین ادارہانی کمگے بارٹوا سرپدی بدئنت. (مادہ ۶۶) اے رھبند ہم جرمنے آماچین کودکانی نپا انت چیا کہ ہما ادارہ کہ کودکے ہک و اوبالانی پڑا پیشورنھین ہسابا کار کنت اشان کئیپری کیسیئے سرا کودکے نپا اسرارپن کردے بوت کنت. البت شتر اش آت کہ ہمے مادھا اے ادارہانا گیشترین اھتیارے (چو کہ دلیلانی مچ کنگ) بداتین. لس وڑا چش انت کہ اے مردمُنبیاتین ادارہانی دیما گرائین اژاند ہست ہمیشکا اے ادارہان انچین کدرتے نیست کہ راجمانے تھا وتی کردا پیلنو کرت بکننت.

کودک و نوک ورنایانی ہلاپا جرمانی امومی بئیگ: اترائے کانونان چو گیشینگ بوتگ کہ ہما جرم کہ کودک و نوک ورنایانی ہلاپا بنت آ ہما جرمانی شمارا آنت کہ امومی زانگ بیت. (کودک و نوک ورنایانی پلہ مرزیے کانون، مادہ ۳۱) باید انت گوشگ بیت کہ لتھین جرم ہسوسی زانگ بنت. اے ہما جرم آنت کہ اشانی بابتا گوون ہسوسی شکایت کنوکے شکایتا کزایی امل بنگیچ بیت و اگن آ درگوو بکنت کئیپری دمبالگیری ہلاس کنگ بیت. چو کہ مردمان رد و بد گوشگ

یا لٹ و گٹ کنگ کہ آماچین مردم باید انت شکایت بکنت. لہتین جرم ہم امومی زانگ بنت (چو کہ رشوت) کہ انچین وهدان شکایت کنگے زلورت نہ انت. ادا چش انت کہ وهدے دادستانا ہال رسیت باید انت دمانا بہتامیگے دمبالگیریے بابتا گامگیجان بزوریت. کوڈک و نوک ورنایانی پلہمرزیے کانونا لہتین جرم گیشینگ بوتگ انت کہ درست امومی انت. بزان ہر جہمندے اسانی بابتا سہیگ بییت آ جرمے ہالا دات کنت و اگن دادستان آ جرمے بارنوا سہیگ بییت باید انت کئییری فایلے پہ اشیا پچ بکنت. مسال ہبرا اگن ناکوؤا وتی کوڈکین برازاتگ لٹ و گٹ کرت گڑا المی نہ انت کہ آییے پت یا مات یا سرپرست شکایت بکنت کہ ناکوؤے بابتا کانونی دمبالگیری بییت. ہرکس توانت اشیے بابتا دادستان یا پلیسا ہال بدنت و دادستان باید انت ناکوؤے بابتا دمبالگیریے گامگیجان بزوریت. تہ گڑا اگن کوڈکنے جند یا آییے پت و مات ہم درگوز بکننت فایل بندگ نبیت. اے سیاست جتا جتاین پھناتان آماچین کوڈکنے نپ و پاندگا انت چیا کہ بوت کنت کہ کوڈکنے پت یا مات جرم بکننت و زلور آ وتی شکایتا نکننت یا کہ مسال ہبرا کھوئے آ دگہ مردم ترسے سٹوبا پتے شکایتا مکننت. اے مئوردان کانونا دمبالگیریے بنگیچ گون ہسوسی شکایت کنوکنے شکایتا بندوک نکرنگ. البت اے ہبر گووشگی انت کہ ایوکا کوڈک و نوک ورنایانی پلہمرزیے کانونے مئوزوئے جرم امومی زانگ بنت. ۱۸ سال کستریں مردمانی ہلاپا جرمے بابتا شکایت، بوت کنت کہ گون ہسوسی شکایت کنوکنے شکایتا بندوک بییت. چو کہ بد و رد گووشگ یا نپکھئے ندیگ. انچش ہم کانونی جہاتان یک مردمیے بابتا کہ کوڈکنے ہلاپا جرمی کرتگ کئییری دمبالگیریے بنگیچ چہ ہما جاورا جتا انت کہ جرمے آماچین مردم بالگ انت. کانونی جہات ہما مئورد انت کہ دادستانا فایل پچ کرتگ و پہ بہتامیگے کئییری دمبالگیریا گامگیجان زوریت. اسلا چش انت کہ اگن کسے جرمیے بابتا ہال بدنت آییے پچار باید انت بییت بلہ

کۆدکانی ھلایا جرمئە بابتا چش نہانت و اگن ھال دئیۆکئە پجّار مبیّت
اے پە دماگیریا بسّ انت. انچش ھم چش انت کہ آماچین کۆدک
وت ھم توانت چە دادستانا دماگیریا بلۆئیت. (کۆدک و نۆک ورنایانی
پلّە مرزیئە کانون، مادّە ۳۰)

تە گژا کۆدکانی ھلایا جرمئە ھال دئیگ چە اے دو راھا بیت:

(پ) کۆدک و نۆک ورنائە لۆئتە سرا

(ب) چە ھما کنبی یا زبانی اھوال و دزبندئە راھا کہ ایشانی اھوال
دئیۆک یا نییسۆکانی پجّار بوتگ ھما شرتا کہ ایشیا راسبندین و متھاریپین
نشانی و دلیل بئنت.

- ھدارکی ھزمئە تئین کنگ یا دادستانئە جندئە گامگیج زوری: انچش
کہ پیسریگین مېھسان گۆشگ بوت کۆدکانی ھلایا لھتین جرمانی بابتا
شکایت کنگ زلوری بوت کنت. پمیشکا کہ کۆدکئە جندا (ھاس کسانین
امرا) پە شکایتا اھلیت ئیست گژا زلور لازم انت کہ کۆدکئە سرپرست
شکایت بکنت. بوت کنت کۆدکئە سرپرست آییئە پت و مات یا دگە
مردمە بیئت. برە برە بوت کنت کہ کۆدکئە سرپرست آییئە مسلھتئە
ھلایا ھما جرمئە بابتا کہ کۆدکئە ھلایا بوتگ شکایت مکنت مسال ھبرا
پت و ماتا کۆدکئە ھلایا جرم کرتگ یا کہ دگە مردمە جرم کرتگ بلە
پت و مات دۆد و رییدگی دلیلانی سئوبا شکایت کنگ ملۆئنت. مسال ھبرا
ھما جرم کہ کۆدکئە ھلایا بوتگ ایشیا اھم مزانت. انچین وھدان کئییری
دادرسئە آییئە کانون پە کۆدکئە پلّە مرزیا املا بنگیج کنت. اے کانونا
گۆشگ بوتگ کہ ھما مئوردان کہ کئییری دماگیری گۆن شکایت کۆکئە
شکایتا بندۆک انت و جرمئە آماچ کۆدکە و ایشیا ولی یا ھزمە ئیست
یا کہ ایشیا پە ایشان دزسی ئیست و پە کۆدکا ھزمئە تئین کنگ ھم
سئوب بیت کہ وھد زئوال بیئت یا کہ کۆدکا تاوان برسیت گژا تان ولی
یا ھزمئە ساژی بئیگ و دزمانگیجیا یا ھزمئە تئین بئیگا و اگن ھم ولی
یا ھزما وت جرم کرتگ یا کہ آییئە دست جرما مان بوتگ دادستان یک

مردمیا کۆدکئە هدارکی هزمئە هسابا تئینَ کنت یا که وت کئیری املئە رندگیریا کنت و پە جرمئە دلیلانی هفز کنگ و مۆچ کنگا، و پە اشیا که بهتامیگ متجیت المیین گامگیجانَ زوریت. اە حکم انچین وهدان هم رثوان انت که جرمئە آماچ، ولی یا هزم لهتین دلیلانی سئوبا چۆ که بیساریا متوانت شکایت بکنت. (مادّه ۷۰ و مادّه ۷۱)

ارزانتین زبانا بزانا اگن جرمئە آماچین کۆدکئە ولی یا سرپرست هر دلیلئە سئوبا ملوئیت یا که متوانت چه کۆدکئە نیمگا شکایت بکنت گژا دادستان یک مردمیا هدارکی سرپرستئە هسابا تئینَ کنت تانکه پە شکایتا گامگیجانَ بزوریت. یا اش که ابید چه سرپرستئە تئینَ کنگا وت املَ کنت و کۆدکئە مئاندهئە هسابا چه هما مردما شکایت کنت که جرمی کرتگ.

کۆدکانی جرم ؟

بالگین مردمانی وژا بوئ کنت که کۆدک هم جتا جتاین سئوبانی اسر آماچیا چه وت لهتین ناهنجاری پیش بدارنت. برە برە بوئ که اە ناهنجاریئە آس جرم بییت. تیوریئە ردا بوئ کنت که کۆدک هر جرمە بکنت بله گیشتر کۆدک هاسینَ جرمَ کننت. مسال هبرا یک کۆدکە رشوت گپت نکنت یا که اکتلاسر کرت نکنت چیا که ۱۸ سالا کسترین مردمان سرکاری کارە نرسیت که رشوت زرت بکننت. کۆدکانی گیشترین جرم لئ و گت، دزی یا نشهئە مئوادانی بندوکین جرم انت. درستین ملکان یک گیشپنتگین امرە هست که چه اە امرا کسترین کۆدک اگن جرمە بکنت اییا کئیری زمواریە نبیت و سزا دئیگ نبیت. البت سزا ندئیگئە مانا اش نه انت که تاوان دپستگینئە تاوان پُر کنگ نبیت. ادا کۆدکئە سرپرستئە سرا انت که تاوانا پُر بکنت. انچش هم بوئ کنت که پە مجرمین کۆدکا لهتین تربیتی گامگیج زورگ بییت چش که تیزانتی شئور و سلاه. کسانین امرا کۆدک وتی کارئە سرشتا سرپد نبنت و اشان جرم کنگئە اراده نبست. انچۆ که اە کتابئە شروهاتا گۆشگ بوت ایرانئە

کانونان کودکئے امرئے بابتا لہتین ابہام هست بلہ اسلامی سزائے کانونا آتکگ کہ کئیپری زمہواریئے امر، بلوگاتئے امر انت۔ پہ جنین چگان بلوگاتئے امر کمری ئہ سال و پہ مردین چگان کمری ۱۵ گیشینگ بوتگ۔ (اسلامی سزائے کانون، مادہ ۱۴۶ و مادہ ۱۴۷) اے کانونا چو گیشینگ کہ اگن نابالگین مردم جرم بکننت آیانی بابتا تامینی و تربیتی گامگیج زورگ بنت۔ (مادہ ۱۴۸) چہ اشان مسترین کودکان کئیپری زمہواری هست۔ بلہ انگت ایرائے کانونان ہما مردمانی سزایان کمئی آورتگ کہ بلوگاتئے امرا سر بوتگ آنت بلہ امرا ۱۸ سالا کستر آنت۔ بزان ۱۸ سالا کسترین مردمانی کئیپری زمہواری چہ ہما مردمانی کئیپری زمہواریا جتا انت کہ آیانی امر ۱۸ سالا گیشتر انت۔ اسلامی سزائے کانون، مادہ ۸۸ و مادہ ۹۵ کودک و نوک ورنایانی جرمانی سزائے بارٹوا آنت۔ اے سزا جرمنے تھرے (مسال ہبرا ہدی یا تازیبری) یا کودکے امرئے یا کہ جرمنے شدت و نزورئے ردا گیشینگ بوتگ کہ ادا مکتسرین وڑا تئوزیہ دئین:

۱. ہما کودکانی بارٹوا کہ جرمنے کنگے وهدا اشان امر چہ ئھا بگر تان ۱۵ سالا انت و اشان تازیبری جرم کرتگ دادگاہ چو پئیسلہ کنت:
- پت و مات، ولی یا کانونی سرپرستا سپردہ کنگ بیت و چہ اشان تاہد گرگ بیت کہ کودک یا نوک ورنادب کنگ بیت، و آبیئے شریں سلوکے واستا ہئیلاداری بیت۔
- راجمانی مدتکار، تیزانت و آدگہ سوھوین مردمانی کرا کودکے پیش کنگ و گوژن اشان ہمکاری۔
- پہ وانگ و زانگ و کاردربریا تالیمی یا دود و ریپدگی گلیا کودکے دیم دئیگ۔
- داکترئے نزارتے چیرا کودک یا نوک ورنائے نشہئے ہئیلاداریئے الاج یا ہلاس کنگے ہاترا المی گامگیج۔
- دادگاہ اگن تشکیس بدنت کہ کودک یا نوک ورنائے نند و پادا یا رابته

تاوان دئیوک آنتِ ایشیئے دیمّا گیپت.

- هاسین جاہان کۆدک یا نوک ورنائے رٹو و آئے دیمگری.

- چہ دادگاھئے کازیئے نیمگا آییئے پنت و نسیت.

- ڈاھ دئیگ یا تزگر یا کتبی تاهدئے گرگ کہ جرم تکرار مبیئت.

- تازیری جرم درجہ ۱ تان پنچئے بابتا چہ سئے ماہا بگر تان یک سالا
اسلاہ و تربیتئے بُنجاہا آییئے دارگ.

۲. چہ ۱۲ سالا بگر تان ۱۵ سائلے امرئے کۆدک اگن ہدی یا کساسئے
جرمے بکننت، چہ دادگاھئے نیمگا پہ آیان اے پیسلہ کنگ بنت:

- ڈاھ دئیگ یا تزگر یا کتبی تاهدئے گرگ کہ جرم تکرار مبیئت.

- تازیری جرم درجہ ۱ تان پنچئے بابتا چہ سئے ماہا بگر تان یک سالا
اسلاہ و تربیتئے بُنجاہا آییئے دارگ.

۳. ہما کۆدک کہ آیانی امر چہ ۱۵ آ بگر تان ۱۸ سالا انت، اگن اے
تازیری جرمے بکننت گون اے سزایان دیم پہ دیم بنت:

- چہ دو سالا بگر تان پنج سالا اسلاہ و تربیتئے بُنجاہا ایشانی دارگ؛ ہما
جرمانی بابتا کہ ایشانی کانونی سزا تازیرئے درجہ یک تان سئے انت.

- چہ یک سالا بگر تان سئے سالا اسلاہ و تربیتئے بُنجاہا ایشانی دارگ؛
ہما جرمانی بابتا کہ ایشانی کانونی سزا تازیرئے درجہ سئے انت.

- چہ سئے ماہا بگر تان یک سالا اسلاہ و تربیتئے بُنجاہا ایشانی دارگ
یا نگدی جرمانہ.

- نگدی جرمانہئے دئیگ یا اش کہ چہ ۶۰ ساہتا بگر تان ۱۸۰ ساہتا
مپتین امومی ہزمت بکننت؛ ہما جرمانی بارٹوا کہ ایشانی کانونی سزا
تازیرئے درجہ ۶ انت.

- نگدی جرمانہ؛ ہما جرمانی بابتا کہ ایشانی کانونی سزا تازیرئے درجہ
ہپت و ہشت انت.

٤. اگن چه ١٨ سالا کستزین مردمە هدی جرمە بکنت یا انچین جرمە بکنت که ایشیە سزا کساس انت (چۆ که هۆن کنگ) اە مردمئە سزا بالگین مردمانی سزائە وژا بیت؛ مگن ایش که اە هەر پگا بیت که ایشیا اگلی هسابا رست و ردۆم نکرنگ و وتی کارئە سرشتا سرپد نبوتگ. دادگاه په ایشیە تشکیسا چه کانونی داکتریا جست گپیت بله هُج نه انت که کانونی داکتریئە هبرا بگپیت. هرچنت اە کانون په کۆدکانی پاهۆ دینگە دیمگریا مسبتین گامە بله اگن اە لهتین جرم بکنت ایشانی پاهۆ دینگە امکان منتفی نه انت؛ انچۆ که گۆستگین سالان بازین کۆدک مجرمە پاهۆ دینگ بوتگ. اە هکۆکی هسابا منگی هبرە نه انت و ایرائە میان اُستمانی تاهُدانی هلاپا انت.

کۆدکانی هلاپا جرم

هما پئما که بوت کنت یک کۆدکە جرمە بکنت اە امکان هست که آییئە هلاپا جرمە بیت و کۆدکئە جند جرمئە آماج بیت. الما مان انچین جاوریآ چه یک بالگین مردمە یک کۆدکئە تاوانگندی گیشتر انت. چه دگە نیمگە بوت کنت که گۆن بالگین مردمیا هاسین سلوکئە کنگ جرم مبيت بله گۆن کۆدکان جرم بیت؛ مسال هبرا آییئە نپکهئە ندئیگ یا که وانگجاها آییئە نامئە درج نکنگ. پمیشکا لهتین جرمانی مئوزو ایوکا کۆدک انت. ملکمان وتی کانوانی تھا په جرمئە آماجین کۆدکان لهتین همایتی گامگچ زرتگ که پئسرا ایشانی بارئوا هبر کنگ بوت. اە مهسا ما هما جرمانی بابتا هبر کنین که گیشتر کۆدک و نۆک ورنایانی پله مرزیئە کانونا گیشینگ بوتگ انت.

اە جرم کۆدک و نۆک ورنایانی کانون، بهر ٣ مادە ٧ بگر تان مادە ٢٧ئە نیاما آرگ بوتگ انت:

١. هما کۆدک که په وانگ و زانگا لاک انت تان متئوستهئە هلاسیا

آییئے نامئے درج نکتت و وانگئے امکان و ازبابانی تئیار ننگ و آییآ چہ وانگا دارگ. (کودک و نوک ورنایانی پلہ مرزیئے کانون، مادہ ۷)

۲. چہ پاتراپ دئیگ، دلبڈی، ترگیب یا پریبئیے راہا انچو کنگ کہ کودک چہ لوگا یا وانگجاہا بتچیت.

۳. ایید چہ پت و ماتا کودکئے بابتا مردمانی بیئتو جھی و لاپروایی کہ اشیئے آسر چہ اشان یگے بییت:

- کودکئے مرک.

- چہ جسمئے هئواس یا کاران یگئیے ائیداری، آزانے گڈگ، ائیداری یا کارکپتی، اگلئے زئوال یا جسمی یا زهنی گران الاجین یا کہ دائی نادراھیئئے بندات یا ٹپئے جنگ.

- چہ جسمئے هئواس یا کاران یگئیے ائیداری، هڈئے یا آ دگہ آزیانی پُرشگ یا زهنی نادراھیئے بندات.

- سر و دپم یا گردنئے ٹپ.

- جنسی آزار و ازیت کہ اشیئے سئوب شدید و دائمین نادلگوشی و لاپروایی انت.

اگن اے جرمان مات و پت هم بکننت جرم انت بله ادا چش انت کہ پت و مات کماکمین گیشینتگین سزایا مهکوم بنت.

۴. کودکئے جنسی آزار. آزارئے تهرئے ردا سزایان تپاوت هست. کانونا اے جنسی آزار جرم زانگ بوتگ انت:

- هما جنسی آزار کہ اشان دست جنگ هئوار انت و چہ مهرمین مردمانی تیمگا یا کہ گوون زورئے کار بندگا بنت.

- آ دگہ جنسی آزار کہ اشان دست جنگ هئوار انت.

- هما جنسی آزار کہ اشان دست جنگ هئوار نه انت و چہ مهرمین مردمانی تیمگا یا کہ گوون زورئے کار بندگا بنت.

- آ دگہ جنسی آزار کہ اشان دست جنگ هئوار نه انت.

- چہ کودکا جنسی بہرہ کشی؛ چہ پیش کنگ، گر و دارا کنگ، ہج کنگ
یا کارا دارگے راہا پہ بیننگین اکس و تامر بندانی اڈ کنگا یا کہ جنسی
نارٹوائین پائڈگ زورگا.

- بیننگین و مبتزلین مٹواد کودکے دزسا کنگ یا آبیئے کرا پیش کنگ.

- پہ بیننگین یا مبتزلین تئوار بند و تامر بندانی اڈ کنگ، شنگ کنگ،
تکسیر، پیش دارگ، بہا کنگ و دارگا کودکے کار گرگ.

- ہما بیننگین و مبتزلین مٹواد یا آسار کہ پہ اشان کودک کار گرگ
بوتگ آنت، اِشانی واردات، سادات، تکسیر، شنگ کنگ، پیش کنگ، سئودا
جنگ، سرگیچ یا بر و آر و دارگ پہ ہر پٹیمین جنسی آزار یا نارٹوائین
جنسی رابتھا، اینترتھا، گون کودکا رابتہ و رھوت.

۵. کودکے بابتا ہر پٹیمین سئودا پہ ہر مول و مرادیا چو کہ پہ بینگی
و بیننگین اکس و تامر بندانی اڈ کنگ، گزرانکی بہرہ کشی، آزیانی کسگ
یا کہ کودکا مجرمانہین کارانی تھا کار گرگ و اِشیئے تھا نیامجیگری.

۶. کودکے شپک.

۷. کودکے آزیانی بر و آر، بہا گرگ، بہا کنگ یا شپک.

۸. کودکے ونکشیئے مٹوجباتان تئیار کنگ یا کہ اِشیئے آسانسازی.

۹. چہ کودکا گزرانکی بہرہ کشی.

۱۰. کودکا تمباکی مٹواد دئیگ یا اِشیئے کرا بہا کنگ یا چہ کودکے راہا
اے کارئے کنگ.

۱۱. ہما کودک کہ جرمتے آماچ بوتگ آبیئے پجّار و اینفرمیشنان پدّر
کنگ انچین وڑیا کہ آبیئا تاوان بدنت.

۱۲. کودکے نپکھے نڈیگ. (کھولے پلہ مرزیئے کانون، مادہ ۵۳)

۱۳. ہزانئے بندوکین کانونی زمہ و ڈبھان پورہ نکنگ. (کھولے

پلہ مرزیئے کانون، مادہ ۵۴)

کوڈکے پُرتھتین جاورھال

برے برے بوت کنت کہ کوڈک انچین جاورھالیا بیت کہ آئیئے
 پلہمرزیئے زلورت بییت. الٰہا اے پلہمرزی و ہمایت باید انت چہ
 سرکاری ادارہانی تیمگا بییت. ایشیا «پُرتھتین جاورھال» گوشنت. مسال
 ہبرا اگن پت و مات یا کوڈکے سرپرست کوڈکا پنڈگ بپرمانت یا کہ
 کوڈک نادراہ بوتگ و آہیا ہمایتئے زلورت انت. درستین اے جاورھالان
 ابید چہ ایشیا کہ باید انت گون پُرتھتین جاورھالئے سٹوبسازا پیش آہگ
 بییت باید انت کوڈک ہمایت بییت و آہیا واکمند بکننت. لہتین ادارہ
 چو کہ بھزیستی، پلیس، بھداشتئے وزارت، کشورئے وزارت و کارئے وزارت
 وتی زمہانی ہد و ایلا لہتین زمہ و ڈُبہ سرا انت. مسال ہبرا بھزیستی
 باید انت ہما کوڈکان کہ کھولا رد کرتگ انت شناسایی بکنت و اشان
 جاگہ بدنت. یا کہ وانگ و زانگئے ادارہ گون سبت اھوالئے ہمکاریا
 باید انت ہما کوڈکان شناسایی بکنت کہ وانگجاہان آیانی نام درج کنگ
 نبوتگ و وانگجاہان اشان نامئے درج کنگئے واستا گامگیجان بزوریت.
 کوڈک و نوک ورنایانی پلہمرزیئے کانونا چہ مادہ چارا بگر تانکہ مادہ
 ششا نرورین کوڈکانی بابتا اے ادارہانی زمہ تفسیلئے سرا بئیان کنگ
 بوتگ انت. کوڈک و نوک ورنایانی پلہمرزیئے کانون، مادہ سٹیا کوڈکانی
 پُرتھتین جاورھالئے نمونہ چو پیش کرتگ انت:

الپ) کوڈک یا نوک ورنائے بیسرپرستی یا پہ کانونی و شری زمہانی پورہ
 کنگا ہما مردمئے نادلگوشی و لاپرواہی کہ پہ ایشیا زمہوار انت.

ب) اگن چہ پت، مات، ولی یا کانونی سرپرستان ہر یگیا نادراہیے بییت
 کہ ایشیا رپتاری، زہنی یا شکسیتی ناجوڑی ہئوار انت یا کہ ہر یگیا
 ہمک گیرین گران الاجین جسمی نادراہیے بییت. نادراہیئے تشکیس
 کانونی داکتریتئے سرا انت.

پ) اگن چہ پت، مات، ولی یا کانونی سرپرستان ہر یگے بندیجاہا

بندیگ بییت.

(ت) اگن چہ پت، مات، ولی یا کانونی سرپرستان ہر یگیا تاوان دئیوکیں
ہیلداریے بییت چو کہ نشہئے مٹواد، رٹوانگردان یا شرت جنگ.

(ٹ) اگن چہ پت، مات، ولی یا کانونی سرپرستان ہر یگے بیینگئے
نیامجیگرے بییت و بیینگے و سلکاریئے بُجھاے
اڈ بکت یا ادارہ بکت یا کہ پہ بیینگیا نامکیت بییت.

(ج) پت، مات، ولی، کانونی سرپرستانی یا کھولئے آ دگہ مردمانی دائمین
شدت گون یکدومیا.

(چ) ابید چہ منگی تیموتیا پیدائشے درج ننگ یا پہ کؤدک یا نوکورنایا
سجل یا پچارئے کاگد و مدرکان نگرگ.

(د) چہ وانگ و زانگا کؤدک یا نوکورنایا پشت کپگ.

(ڈ) کھول کؤدک یا نوکورنایا رد بکت.

(ر) کؤدک یا نوکورنایا جسمی یا زہنی کم توانی، ہاسین نادراہیانی
آماچ بیینگ یا جنسی پچارئے ناجوڑی.

(ڑ) جزایی کانوانی پادمالی چہ کؤدکئے تیمگا و نوکورنایا جرم کنگ،
یا مجرمانہین کاران اسانی کار بندگ و کؤدک و نوکورنایانی دستا لہتین
کاران مان کنگ چو کہ پنڈگ و شپکا و انچش ہم پہ نشہئے مٹواد،
رٹوانگردان و الکلی مشروباتان اسانی ہیلداری.

(ز) ہر پئیمین تاوان دئیوکیں جاورہال کہ اسانی بُنزہ سکین تیزگاری،
دراندئیہی، مٹیار بیینگ، ہجرت یا بیتابیتی انت.

(س) کؤدک یا نوکورنایا داہما چہ لوگا بتچیت یا کہ وانگجاہا یلہ بکت.

(ش) گون کؤدک و نوکورنایا بدین سلوک و چہ اشان بہرہ کشی.

مازورین کۆدکانی هک و اۆبال

وتی جسمی و زهنی جاورهالئە سئوبا کۆدکان گیشترین پلەمرزی پیکار
 ینت. اە نیاما کۆدکانی نۆرۆین جاورهال

یک پئیمانە ینت. بوت کنت که لهتین کۆدک گیشتر وتی هک و اۆبالانی
 پادمالیئە آمچ ببت چۆ که مازورین کۆدک که الما ایشان چه مات و
 پت و سرپرستانی نیمگا گیشترین هئبالداری و چه سرکاری ادارهانی نیمگا
 گیشترین همایئە زلورت ینت. لهتین میان اُستمانی و تهملکی کانونا
 مازورین مردمانی بارئوا لَس هسابا و انچش هم هاسین رنگا لهتین
 رهبند گیشتینگ آنت. «مازورین مردمانی هک و اۆبالانی پلەمرزیئە اهد»
 میان اُستمانی سنديئە هسابا و انچش هم «مازورانی پلەمرزیئە کانون»،
 اە بابتا دو اهمین سرشۆن آنت. کۆدکئە هک و اۆبالانی اهدا هم مادە
 ۲۳ هاس په مازورین کۆدکانی هک و اۆبالان گیشتینگ بوتگ. اە مادەئە
 اهمیتئە هاترا ایشئە نبشتانکا هما پئیمان که هست ادا کارین:

۱. اهدئە باسکین ملک اە گپا مئنت که یک چگە که زهنی یا جسمانی
 لهازا مازور ینت باید ینت انچین جاورئە تها چه کاملین و پُراژتین زندیا
 بهرمند ببیت که آییئە انسانی مژاه، بیهاجتیئە گیش بیگ، پرکارین وژا
 راجمانئە تها آییئە بهرزوریئە آسانسازی مانزمانی ببت.

۲. اهدئە باسکین ملک مازورین کۆدکانی هاسین هئبالداریئە هگا مئنت.
 اە ملکانی سرا ینت که گۆن کۆدکئە پت و مات یا سرپرستانی جاورهالئە
 چارگا و گواجانی بیگئە درنزرداشتا اە هئبالداریان په مازورین کۆدک
 و هما مردمان که کۆدکان سمبالت دلبدی بدئینت و مانزمانی بکننت.

۳. گۆن مازورین کۆدکئە هاسین زلورتانی تشکیسا، اە مادەئە دومی
 بهرانکئە گیشتینگین کمگ باید ینت مپتکا و گۆن کۆدکئە پت و مات
 یا سرپرستانی مالی گواجانی چارگا دئینگ ببت و باید ینت انچین وژیا

پلانینگ بیت کہ مازورین کؤدکا پہ اشان اسرارین دزرسى بیت بزآن پہ وانگ و زانگ، تالیم و تربیت و بهداشتی هئالداريے هزمتان، توانبکشيے هزمتان، پہ کار و رۆزگار تئيارى و مۆهئے جۆزئنگا گۆن انچين راه و رهبنده که سئوب بیت که کؤدک راجمانى کمال و شکسى ديمرئويے گيشاگيشين هدا (چؤ که دؤد و ريندگى و مانوى ديمرئويا) سر بيت.

۴. اے اهدئے باسکين ملک چه ميان اُستمانى همکاريے راها بهداشتى هئالدارى، ديمگرى، مازورين کؤدکانى داکترى، تيزانتى و املى الاجئے اينفرمئيشنانى دئىگرا (چؤ که توانبکشيے راه و رهبنده، تاليم و پيشئورانهين هزمتانى اينفرمئيشن) گيش کننت. چه اشيا مول و مراد اش انت که اے اهدئے باسکين ملک بتوانت اے پزان وتى توانايى و زانتکارى و تجربهان گيش بکننت. اے بابت ديمرئوى کنؤکين ملکانى زلورتانى نيمگا هاسين تئوجّه بيت.

اے بابتا په مازورين مردمان لهتين هک گيشينگ بوتگ. ايرائے کانونان په مازورين کؤدکان هچ وژين هاسين رهبنده نيست، بله درستين هما هک که مازورين مردمانى هک و اوبالانى پله مرزيے کانونا دئىگ بوتگ انت په مازورين کؤدکان هم هست انت. مسال هبرا مازورين مردمانى هک و اوبالانى پله مرزيے کانونا گوشگ بوتگ که سرکار بايد انت مازورين مردمانى سلامت، الاج و توانبکشيے بابتا لهتين پرؤگرام اجرا بکننت. اے بابتا بهداشتئے وزارت زمهوار زانگ بوتگ تانکه اے مردمانى سلامتئے بيمها چؤ بئهنيت که اشيا جسمانى و زهنى توانبکشيے هزمت هئوار ببننت. يا که هپتمى مادها گوشگ بوتگ که: «ادارهئے سرا انت. يا که اے کانونئے هپتمى مادها آتکگ که بهزيستئے سرا انت که په هما مردمانى سمبالگ و هئالداريے همایتا که اشان شديدين، سک شديد يا چه يگا گيش مازورى هست و کهولئے تھا حاجتمند انت رند چه کهولانى سر و سؤچ کنگ و شئور و سلاه دئىگا نرسينگ يا مدتکارئے هگئے هسابا اشانى سرپرست، جن يا جؤد يا هزما زرے بدنت يا که هئالداريے هزمت و مازورين مردمانى سمبالگا چه وتى بندوکين

بُجَاحانی راہا یا چہ گنیر سرکاری بُجَاحانی (ہسوسی، تاونی، ہنیرکارین بُجَاح و مردم بُنیاتین رم) ہمایت کنگئے وسیلہا پیش بکنت. یا کہ چو گیشینگ بوتگ کہ مازورین مردم توانت ورزشی ہزمتان مپتکا کارمرز بکننت. (مازورین مردمانی پلہ مرزیئے کانون، مادہ ۸) و انچش ہم کزایی پلہ مرزیئے ہسابا گیشینگ بوتگ کہ «کزایی سرشونانی سرا انت کہ اگن مازورین مردمان ہزم پکار بوت، ہزمئے تین کنگئے و ہدا گون [بہزیستیئے] ادارہا شئور و سلاہ بکننت. اگن باسلاہیتین مردمے پہ ہزم ہینگا مہیت یا کہ ہزم ہینگا مہیت گرا دادگاہ ادارہا ہزمئے ہسابا تہین کنت.» (مازورین مردمانی پلہ مرزیئے کانون، مادہ ۲۲)

پہ چُکِیا زورگ ؟

انچو کہ گوستگین بہران گوشگ بوت، بوت کنت کہ یک کودکینا سرپرست مہیت. بزان آہیئے پت و مات زانگ مہنت و مسال ہبرا کودک دگئے سرا پلہ کنگ بوتگ. یا کہ بوت کنت کہ کودکئے سرپرست وتی زمہ و دُبہان سرجم مکنت و آ نالاک زانگ مہیت. یا کہ بوت کنت یک کودکئے پت و ماتا لہتین دلیلانی سئوبا چو کہ جیل و بندئے سئوبا انچین امکان مہیت کہ وتی کودکا بسمبالت. ملکتے کانونان درستین ہما مئورد کہ اسانی ردا یک کودکے بدسرپرست زانگ بیت نیاتکگ انت و اشیئے تشکیس دادگاہا گون انت. البت کانونا لہتین درور زکر کنگ بوتگ بلہ بئسرپرستیئے درور اٹوکا اے مئورد نہ انت. مسال ہبرا مدنی کانون، مادہ ۱۱۷۳ آ اے مئورد آتکگ انت:

۱. الک، نشہئے مئواد و شرت جنیئے تاوان دٹیوکین ہیلداری.

۲. اکلاکی سلکاری و بینگیا نامکیت ہینگ.

۳. زہنی نادراہیان دچار ہینگ؛ اشیئے تشکیس گون کانونی داکتريا انت.

۴. چہ کودکا نارٹوائین پانڈگ زورگ یا کہ آہیا ہج کنگ کہ ہما کاران گلایش

بیت کہ اکلاکتے ہلپا آنت چو کہ سلکاری و بینگی، پنڈگ و شپک۔

۵. متھارپین ہذا گیش لٹ و کٹے تکرار۔

اشیئے گیشینگ کہ کجام کوڈک بدسرپرستے و کجام یک بئسرپرستے دادگاہئے سرا انت۔ اگن کوڈکے انچین جاورہالیا بیت دادگاہ جتا جتاین پیسلہ کرت کنت۔ اِشانی بارنوا گوستین بہران ہبر کنگ بوت۔ چہ پیسلہان یگے اِش انت کہ کوڈک بہزیستیئے سپردہ کنگ بیت۔ ادا پہ چگیا زورگے ہبر دیما کثیت۔ بزان لہتین شراثانی ردا لہتین مردم توانت ہمے کوڈکان کہ بہزیستی سمالگ بنت پہ چگیا بزورنت۔ المین شراثت بئسرپرست و بدسرپرستین کوڈکانی پلہمرزیئے کانونا گوشگ بوتگ آنت۔ ادا گونڈ گپتگین ہسابا ہم اے شراثان، و ہم ہما کوڈکانی لہتین ہک و اوبالان کارین کہ پہ چگی زورگ بنت۔

* ایوکا ہما کوڈک کہ اِشان اے شراثت ہست پہ چگیا درہاست کنوکان دئیگ بنت:

(پ) بوت مکنت کہ آیینے پت، مات یا پتی پیرک زانگ بیت۔

(ب) پت، مات، پتی پیرک و چہ کھری ولیئے نیمگا منسوب کرتگین ولی زندگ مینت۔

(ج) ہما کوڈک کہ اِشانی سرپرستی سلاہیتدارین سرشونانی حکمئے ردا ادارہا دئیگ بوتگ و ادارہا اِشانی سپردہ

کنگئے روچا و رند تان دو سالا پت و مات یا پتی پیرک و چہ کھری ولیئے نیمگا منسوب کرتگین ولی پہ اِشانی سرپرستی مٹیانبت۔

(د) پت، مات، پتی پیرک و چہ کھری ولیئے نیمگا منسوب کرتگین ولیا بزان چہ اِشان ہچ یگا پہ سرپرستی لائکی مینت و گون سالہین دادگاہئے تشکیسا تنتنا گون زم امین یا نازرا بوت مکنت۔ (مادہ ۸)

دانک: ایوکا اے مردم توانت کوڈکیئے سرپرست مینت:

(پ) ہما جن و جوڈ کہ چہ اِشانی سور و آروسا پنچ سال گوستگ و

چہ اے سور و آرؤسا اِشان چُکے نیست، ہما شرتا کہ چہ اے دوینان
 یگئے امر چہ ۳۰ سالا گیش بییت۔ بلہ اگن کانونی داکتریئے تشکیس
 چو بییت کہ اِشان چُکَ نیت گڑا پنج سائے شرت دور کنگ بییت۔
 (ب) ہما جن و جوڈ کہ اِشان چُکَ ہست بلہ ہما شرتا کہ چہ اِشان
 یگئے امر چہ ۳۰ سالا گیش بییت۔

(ج) ہما بیجوڈین جنین و جنین چُکَ کہ اِسانی امر چہ ۳۰ سالا گیش
 بییت۔ اے ایوکا جنین چُگان پہ چُگیا زرت کنت۔

اگن درہاست کنوک چہ کوڈکے سیادان بنت گڑا بوت کنت کہ دادگاہ
 چہ اے شرائتان لہتینا مچاریت۔ (مادہ ۵)

اگن درہاست کنوکا شرائت بنت گڑا دادگاہ ائولا شش ماہئے واستا
 چگائے ہسابا چگا آئیئے سپردہ کنت۔ اے وهدا و پد اگن بھزیستی
 درہاست کنوکے لائکیا ہنیت و دادگاہ اِشیا کوڈکے مسلہتے ردا بزانت
 گڑا دائین سرپرستیئے حکما دنت۔ (مادہ ۱۱ و مادہ ۱۲)

پمیشکا کہ ہما کوڈکا کہ پہ چُگیا زورگ بیت پہ زندگیا وڑے نہ وڑے
 مانزمانیے بییت کانونا چو گیشیتنگ کہ درہاست دئیوک باید انت وتی
 مال و مدئیئے بھریا آئیئے ناما بکنت۔ اگن اے بوت مکنت گڑا باید انت
 وادہ بکنت کہ بانداتا اے کارا کنت۔ البت ہاسین جاورہالیا دادگاہ توانت
 چہ اے شرتا سرگوز بکنت۔ انچش ہم درہاست کنوک باید انت وادہ
 بکنت کہ کوڈکے سمبالگ، تربیت و وانگئے درستین ہرچ و درچان پُر
 کنت و انچش ہم باید انت ہما کوڈکا کہ پہ چُگی زوریت امرئے بیمہ
 بکنت۔ سمبالگ، تربیت، نپکہ و اُزت کنگئے بابتا سرپرستے زمہ و دُبہ
 پہ کوڈک یا نوک ورنایا چش انت کہ پہ ائولادا پت و ماتے زمہ و دُبہ۔

(مادہ ۱۴، مادہ ۱۵، مادہ ۱۷)

سرپرستیئے پگائین حکمئے دئیگا رند سرپرستیئے حکمئے مہتتوا چہ
 دادگاہئے نیمگا سبت احوال و بھزیستیا ابلاگ بییت۔ سبت اھوائے سرا

انت ڪه ڪوڏڪ يا نوڪورنائے ائول نام و بُنام و انچش هم سرپرستيءَ هڪمئے هيران سرپرست يا جن و جوڏئے سِجل و سِجلى سندان مان بڪنت. انچش هم سبتِ اهوائے سرا انت ڪه هما ڪوڏڪا ڪه په چڱيا زورگ بوتگ نوڪين سِجلے بدنٽ و اِشيئے تها سرپرست يا جن و جوڏئے نام و بُنام درج ڪنگ ببت. انچش هم تئوزيهائتے بهرا سرپرستيءَ هڪمئے مهتوا و ڪوڏڪئے اسليگين پت و مائتے نام و بُنام (اگن زانگ ببت) مان ڪنگ ببت. (ماڏه ۲۲)

چو نه انت ڪه سرپرستيءَ هڪم ڪوتاه ڪنگ مبيت. بزان اگن ديما سرپرستا شرائت مبيت يا ڪه گون ڪوڏڪا بدسلوڪي بڪنت يا اِش ڪه ڪوڏڪئے مات و پت ودي ببت و اِشان الميڻ لائڪي بيت گرا دادستان اِشيا دادگاهئے ڪرا ايلان ڪنت و دادگاه سرپرستيءَ هڪما ڪوتاه ڪنت. يڪ ايرازے ڪه اے ڪانونئے سرا بوٽ ڪنت اِش انت ڪه بيسرپرست و بديرپرستين ڪوڏڪاني پله مرزيئے ڪانون، ماڏه ۲۶ آ گوشگ بوتگ ڪه: «هزانتئے وهدا و هزانتا پد سرپرست و په چڱيا زرتگين مردمئے سور و آروس مڪن انت مگن اِش ڪه سالهين دادگاه گون ادارها شئور و سلاه بڪنت و رند چه اِشيا چو تشڪيس بدنٽ ڪه اے په چڱيا زرتگين مردمئے هئير و سلاه انت.» اے ماڏها سرپرست و په چڱيا زرتگين مردمئے سور و آروس سرچما منتفي ايلان نبوتگ. ڪوڏڪئے هڪ و اوبالاني پڙئے بازين جهداڪاريئے هئيال اِش انت ڪه بوٽ ڪنت اے سئوب بيت ڪه چه هما مردما ڪه په چڱيا زورگ بوتگ جنسي نارٽواين پانڊگ زورگ ببيت.

اڀرائي ڪوڏڪاني لهٽين اهمين چيلنج

سور و آروسئے امر

ايرانا ڪوڏڪئے هڪ و اوبالاني پڙئے اهمين چيلنجے سور و آروسئے

کُماکَمین امرِ انت. مدنی کانون، مادہ ۱۰۴۱ء ردا سور و آرؤسئے امر
 پہ جنین چُگان ۱۳ سال و پہ مردین چُگان ۱۵ سال گیشینگ بوتگ. البت
 ہمے مادھا گُوشگ بوتگ کہ برے برے گون کھری ولئے مؤکل و
 دادگاھے حکما بوت کنت کہ کسترین امرا کُودک سور و آرؤس بکنت.
 لہتین باورانی ردا اے چہ اسلامئے شریتا زورگ بوتگ، هالانکہ بلوگات و
 پہ سور و آرؤسا تئاری نسبی چیزے. اِشیا ابید بوت نکنت بگوشین کہ
 ہما مردما کہ جنسی بلوگاتا سر بوتگ اَلما پہ سور و آرؤسا زھنی تئاری
 هست. لہتین آمارانی ردا کہ چہ لہتین سرشونانی نیمگا اد و اودا دیگ
 بوتگ آنت ہرسالا ہزارانی حسابا چہ ۱۳ سالا کستر و مسترین کُودک
 سؤر و آرؤس کنت. تان اے وھدی پہ سور و آرؤسئے کانونی امرئے
 گیش کنگا کرتگین جھد گیشتر مھزی تانسربسندین مردمانی هلاپ بئیگے
 سئوبا بیبرورد بوتگانٹ. اِیرانا «کُودکانی زوتین سور و آرؤسئے» پدراشتا
 گون وت بازین اڑ و جنجال آورتگ. مسالِ هبرا ہما جنین چُک کہ کسانیا
 سور و آرؤس کنت چہ وانگا پشت کپنت. اِشانی تھا بازیئے لاپپُر بیت.
 و بازیئے وپت و وابئے سئوبا تاوان گندنت. یا اِش کہ چہ اِشان لہتین ۱۸
 سائے امرا پیسر وتی سئونان گرت. تہ گڑا ابید چہ کُودکانی زوتین سور و
 آرؤسا کُودکانی مات چک بئیگ و کُودکانی جنوزام بئیگا گندگا این. ہمیشکا
 کُودکانی زوتین سور و آرؤس سئوب بوتگ کہ کُودکانی لہتین بُنیاتی هک
 زئوال ببیت. اے هک و اؤبالانی تھا وانگ و زانگ، جانسلامتی و آسراتے
 هک چہ اھمترین هگان آنت.

جمیتئے گیش کنگئے شؤندات

سالانی سال انت کہ اِیرانا جمیتئے گیش کنگئے شؤنداتے رندگیری
 بئیگا انت. اے بابتا بازیین کانون و رھبندے مگ بوتگ. اے کانونانی
 اھمترینانی تھا «کھول و جمیتئے ورنایئے پلہمرزیئے کانون» انت. اے

کانونا سرکاری سرشۆنانی سرا انت که په چُک و بر کنگئے گیش کنگا گامگيجان بزورنت و ماڊی و گيیرمادی همایت بکننت. انچش هم چگئے پَرتینگ چه پیسرا سک گرانتیر بوتگ و همے پیما لاپ پُریئے دیمگرین دئوا و دارگانی دزرسئے سرا سگی بیگا انت. انچش هم اسکرینینگ چگاسانی بارئوا هم لهتین اژاند جوژ بوتگ. چه یک نیتگا اے شۆندات و چه دومی نیتگا گرزانکی گرانتین جاورهال بوت کنت که کۆدکانی هک و اوبالان زئوال بکننت. کۆدکانی پیدائش ایید چه اشیا که اشانی کهول اشان میاری جاوریا برودیننت سئوب بیت که کۆدکانی لهتین هک چۆ که جانسلامتی، وانگ و زانگ و آسراتے هک مهودوبنت.

چُک و بر کنگئے سرا هکومتے ناراسبندین زۆر دئیگ و په چک آرگا جهمندانی ریپینگ ایید چه اشیا که اشان مالی کمک و مدتے بیت کۆدکے هک و اوبالان تاوانتے آماچ کنت.

دگانی سرئے کۆدک

یگے چه مسترین چیلنجان که ما ایرانا کۆدکانی بابتا گندگا این دگانی سرئے کۆدک انت. دگانی سرئے کۆدکانی گر و دارئے آیین نامه، اولی مادّهے ردا «چه پُزین ۱۸ سالا کسترین مردم که داڻما یا هدارکی حسابا دگانی سرا زند گوازیئت، دگانی سرئے کۆدک زانگ بیت. پرک ندنت که آگون وتی کهولا رابته و رهوتا انت و سرپناهے هستی یا که نه انچین کۆدکے که دگا وتی لوگ زانت و گون کهولا آییئے رابته و رهوت کمترین کساسا سر بوتگ یا که بیها انچین رابته و رهوتے نیستی.»

اے کۆدک جتا جتاین سئوبان چۆ که بدسرپرستی یا بیسرپرستی و کهولے هرایین مالی جاورهالا دگانی سرا چیژ بها کنتت یا که پنڈنت. اے جاورهال سئوب بیت که آتھر تهرین تاوانانی آماچ بنت، مسال هرا نشهے مئوادانی بها کنوکین ئولی اشان کار بگرنت یا که کۆدکے شپک

یا وتی بدنئے آزیانی شپکئے ہترئے آماچ بنت. چہ اِشان لہتین جنسی نارٹوائین پائدگ زورگئے آماچ بنت. انچین کؤدک اَلما بالگیئے وهدا ہم لہتین تاوانانی آماچ بنت و اِشیئے امکان کہ آ الکاپین و پُرازتین زندیئے واهند بنت باز کمتر اِنِت.

اِیرانئے ہکوکا پہ اے پدراشتئے دیمگری و دگانی سرئے کؤدکانی گر و دار کنگا لہتین کانون و رہبند گیشینگ بوتگ.

کؤدک و نؤک ورنایانی پلہمرزیئے کانون، مادہ سٹیا لہتین مؤرد گیشینگ بوتگ کہ اگن آ بنت کؤدکئے جاورہال پُرہتر زانگ بیت و پمیشکا آیا پلہمرزیئے زلورت بیت. مسالِ ہبرا شدیدین نیرکاری، چہ کؤدکا بہرہکشی و چہ وانگا آییئے پشت کپگئے سئوبا کؤدکئے پُرتاوانین جاورہال پُرہترین جاورہال زانگ بنت. انچین وهدان بہزیستیئے پٹیمین ادارہانی سرا انت کہ کؤدکئے پلہمرزیا بکننت. مسالِ ہبرا بہزیستیئے سرا انت کہ گؤن پلیسئے ہمکاریا دگانی سرئے کؤدکان شُناسایی بکنت و پہ اِشانی سمبالگ و توامند کنگا لہتین گامگیج بزوریت. انچش ہم اے کانونا پہ ہما مردمان کہ کؤدکئے تاوانگندیئے سئوبساز بوتگانت لہتین سزا گیشینگ بوتگ. مسالِ ہبرا اے کانونئے مادہ ۱۱۵ آ چہ کؤدکا بہرہکشی جرم زانگ بوتگ. انچش ہم اگن نادلگوشی یا ہنیالداری نکنگئے سئوبا کؤدکا جسمی و زہنی تاوانے برسیت اِشیئے سئوبسازا ہما سزا دئیگ بنت کہ کؤدک و نؤک ورنایانی پلہمرزیئے کانونا منگ بوتگانت. اے پڑا دگہ یک کانونے ہست. اے بدسرپرست و بئسرپرستین کؤدکانی پلہمرزیئے کانون اِنِت. انچین مؤوردان کہ سالہین دادگاہئے تشکیسئے ردا کؤدک بدسرپرست یا بئسرپرست زانگ بیت بوت کنت کہ اے کؤدک بہزیستیئے سپردہ کنگ بییت. بہزیستیئے سرا انت کہ اے کؤدکان بسمبالیت و توامندش بکنت. اے کانونئے ردا بہزیستی باید اِنِت پہ انچین کھولئیئے در گجگا کہ کؤدکا بزوریت لہتین کار بکنت. انچش ہم چش اِنِت کہ لہتین وهد و جاوران اے کؤدک، پہ چگیا درہاست

کنوکان دئیگ بنت و آ اِشانى سرپرست بنت.

دگانی سرئے کؤدکانى گر و دارئے آیین نامہ، دگانی سرئے کؤدکانى پڑا، چہ آدگہ اہمین رہبندان انت. اے آیین نامہا بہزیستی زَمہوار زانتگ تانکہ دگئے سرئے کؤدکان ہاسین بُنجاہانى تہا بسمبالیٹ و اِشان توانمند بکنت. اے بُنجاہ چار گرؤھا تبکبندى بوتگ انت:

الپ) ستہ یگئے بُنجاہ (سرپایى): سابت و سیارین بُنجاہ انت کہ ایید چہ کؤدکے جلگا پہ ایئے و ایئے کھولئے سرپایى ہزمتا گامگیجان زورنت.

ب) ستہ دوئے بُنجاہ (کم مدتین جلگ): انچین بُنجاہ انت کہ تان گیشاگیش ۲۱ روچا کؤدکے جلگے امکانا جوڑینت.

ج) ستہ سئیے بُنجاہ (میان مدتین جلگ): انچین بُنجاہ انت کہ تان گیشاگیش یک سالا کؤدکے جلگے امکانا جوڑینت.

د) ستہ چارئے بُنجاہ (دراچین مدتا جلگ): ہما بُنجاہ انت کہ تان پڑین ۱۸ سالے امرا بیسرپرست و بدسرپرستین کؤدکانى جلگے امکانا جوڑینت.

اے آیین نامہا پلیس، دادگستریئے وزارت، شہرداری، آسراتئے وزارت و دگہ لہتین ادارہ و ارگان زَمہوار بوتگ انت کہ پہ دگانی سرئے کؤدکانى پدراشتئے دیمہ اؤشتگا گامگیجان بزورنت.

کؤدکے کار

دگہ یک اڑ و جنجالے کہ کؤدکے ہک و اوبالانى بابتا گندیں کؤدکے کار کنگ انت. اسلا ہر وڑین جاورہالیا کؤدکے کار سئوب بیت کہ آچہ وانگا پشت بکپیٹ و بوت کنت کہ کارئے چاگردا تاوان ہم بگندیت. کارئے کانونا گؤشگ بوتگ کہ پڑین ۱۵ سالا کسترتین مردمانى کارا دارگ مکن انت. (مادہ ۹۷) و ہما کاردار کہ ۱۵ سالا کسترتین مردمان کارا ہداریت ہلاپکار انت و باید انت جرمانہ بدنت. انچش ہم اگن ہرکس

کانونے کارٹے رھبندانی ھلایا سٹوب بییت کہ چہ کۆدک یا نۆک ورنایا
 گزرانکی بھرہ کشی بییت آ ششمی درجھئے سزایا مھکوم بیت. (کۆدک و
 نۆک ورنایانی پلہ مرزیئے کانون، مادہ ۱۵) بلہ اے مادھئے باوجودا کارٹے
 کانونے آ دگہ بھران گۆشگ بوتگ کہ کھۆلی کارجاہ کارٹے کانونے
 تابدار نہ آنت.

بزان انگت بوت کنت کہ ۱۵ سالیگین کۆدک کارجاہیا کار بکنت. کھۆلی
 کارجاہ انچین کارجاہ آنت کہ ایشانی تھا ایوکا کردار، آییئے جن، پت،
 مات و آییئے ائولاد کار کنت. تہ گڑا کھۆلی کارجاہ انچین کارجاہے کہ
 ۱. ایشیئے کاری یکدومیئے نزیکین سیاد و وارس آنت. (پت، مات، چُک،
 جن یا جۆد) ۲. ایوکا کارواھند و ھما سیاد و وارس کار بکنت و ایید
 چہ اے مردمان دگہ کسے اؤدا کار مکنت. اے کارجاہ چہ لھتین کانونان
 ماپ آنت و بوت کنت چہ ایشیا نارٹوائین پانڈگ زورگ بییت. مسال ہبرا
 کھۆلی کارجاہان کارٹے تپاس کنۆکانی مان بٹیگ مکن انت مگن ایش کہ
 دمگئے دادستان کتبی ھکم بدنت. اے ھدبندی سٹوب بوت کنت کہ
 چہ کۆدکان نارٹوائین پانڈگ زورگ بییت چۆ کہ اے کارجاہان چہ ۱۵
 سالا کسترتین کۆدکان بھرہ کشی. کارٹے کانونا چہ ۱۵ سالا بگر تان ۱۸
 سالتے امرئے مردمانی کار کنگ کہ ایشان «نۆک ورنایین کاری» گۆشنت، اے
 شرائتانی ردا بوت کنت:

- کارٹے بندت کنگئے وھدا نۆک ورنایا باید انت چہ راجمانی مانزمانیئے
 ادارھئے نیتگا داکتری تپاسگ بییت. کارا دارگا رند ھم کماکم سالے
 یک رندا داکتری تپاسگ بینت. راجمانی مانزمانیئے داکتر کارٹے تھر و
 نۆک ورنایین کاریئے واک و توانئے ھمدپ بٹیگئے بارٹوا وتی ھئیالا درشان
 کنت و اگن آییئے ھئیالا کار نامناسب بییت گڑا کردار باید انت وتی
 امکاناتے ھد و اییلا کاریا دگہ کارٹے سرا بداریت.

- نۆک ورنایین کاریئے گیشاگیشین کاری ساھت چہ لس و آمین کاریانی
 ساھتان نیم ساھتے کساسا کمتر انت. چہ اے امتیازا بھرمد بٹیگئے وڑ

و پیٹم گون کاری و کاردارئے منگا گیشینگ بیت۔
 - نوک ورنائین کاریا هر پیٹمین گیشین کار، شپکاری، گران و تاوان دئیوک و
 پُرھرتین کار و چه هدا گیشین بارئے چست کنگے پرماگ بے مکانیکی
 ازبابانی کار بندگا مکن انت۔

دانک: اے هبر که گوشنت چه ۱۵ سالا کستر یا نوک ورنائین هما
 کاری که آسانی کاردارئے رهبدانی رندگیری نبوتگ کارئے کانوئے تابدار
 نه انت اشیئے مان اے نه انت که اگن اشان کار کرت و کاردارا اسانی
 هک ندادت پمیشکا که اسانی کار کنگ گئیر کانونی بوتگ وتی هکا گپت
 نکنتت۔ اشیئے مانا اش انت که اے چه کارئے کانوئے راها گامگیجان زرت
 نکنتت۔ مسال هبرا اگن کاردارے بالگین کاریئے هکا مدنت کاری توانت
 کارئے ادارها برئوت و کاردارئے شکایتا بکنت۔ بله اگن کاریئے امر چه ۱۵ آ
 کمتر بیت باید انت هکوکی دادگاها برئوت۔

کودکے و آئیے آزیانی شپک

هوال گوشنت که لهتین مجرمین ئولی کودکانی و اسانی آزیانی بها گرگ
 و بها کنگا گلایش انت۔ برے برے پت و مات وت کودک یا آئیے آزیان
 بها کنتت و لهتین جاوران دزتگین کودکے سرا سئودا جنگ بیت۔ برے
 برے هم گندگ بوتگ که نيزگارین کهول زرتے بدلا وتی کودکا هما
 مردمانی کرا بها کنتت که چک لوئتت۔ ایرائے کانوان کوشست کرتگ
 که کودکے بها گرگ و بها کنگے دپما بدارنت۔ گیشترین گامگیج که
 ایرائے کانوان گیشیتنگ کئپیری گامگیج انت۔ کودک و نوک ورنایانی
 پله مرزبے کانون، ماده ۱۱ اے ردا: «کودک و نوک ورنائے بابتا هر پیٹمین
 سئودا جنگ مکن انت و هما مردم که اے کارا کنت اسلامی سزائے
 کانون، پنجمی درجهئے جیل و بندا مهکوم بیت۔ اگن اے کارئے مول و

مراد بینگی و بینگین اکس و تامرندانی اڈ کنگ، گزرانکی بهره کشی، آزیانی کُشگ یا کہ کُودکا مجرمانہین کارانی تھا کار گرگ بیت گڑا ہما مردم کہ اے کارا کنت اسلامی سزائے کانون، چارمی درجھئے جیل و بندا مہکوم بیت.» انچش ہم اے کانونا دیمئے مادھا کُودک و نوک ورنایانی شپک جرم زانگ بوتگ. مادہ ۱۳ آ آزیانی شپکتے بارنوا گوشتگ: «هرکس کُودک یا نوک ورنائے آزیانی بر و آر، بھا گرگ، بھا کنگ یا شپکا مرتکب بیت اسلامی سزائے کانون، سئیمی درجھئے جیل و بندا مہکوم بیت.»

بُرک

ایرانا کُودکانی بُرک رسم انت و اشیا گیشتر شری بُنیاتے هست. دلجمیا اے ہرا گوشت کنین کہ ایرانا مردین چُگانی گیشترین بھرے بُرک بیت. ملکتے لہتین ہند و دمگان جنین چُگانی بُرک ہم رائج انت. جنین چُگانی بُرک گیشتر «جنسی ائیدار کنگے» ناما زانگ بیت. هر چنت ایشیے سرا کہ مردین چُگانی بُرک املی ہسابا شریین کارے یا نہ، جتا جتاین لیکہ دیمآ آتکگ بلہ جنین چُگانی بُرکتے سرا سوھتوین داکتران شک نیست کہ اے کار کُودکا بازین تاوانے دنت. پمیشکا جنین چُگانی بُرک کُودکتے ہلاپا دوڈ و ربیدگی ہاسین شدتے زانگ بیت. ایرانے کانونان انچین مادھے گندگ نبیت کہ بُرکا مکن بکنت. مردین چُگانی بابتا ہمے گوشتگ بیت کہ اے پہ جاندرایا جزاہیے املے و اشیا کانونی توجیہ هست بلہ جنین چُگانی بابتا اشیا ہچ پٹیمین کانونی توجیہے نیست. لس وڑا گوشت کنین کہ بُرک تاوانے تھرے کہ کُودکا جنگ بیت و جنین چُگانی بابتا شدت و ائیدار کنگے ہساب آرگ بیت.

بندیگین ماتے ہمراہین کُودک

ایرانا کُودکتے ہک و اوبالانی پڑا دگہ یک اڑ و جنجالے ہما کُودکانی

جاورہال انت کہ بندیجاہا وتی مہکومین ماتانی ہمراہ انت. بزانت لہتین بندیگین مات کہ اشان کسانین چک ہست و اشان پہ چکے سپردہ کنگا مردمے نیست ہج بنت کہ وتی جیل و بندے دئورانا گون وتی چکا بندیجاہا بگوازینت. برے برے چش انت کہ شیرمچین چک وتی ماتے ہمراہیا جیل و بندا بیت و تان بازین سالے بندیجاہا مانیت. اما انچین کودکان بازین تاوانے لگیت. چو کہ گیشتر شدتے اماچ بنت یا اش کہ اسانی جانسلامتیے ہک باز مہدود بیت. اے کودک بے مئارا چہ زندے بازین آراتبا زہر انت. اے وھدی ائران سدانہ حسابا کودک وتی ماتانی ہمراہیا بندیجاہا انت. کئپیری دادرسیے آیینے کانون، مادہ ۵۲۳ گوشگ بوتگ کہ: «تان دو سالے پڑین امرا چک چہ ماتا کہ بندیجاہا انت یا دراندیہ کنگ بوتگ جتا کنگ مہیت مگن اش کہ کودکے ہئیر و سلاہ اشیے تھا بییت. گرا آ کودکے پتا دئیگ بیت و اگن پت مہیت یا کہ آہیا لائکی مہیت کودک پتی پیرک یا کہ اسانی تین کرتگین و سیا یا کہ آ دگہ نیکین سیاد و وارسان میراس برگے ہکے ردا سپردہ کنگ بیت. اگن چہ اے مردمان ہج یک مہیت یا کہ اشان لائکی یا سلاہیت مہیت گرا سلاہیتدارین گلان سپردہ کنگ بیت.» بندیجاہانی سازمانے اجرائی آہین نامہ، مادہ ۱۵۸ اے ردا بوت کنت کہ بندیگین ماتے وتی کودکا تان شش سائے امرا گون وت بندیجاہا ہداریت. اسلا اے گپ کہ کودک چہ وتی ماتا جتا کنگ مہیت یک مسبتین چیرے بلہ وھدے مات بندیگ بیت باید انت انچین گامگیچ زورگ بییت کہ ہمینچک کہ بوت کنت کودک چہ بندیجاہے چاگردا دور ہمانیت. مسال ہبرا بوت کنت کہ بندیجاہا مجھڑین مہد کودک اد کنگ بییت تانکہ کودک جنینانی بندیجاہے بدلا گیشتر وتی وھدا مہد کودکا بگوازینت. بندیجاہانی سازمانے اجرائی آہین نامہا گوشگ بوتگ کہ بندیجاہے منسبدار باید انت بندیجاہے تھا مہد کودکے جوڑ کنگے واستا آہمین بند و بستان بکننت تانکہ دو سالا بگر تان شش سالے امرے کودکان

اودا آیانی امرئے ردا تالیلم برسیت. (مادہ ۱۵۸ ئے تبسره) اھوالانی ردا ایوکا ملکنے لھتین بندجھانی تھا جتاین بھرے پہ ہما بندیگین ماتانی دارگا ہست کہ چگش گون آنت و لھتین بندجھانی تھا مھد کؤدک اڈ کنگ بوتگ. بلہ اے جاگہ کہ مھد کؤدک گوشگ بنت اسلا کسائین کوئی آنت کہ اشان امکانات و آسراتے مان نیست و بندیگین کؤدک اودا لئیب کننت. بزان منسبدار پیمشکا کہ گوشت بکننت کہ وتی اے زمھش پورہ کرتگ اے کوئی اش اڈ کرتگ آنت و اے جاگہ ہج پئیمہ گون ہما مکسدا ہمدپ نہ آنت کہ گیشینگ بوتگ.

بیسجلین کؤدک

دگہ اھمین اڑ و جنجالے کہ کؤدکانی بابتا ملکنے لھتین ہند و دمگان گندگ بیت بیسجلین کؤدکانی مسلہ انت. انچو کہ پیسرا تابیتے ہگئے بہرا گوشگ بوت ملکنے لھتین ہند و دمگان چو کہ سیستان و بلوچستانا ہزاران بیتابیت و بیسجلین کؤدک ہست. گیشترین مئوردان اسانی پت و ماتان ہم سجل نیست یا کہ اسانی پت و مات نادلگوش بوتگ آنت و ریڈگی پدمتگیئے سئوبا پہ سجلے گرگا گامگیجان زورنت. اے نیاما لھتین مردم ہست کہ «مشکوگٹابنہ» گوشگ بنت. بزان ایرائے سرکار ایشیئے سرا کہ لھتین مردم ایرانی آنت یا ایرانی نہ آنت شک و گمانے تھا انت. لھتین مئوردان ایرائے سرکارے باور اش انت کہ اے مردم اٹوگانستانی یا پاکستانی آنت و ڈن چہ کانونی رھبندانی رندگیری ایرانا نندوک بوتگ آنت. تابیتے نبیگ وتاوت سئوب بیت کہ کؤدک چہ وتی بازین ہگئے زبھر بیت. مسال ہبرا اے کؤدکانی نام وانگجھان درج کنگ نبیت یا کہ بازین نادراھجھیا چہ الاجی ہزمتان بھرمند بوت نکنت. پہ اے کؤدکانی سجدار بیگا مکانیزمے گیشینگ بوتگ بلہ اے مکانیزم سک سست انت و باز بران اشیا بروردے نبیت.

سریشون:

- کۆدک و نوک ورنایانی پله مرزیئے کانون، مسئوب ۱۳۹۹
- کۆدکئے هکّ و اوبالانی اهد، مسئوب ۱۹۸۹
- اسلامی سزائے کانون، مسئوب ۱۳۹۲
- کئیپری دادرسیئے آیینئے کانون، مسئوب ۱۳۹۲
- هسبی امورئے کانون، مسئوب ۱۳۱۹
- بیسرپرست و بدسرپرستین کۆدکانی پله مرزیئے کانون، مسئوب ۱۳۹۲
- کهولئے پله مرزیئے کانون، مسئوب ۱۳۹۱

◆◆◆ گۆن انسان بُنيَاتين هئيلانى پيدا بئىگ و ردۆم
 گرگا كۆدك هم انسانى هكّ و اۆبالانى پتّ و پۆلئى پڑا
 اهمين بُنگپئئى تها بدل بوتگ. اء ليكها كۆدك ايوكا
 انچين مئوجودء زانگ نبيت كه په انسانئى نسلئى
 برجاه بئىگا جوڑ بوتگ؛ كۆدك هكّ واهندين مئوجودء.
 اء كسانين كتابا كوؤشست بوتگ كه كۆدك هكوكى
 هسابا چارگ ببيت و كۆدكئى هكّ و اۆبال گۆن ارزائين و
 پهم بئىگى زبانه تئوزيه دئىگ ببنت. اء كسانين كتابا
 ميان اُستمانى و ته ملكى كانونانى نيمگا اشاره كنگ
 بوتگ و هما چيلنجانى سرا چمشانك دئىگ بوتگ كه
 ملكا كۆدكئى هكّ و اۆبالانى ديما هست اُنت.

